

Fragmenta ex commentariis in epistolam i ad Corinthios

1 I Cor. i 2

[τῆ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῆ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ, ἡγιασμένοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, κλητοῖς ἁγίοις, σὺν πᾶσιν τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν παντὶ τόπῳ αὐτῶν καὶ ἡμῶν.] [Ὁριγένους] Εἰ πάντες ἦσαν ἐκκλησία, τίς ἔτι χρεία προ<σ>κεῖσθαι σὺν πᾶσι τοῖς ἐπι καλουμένοις; εἰ πάντες ὁμοίως ἐπεκαλοῦντο, τίς χρεία μὴ πᾶσιν ἐπικαλουμέ νοις γεγράφθαι μόνον ἀλλὰ πέρ<α> αὐτῶν τῆ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ; παρεστήσαμεν ὡς μόνους τοὺς ἐπαινετοὺς χρηματίζειν ἐκκλησίαν ὀφείλοντας, τοὺς δὲ ψεκτοὺς οὐκ ἀποστάτας μὲν ἔτι παλαίοντας τῆ ἁμαρτία ἀλλ' <ἔτι> ἐπικαλουμένους, οὐ μὴν ἤδη καὶ ἐκκλησία<ν>. σπεύσωμεν οὖν ἀπὸ τοῦ ἐπικαλεῖσθαι εἰς τὸ ἀναβῆναι ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἄσπιλον καὶ ἄμωμον. 2 i 4-10 [Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν ἐπὶ τῆ χάριτι τοῦ θεοῦ τῆ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅτι ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ, ἐν παντὶ λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει, καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ χριστοῦ ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν, ὥστε ὑμᾶς μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι, ἀπεκδεχομένους τὴν ἀποκά λυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὃς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἕως τέλους ἀνεγκλήτους ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ [Χριστοῦ]. πιστὸς ὁ θεὸς δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ἦ ἐν ὑμῖν σχίσματα, ἧτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοῖ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ.] [Ὁριγένους] Οὔτε ταῦτα ἁμαρτωλοῖς ἀρμόζει οὔτε ἐκεῖνα δικαίοις, φημὶ δὴ τὸ Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἵνα πάντες τὰ αὐτὰ λέγητε καὶ μὴ ἦ ἐν ὑμῖν σχίσματα καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἦν οὖν ἡ ἐκκλησία ἀναμεμιγμένη, εἴ γε χρὴ ἐκκλησίαν ὀνομάζειν τὸ ὅλον τοῦτο τὸ μικτὸν ἐκ δικαίων καὶ ἀδίκων. πλην οἱ συναγόμενοι ἦσαν ἀναμεμιγμένοι· διὰ τοῦτο μέλλων ὁ ἀπόστολος ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις τοὺς συναγομένους μετὰ κακίας ἐλέγχειν, ἀναγκαί<ως> πρῶτον τοὺς ἐπαίνους ποιεῖται τῶν καλῶς υνερχομένων ἐπὶ τὸ αὐτό. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε· ἄξιον εὐχαριστεῖν ἐφ' οἷς λέγει ἐπαινετοῖς, καὶ οὐ ποτὲ μὲν εὐχαριστεῖν ποτὲ δὲ μὴ, ἀλλὰ πάντοτε εὐχαριστεῖν. ἐάν τινα ἴδω ποτὲ μὲν εὔ πράττοντα ποτὲ δὲ ἁμαρτάνοντα, εὐχαριστῶ περὶ αὐτοῦ οὐ πάντοτε, ἀλλ' ὅτε εὔ ποιεῖ· οὕτω καὶ περὶ ἑμαυτοῦ. ἐν τίνι δὲ εὐχαριστήσῃ ὁ εὐχαριστῶν Παῦλος; ἐπὶ τοῖς ἰδίῳις ἀκροαταῖς ὧν γέγονε κατὰ θεὸν πατήρ. ὥσπερ οὖν πατήρ ἐπὶ υἱοῖς εὐχαριστεῖ ὅτ' ἂν ὑγιαίνωσιν, ὅτ' ἂν εὔ πράττωσι, τὸν αὐτὸν τρόπον ὅτ' ἂν βλέπῃ διδάσκαλος τοὺς ἀκροατὰς ζέοντα τῷ πνεύματι, πλουτοῦντας λόγῳ οφία< >, ἀξίους τοῦ ἐπαινεῖσθαι, εὐχαριστεῖ πάντοτε περὶ αὐτῶν. Ἰδῶμεν οὖν τὴν Χάριν τῶν ἐπαινετῶν ἐν Κορίνθῳ ἵνα ζηλώσωμεν. Ὅτι ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ. μακάριοι οἱ ἐν παντὶ πλουτοῦντες καὶ μηδενὸς τῶν κατὰ θεὸν ὑστερούμενοι, ἀλλὰ πᾶσαν ἐπιτηδεύοντες ἀρετὴν καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ ἀφθόνως καὶ πλουσίως ἀπολαύοντες δωρεῶν ἐν παντὶ λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει· ὥστε εἰς μηδεμίαν γραφὴν ἀπορεῖν ἀλλὰ πανταχοῦ ζητεῖν καὶ εὐρί κειν, καὶ ὅτε δεῖ ἐξηγήσασθαι γραφὴν παντὶ λόγῳ κεχρῆσθαι τῷ τε διεξοδικῷ καλου μένω καὶ τῷ κατὰ ἐρώτησίν τε καὶ ἀπόκρισιν, καὶ παρεσκευάσθαι λέγειν καὶ κατὰ πάσης αἰρέσεως, καὶ τῷ τῆς ἀληθείας συνίστασθαι δόγματι, καὶ ἀναπλη ρῶσαι τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Ἔτοιμοι ἀεὶ πρὸ ἀπολογίαν παντὶ τῷ ἀπαιτοῦντι ὑμᾶ λόγον περὶ τῆ ἐν ὑμῖν πί τεω . οὕτω δὴ καὶ τὸ ἐν πάσῃ γνώσει· οὐ μόνον κατὰ τὰς γραφάς, ἀλλ' ἵνα καὶ εἴπῃ· Αὐτὸ γάρ μοι ἔδωκεν τῶν ὄντων τὴν γνῶ ιν ἀψευδῆ καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα. ὅτι ἡ γνῶσις τὸ εἰδέναι μόνον ἐμφαίνει, ὁ δὲ λόγος καὶ τὸ ἐγνωσμένον ἐρμηνεύει. καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ χριστοῦ ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν· ὁ Χριστός, ἵν' οὕτως ὀνομάσω, ἀρχίμαρτύς ἐστι, καὶ πολλῶν ὄντων

1

μαρτύρων εἰς Χριστὸν διὰ τοῦ θανάτου αὐτῶν ἐκεῖνος ὁ ἄρχων ἐστὶ τῶν μαρτύρων. τοῦτο μὲν τὸ μαρτύριον χριστοῦ παρ' οἷς μὲν βέβαιόν ἐστι, παρ' οἷς δὲ οὐκ ἔστι βέβαιον ἀλλὰ σείεται. εἰ μὲν γὰρ ἡ πίστις τοιαύτη ἐστὶν ἢ περὶ τοῦ μαρτυρίου ὥστε δύνασθαι ἀπὸ διαθέσεως ἀληθοῦς εἰπεῖν Πέπει μαι δὲ ὅτι οὔτε θάνατο οὔτε ζωὴ καὶ τὰ ἐξῆς δυνήεται ἡμᾶ χωρίαι τῆ ἀγάπη τοῦ θεοῦ τῆ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, βέβαιόν ἐστὶ τὸ μαρτύριον ἐν τῷ τοιούτῳ· εἰ δὲ μὴ τοιοῦτοί ἐσμεν ἀλλὰ σείομεθα ὑπὸ τῶν συμβαινόντων, οὔπω τὸ μαρτύριον τοῦ Χριστοῦ ἔβε βαιώθη ἐν ἡμῖν. καὶ πάλιν ἄλλως ἐκληψόμεθα τὸ ῥητόν· πᾶσα γραφή ἢ μαρτυροῦσα περὶ Χριστοῦ μαρτύριόν ἐστὶ Χριστοῦ· καλὸν οὖν ἐστὶ βεβαιωθῆναι καὶ ἐν τῷ ἀπὸ τῶν γραφῶν μαρτυρίῳ Χριστοῦ. καὶ ἄλλως· ἴδε τὸ μαρτύριον Χριστοῦ, υνεπιμαρτυροῦντο αὐτῷ ἡμεῖοι καὶ τέρα καὶ ποικίλαι δυνάμει καὶ πνεῦματο ἀγίου μερικοῖ κατὰ τὴν αὐτοῦ θέλησιν· καὶ βέβαιόν ἐστὶ τὸ μαρτύριον Χριστοῦ ἐν τοῖς ἀγίοις. ὥστε ὑμᾶς μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι· ὡς πολλῶν ὄντων τῶν χαρισμάτων διαλέγεται καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς τῆς ἐπιστολῆς. ἀπεκδεχομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὁ δίκαιος οὐκ ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ ἔχει τὰς ἐλπίδας, ἀλλὰ πάσῃ, κινδυνεύων, ἀπεκδέχεται τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἥτοι ἦν Χριστὸς Ἰησοῦς ἀποκαλύπτει. Ὅς καὶ βεβαιώσῃ ὑμᾶς ἕως τέλους· τίς βεβαιοῖ; Χριστὸς Ἰησοῦς, ὁ λόγος, ἡ σοφία· μαρτύριον δὲ τὸ βεβαιούμενον οὐ πρὸς ἡμέρας, ἀλλ' ἕως τέλους. ἀνεγκλήτους ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἕως ἔλθωμεν ἐκεῖ, οὔπω ἔχομεν τὸ ἀνέγκλητον· οὐ γὰρ οἶδαμεν τί τέξεται ἢ ἐπιούσα, κἂν ἔχειν τις δοκῆ ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ ἀνέγκλητον, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. 3 i 9 [Πιστὸς ὁ θεὸς δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.] [Ῥωγιένους] Πίστευε αὐτῷ ἀεὶ· ἐκλήθητε γὰρ ἵνα ἀπλῶς ὑπὸ τὸν Ἰησοῦν ὦμεν. μέγα ἐστὶν ὃ χαρίζεται ὁ θεὸς τοῖς ἀγίοις· ἐκλήθημεν εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ· διὸ κληρονόμοι μὲν θεοῦ υγκληρονόμοι δὲ χριστοῦ. 4 i 10 [καὶ μὴ ἦ ἐν ὑμῖν σχίσματα.] [Ῥωγιένους] Ὁ ἐν ἅπασιν τῷ ὀρθῷ λόγῳ καὶ τῷ ἐκκλησιαστικῷ δόγματι περὶ τε πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἀγίου πνεύματος συμφωνῶν, ἔτι δὲ περὶ τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκονομίας, περὶ τε ἀνατάεω καὶ κρίσεως, καὶ τοῖς κανόσι δὲ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἐπόμενος, οὐκ ἔστιν ἐν σχίσματι. 5 i 14, 17 [Εὐχαριστῶ ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα ... οὐ γὰρ ἀπέστειλέν με Χριστὸς βαπτίζειν ἀλλ' εὐαγγελίζεσθαι οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα μὴ κενωθῆ ὁ σταυρὸς τοῦ χριστοῦ.] [Ῥωγιένους] Μείζον τὸ εὐαγγελίζεσθαι τοῦ βαπτίζειν· καὶ ἐπειδὴ ἤδει ὁ Παῦλος ἀφωρισμένους τινὰς πρὸς τὸ βαπτίζειν, εὐχαριστεῖ ἐπὶ τῷ κρείττονα κληρὸν ἔχειν τοῦ βαπτίζειν. ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων φαίνεται τίνα τῶν ἀποστόλων ἔργα· οἷον Φίλιππος ἐβάπτισεν, τὸ πνεῦμα δὲ οὐ διηκονεῖτο Φίλιππος τῷ βαπτιζομένῳ, ἀλλὰ τοὺς ὑπ' ἐκείνου βαπτιζομένους ἐχειροθέτει ὁ Πέτρος καὶ τὸ πνεῦμα ἐπήρχετο ἐπ' αὐτούς. καὶ ὁ μὲν Φίλιππος τοὺς ἀναγεννωμένους ἐξ ὕδατο καὶ πνεύματος ἀγίου ἐβάπτισεν ὕδατι, ὁ δὲ Πέτρος τῷ πνεύματι. [Ῥωγιένους] Χρεῖα οὐ τοσοῦτον λόγου ὅσον δυνάμεως· διὸ γέγραπται κύριο δῶ εἰ ῥῆμα τοῦ εὐαγγελιζομένου δυνάμει πολλῇ, ὁ βασιλεὺς τῶν δυνάμεων τοῦ ἀγαπητοῦ. ἀπέστειλεν οὖν με Χριστὸς οὐ βαπτίζειν ἀλλ' εὐαγγελίζεσθαι, οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, οὐκ ἐν τρανώσει λέξεως· ἐὰν γὰρ τοῦτο ποιῶ καὶ θέλω οὕτω παραδιδόναι τὸν λόγον, ἢ τοῦ χριστοῦ δυνάμει οὐ καθικνεῖται τῆς ψυχῆς τῶν ἀκουόντων καὶ ἐκκενῶ καὶ καθαιρῶ τὴν χάριν τῆς δυνάμεως. 6 i 18 [ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστίν, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν δυνάμει θεοῦ ἐστίν.] [Ῥωγιένους] Τὸ ὄνομα τοῦ <σταυροῦ> δοκεῖ σκάνδαλον εἶναι· ἀλλ' ἐὰν τις παρέχῃ τὰς ἀκοὰς τῷ λόγῳ τοῦ θεοῦ καὶ τῇ χάριτι, ὄψεται καὶ τοῦτο μέγα μυστήριον. καὶ οἱ ἐθνικοὶ παραδεδώκασιν ὅτι πολλάκις, λοιμῶν μεγάλων γενομένων ἢ ἐπομβριῶν ἢ αὐχμῶν, ταῦτα ἐπαύσατο ἀνθρώπου ἑαυτὸν παραδόντος ὑπὲρ τοῦ κοινού· τί οὖν

θαυμαστὸν εἶ, ὅλου τοῦ κόσμου λοιμώττοντος τῇ πλάνῃ, ὑπὲρ τοῦ λοιμοῦ τοῦ ἀληθινοῦ ἐχρῆν ἓνα ἀποθανεῖν ὑπὲρ τοῦ καταλύσαι τὸν τῆς ἀγνοίας καὶ τοῦ σκότους καὶ τῆς ἀπωλείας λοιμόν; τίς δὲ ἠδύνατο τοῦτο ἀνα δέξασθαι; οὐ προφήτης, οὐκ ἀπόστολος, οὐδέ τις ἄλλος δίκαιος· ἀλλ' ἔδει ἐξ οὐρανοῦ καταβῆναι θεϊὰν δύναμιν δυναμένην ἀναδέξασθαι ὑπὲρ πάντων ἀποθανεῖν μετὰ τινος παραδειγματισμοῦ, ἵνα δι' ἐκείνου τοῦ θανάτου τρόπαιον γένηται κατὰ τοῦ διαβόλου. καὶ γὰρ εἰώθασιν <οἱ> ἐν κόσμῳ θριαμβεύοντες τοὺς πολεμ<ί>ους ἐν τρόπῳ σταυροῦ τιθέναι τὰ τρόπαια κατὰ τῶν νικωμένων. ἔστιν οὖν ὁ σταυρὸς τοῦ χριστοῦ τρόπαιον κατὰ τοῦ Σατανᾶ· διὰ τοῦτο λέγει Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ ταυρῷ τῷ ἐγνωκότι τὴν δύναμιν τοῦ σταυροῦ τίς ἐστίν· ὅτι ἠλευθερώθην ἀπὸ τῶν κακῶν δι' ἐκείνον ἀποθανόντα ἵνα με ῥύσῃται ἀπὸ τοῦ θανάτου· Εἰ μὴ ἐν τῷ ταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἔμοι κόμο ἐταύρωται καγὼ τῷ κόμῳ· μέγα ἀγαθὸν ὅτι ἔμοι κόμο ἐταύρωται· τοῦτο τὸ ἀγαθὸν διὰ τίνος μοι γέγονεν; διὰ τοῦ σταυροῦ τοῦ χριστοῦ. μέγα μοι ἀγαθὸν τὸ ἐμὲ ταυρωθῆναι τῷ κόμῳ· εἰ γὰρ ἀπέθανον τῷ κόσμῳ, ἔσταύρωμαι τῷ κόμῳ μετὰ τοῦ χριστοῦ· εἰ δὲ ζῶ ταῖς ἁμαρτίαις, οὕτω ἠξιώθην τοῦ ἀγαθοῦ τοῦ κατὰ τὸν σταυρόν. ἅμα δὲ καὶ ἐτοιμαζόμεθα πρὸς πειρασμούς, πρὸς μαρτύρια, εἰδότες ὅτι ὅς ἂν ἀρνήσῃται σωτηρίαν οὐκ ἔχει. 7 i 19–21 [γέγραπται γὰρ Ἀπολῶ τὴν οφίαν τῶν οφῶν καὶ τὴν ὑνεῖν τῶν υνετῶν ἀθετήσω. Ποῦ οφῶ; ποῦ γραμματεῦ; ποῦ συνζητητῆς τοῦ αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ θεὸς τὴν οφίαν τοῦ κόσμου; ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν θεόν, εὐδόκησεν ὁ θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύοντας.] [Ῥωριγένους] Οὐ ταυτόν ἐστιν εἶναι σοφὸν καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ εἶναι σοφόν· τὸ μὲν γὰρ χωρὶς τοιαύτης προσθήκης περιέχει τὴν ἀληθῆ σοφίαν. παραπλησίως δὲ νοήσεις καὶ μωρίαν· οὐ ταυτόν ἐστὶ μωρὸν καὶ μωρὸν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ· ὁ μὲν γὰρ χωρὶς προσθήκης τῆς «τῷ αἰῶνι τούτῳ» ἀληθῶς ἐστὶ μωρός. καὶ ἡμεῖς τοίνυν οἱ πιστεύοντες τοῖς λόγοις τῆς σοφίας κελευόμεθα ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ γενέσθαι μωροί· τοιοῦτοι γὰρ δοκοῦμεν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις πιστεύοντες εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἔσταυρωμένον, καὶ πιστεύοντες ἀνάστασιν σωμάτων, πιστεύοντες δὲ ὅτι ζησόμεθα οὐ μόνον οἱ νῦν ὄντες ἐπὶ γῆς ὕστερον ἐν οὐρανοῖς ἀλλ' ὅτι καὶ ἂν ἁμαρτάνωμεν πυρὶ αἰώνιῳ παραδοθησόμεθα. τοιοῦτους ἡμᾶς δοκεῖν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις 8 i 23–31 [ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἔσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον ἔθνεσιν δὲ μωρίαν, αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς, Ἰουδαίοις τε καὶ Ἑλλησιν, Χριστὸν θεοῦ δύναμιν καὶ θεοῦ σοφίαν. ... Βλέπετε γὰρ τὴν κλησὶν ὑμῶν, ἀδελφοί, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς. ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεός, ἵνα καταισχύνῃ τοὺς σοφοὺς, καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεός, ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά, καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ θεός, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ, ὅπως μὴ καυχῆσῃται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅς ἐγενήθη σοφία ἡμῖν ἀπὸ θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμός καὶ ἀπολύτρωσις, ἵνα καθὼς γέγραπται ὁ καυχώμενος ἐν κυρίῳ καυχάθω.] [Ῥωριγένους] Δύναμιν ἐλάβομεν ἀπὸ τοῦ πιστεύειν εἰς Ἰησοῦν Χριστὸν ἔσταυρωμένον· καὶ ὅσον λείπομεν ἐν τῇ πίστει <ταύτῃ>, τοσοῦτον λειπόμεθα ἐν τῇ δυνάμει τοῦ ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς τὰ ἀπὸ τοῦ θεοῦ. εἰ δὲ θέλετε νοῆσαι τί ἐστὶν ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω, νοήσατέ μοι πάνυ γενναῖον ἐν τοῖς αἰρετικοῖς λόγοις, φέρε εἰπεῖν Μαρκίωνα ἢ Βασιλείδην, καὶ οὕτω μετὰ δυνάμεως ζητοῦντα ὑπὲρ τῶν αἰρετικῶν λόγων ὥστε μὴ τὸν τυχόντα δύνασθαι αὐτῷ ἀντιστῆναι· εἶτα νοήσατέ τινα ἰκανὸν κατὰ τὴν ἀλήθειαν λέγοντα ὃ καὶ ἰκάνω ἐν ἡμᾶ διακόνου καινῆ διαθήκης, καὶ δεικνύντα πάντα ἐκεῖνα μωρίαν ἐφ' οἷς ἐπεποιθεῖ ὁ ἠπατημένος. ἐκείνων οὖν τὴν σοφίαν ἀπόλλυσιν, οὐ τῶν ὄντων σοφῶν, Ἡσαΐου, Ἰερεμίου ἢ

Σολομώντος· τὴν δοκοῦσαν ἀπόλλυσι σοφίαν, οὐ τὴν ἀληθῆ. Πῶς δὲ καὶ Ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν θεόν; ἡ σοφία τοῦ θεοῦ ἐν νόμῳ καὶ προφήταις ἐστίν· ὁ κόσμος οὐκ ἔγνω ἐν νόμῳ καὶ προφήταις κηρυσσόμενον τὸν Χριστόν. διὰ τοῦτο ἐπὶ υντελείᾳ τῶν αἰώνων ἔπεμψεν Ἰησοῦν Χριστόν σταυρωθησόμενον ὑπὲρ <τοῦ> γένους τῶν ἀνθρώπων, ἵνα τῇ μωρία τοῦ κηρύγματος πιστεύσωσιν οἱ πιστεύσαντες εἰς Ἰησοῦν Χριστόν ἐσταυρωμένον. Προσέθηκε δὲ τ<ῶ> Οὐ πολλοὶ σοφοὶ τὸ κατὰ σάρκα, εἰδὼς ὅτι τῶν σοφῶν εἰσὶ διαφοραί, καὶ οἱ μὲν εἰσι σοφοὶ κατὰ σάρκα οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα· καὶ κατὰ σάρκα εἰσὶ σοφοὶ οἱ λεξιδία μόνα μεμελετηκότες καὶ καλλωπίζοντες ὃ τι ποτ' οὖν ὡς ἀλήθειαν οὐκ ὄν ἀλήθειαν. ὅμως δὲ καὶ οὐδὲ οὕτως ἀπέκλεισε τοὺς κατὰ σάρκα σοφοὺς ἀπὸ τῆς πίστεως· οὐ γὰρ εἶπεν Οὐδεὶς σοφὸς κατὰ σάρκα προσέρχεται τῷ λόγῳ, ἀλλ' ὅτι σφόδρα ὀλίγοι. δυνατοὶ δὲ κατὰ σάρκα εἰσὶν οἱ τὰς ἐξουσίας ἔχοντες· κατὰ πνεῦμα δὲ νοήσεις, ἐὰν ἴδῃς τὸν Σωτῆρα τίνα τρόπον οὐκ ἦν μὲν δυνατὸς κατὰ σάρκα· προεδόθη γοῦν καὶ ἐταυρώθη ἐξ ἀθηνεία· ἦν δὲ δυνατὸς κατὰ πνεῦμα, πᾶν ἄν ὄν καὶ πᾶν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ θεραπεύων. οὕτω τὰ κατὰ τοὺς ἀποστόλους ὄρα, τίνα τρόπον ἦσαν δυνατοὶ κατὰ πνεῦμα. ἔστιν δυνατὸς κατὰ πνεῦμα καὶ ὁ κατὰ τὸ πνεῦμα βιοῦς καὶ πνεύματι τὰ πράξει τοῦ ὠματο θανάτων. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν εὐγενῶν νοήσεις· εὐγενεῖς κατὰ σάρκα εἰσὶν οἱ ἐκ πατέρων πλουσίων καὶ ἐνδόξων· κατὰ δὲ πνεῦμα εὐγενεῖς εἰσὶν οἱ υἱοὶ τοῦ θεοῦ περὶ ὧν γέγραπται Ὁ οἱ δὲ ἔλαβον αὐτὸν ἔδωκεν αὐτοῖ ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι. Τίνα οὖν ἐξελέξατο ὁ θεός; οὐχ ἀπλῶς τὰ μωρά, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης τῆς τοῦ κόσμου· ἡμεῖς οἱ πιστεύοντες μωροὶ ἐσμεν ὡς πρὸς τὸν κόσμον. γελῶσιν οὖν ἡμᾶς μωροὺς λέγοντες «Χριστιανοὶ λέγουσιν ἀνάστασιν νεκρῶν καὶ ὅτι ζῶμεν μετὰ θάνατον καὶ ὅτι Ἰησοῦς ὄν ἐσταύρωσαν Ἰουδαῖοι ἐκ παρθένου γεγέννηται,» καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἐκείνοι οὖν γελασάτωσαν ἡμᾶς καὶ μωροὺς λεγέτωσαν· ψυχικὸ γὰρ ἄνθρωπο οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος· μωρία γὰρ αὐτῶ ἐστίν. τὰ μωρά οὖν τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεός, ἵνα κατασχύνῃ τοὺς σοφοὺς. οὐχ ἀπλῶς τοὺς σοφοὺς, ἀλλὰ κατὰ κοινῶ τοῦ κόσμου· ἵνα εἴπῃ τὰ τοῦ κόσμου μωρά ἐξελέξατο ὁ θεός, ἵνα κατασχύνῃ τοὺς σοφοὺς τοῦ κόσμου· ἀληθῶς γὰρ κατασχύνονται οἱ σοφοὶ τοῦ κόσμου, ὅταν αὐτοὶ μὲν προσκυνῶσιν εἰδώλοις οἱ δὲ ἀγράμματοι καὶ ἰδιῶται ἀποθνήσκωσιν ὑπὲρ τοῦ μὴ εἰδωλολατρήσαι. Καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ θεός· πάλιν ἐνταῦθα μετὰ προσθήκης τῆς τοῦ κόσμου. τί γὰρ εὐγενέστερον ψυχῆς καταλειπούσης τὰ εἶδωλα καὶ λεγούσης Ὡ ψευδῆ ἐκτίαντο οἱ πατέρες ἡμῶν εἶδωλα καὶ οὐκ ἔτιν ἐν αὐτοῖς ὑετίζων. τὰ ἀγενῆ οὖν τοῦ κόσμου εὐγενῆ δὲ τοῦ θεοῦ ἐξελέξατο ὁ θεός· μόνον κατορθώσωμεν ἐξ οὗ θεῶ οὐκ ἐξουδενωθησόμεθα, περὶ οὗ γέγραπται ἐξουδένωται ἐνώπιον αὐτοῦ πονηρευόμενον. Καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ· τὰ μὴ ὄντα ὠνόμασε τὰ μωρά τοῦ κόσμου, τὰ ἀσθενῆ, τὰ ἀγενῆ, τὰ ἐξουθενημένα· τὰ ὄντα τοὺς εὐγενεῖς τοῦ κόσμου· ἐν γὰρ τῷ κόσμῳ οὗτοι εἰσὶ τινές, οὐκ ἐσμεν ἡμεῖς, καταπονῶμενοι ὑπὸ πάντων καὶ καταφρονούμενοι. τὰ μὴ ὄντα νῦν ἐξελέξατο ὁ θεός, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ, ὅπως μὴ καυχῆσθαι πᾶσα σὰρξ καὶ εἴπῃ Διὰ τοῦτο ἐξελέχθη ὅτι εὐγενῆς εἰμι. ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη σοφία ἡμῖν ἀπὸ θεοῦ δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις· διὰ τοῦτο γὰρ ταῦτα πάντα ἡμῖν ἐστὶ Χριστός, ἵνα τὸ γεγραμμένον γένηται Ὁ καυχώμενος ἐν κυρίῳ καυχάσθω. εἰ γὰρ ὁ καυχώμενος ἐν σοφίᾳ ὀφείλει καυχᾶσθαι, Χριστὸς δὲ ἡ σοφία, δῆλον ὅτι ὁ καυχώμενος ἐν Χριστῷ καυχᾶται· καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὁμοίως, ἁγία σμῶν τέ φημι καὶ δικαιοσύνης. 9 ii 4–7 [καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πιθοῖς σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως, ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ. σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου

τῶν καταργου μένων. ἀλλὰ λαλοῦμεν θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν· ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν, εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἔσταύρωσαν.] [Ὡριγένους] Ἴνα μὴ εἴποι τις Ἄρ' οὖν, ἐπεὶ τὰς ἀποδείξεις τῆς πίστεως ἐν δυνάμει καὶ ἐν πνεύματι ἔφευγον, οὐκ εἶχεν σοφίαν οὐδεμίαν, ἀλλὰ τοῦτο ἔστι τὸ μυστήριον τῆς θεοσεβείας, πιστεῦσαι μόνον, καὶ οὐκ ἐπαγγελία σοφίας ἐν αὐτῷ· ἐπιφέρει καὶ λέγει Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων. ἄλλο γὰρ ἔστιν εἰσαγαγεῖν τινὰς εἰς τὴν πίστιν, ἄλλο τὴν σοφίαν τοῦ θεοῦ ἀποκαλύπτειν. ἀναπτύσσομεν οὖν τὴν σοφίαν τοῦ θεοῦ οὐ τοῖς εἰσαγομένοις οὐδὲ τοῖς ἀρχομένοις οὐδὲ τοῖς μηδέπω ἀπόδειξιν τοῦ ὑγιῶς βίου δεδωκόσιν· ἀλλ' ὅτ' ἂν γυμναζόμενοι ὄντες δεῖ τὸν τρόπον τὰ ἀθητήρια πρὸ διακρίσεων καλοῦ τε καὶ κακοῦ ἐπιτήδειος γένηται καὶ πρὸς τὸ ἀκοῦσαι σοφίαν, τότε λαλοῦμεν σοφίαν ἐν τοῖς τελείοις· σοφίαν δὲ λέγω οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου οὐδὲ παραπλησίαν τῆς σοφίας τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου. ἅμα δὲ δεδήλωκεν ὅτι τὰ φερόμενα παρὰ τοῖς ἄλλοις μαθήματα οὐκ ἔστιν ἀνθρώπων κατὰ τὴν ἀρχὴν ἀλλὰ δυνάμεων ἀοράτων τῶν καταργουμένων. καὶ εἶπομι δ' ἂν ὅτι ποιητικὴ σοφία ἔστι τοῦ αἰῶνος τούτου, τάχα δὲ καὶ ἡ ῥητορικὴ σοφία δὲ καὶ ἡ ἐπαγγελλομένη λέγειν περὶ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ περὶ διοικήσεως τῶν ὄλων. ἡμεῖς οὖν εἰ σοφίαν λαλοῦμεν καὶ λέγομεν αὐτὴν ἐν τοῖς τελείοις, οὐ τὴν τοῦ αἰῶνος τούτου λέγομεν· οὔτε γὰρ διὰ ποιημάτων ἢ διὰ τινος τοιαύτης τέχνης. [Ὡριγένους] Ἀλλὰ λαλοῦμεν σοφίαν ἐν μυστηρίῳ, ἃ οὐκ ἔγνωσται τοῖς ἄρχουσι τοῦ αἰῶνος τούτου τοῖς ἐνεργοῦσι τὴν σοφίαν τῶν οφῶν τοῦ κόσμου τούτου· οὕτω δὲ οὐκ ἔγνωσαν· ἐπεβούλευσαν τῷ σωτήρι καὶ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ καὶ ἔσταύρωσαν αὐτόν· εἰ γὰρ ἔγνωσαν οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἔσταύρωσαν. οὐκοῦν ζητητέον καὶ ἐν τῷ λόγῳ σοφίαν, ἀλλὰ μετὰ τὴν πίστιν, μετὰ τὴν πολιτείαν, κατὰ τὸ γεγραμμένον Ἐπεθύμησα σοφίαν, διατήρησον ἐντολή. 10 ii 9-11 [Ἀλλὰ καθὼς γέγραπται Ἄφθαλμὸς οὐκ εἶδεν καὶ οὐκ ἤκουεν καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ὅσα ἠτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. ἡμῖν δὲ ὁ θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ πνεύματος, τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ. τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτως καὶ τὰ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς ἔγνωκεν εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ.] [Ὡριγένους] Οἶδεν διαφορὰν ἢ γραφὴ ἀγαπῶντων τὸν θεὸν καὶ φοβουμένων τὸν θεόν, καὶ οἶδεν πολλῶν ὑπερέχοντα τῶν φοβουμένων τοὺς ἀγαπῶντας. ἠτοίμασται μὲν οὖν τίνα καὶ τοῖς φοβουμένοις· πλὴν μεῖζον ἠτοίμασε τοῖς ἀγαπῶσιν παρὰ τὰ ἠτοιμασμένα τοῖς φοβουμένοις. τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ. ἔστι πνεῦμα ὅπερ δύναται πάντα ἐρευνᾶν· ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου οὐ δύναται πάντα ἐρευνᾶν, ἀλλ' ἔδει γενέσθαι κρεῖττον ἐν ἡμῖν πνεῦμα, ἢ ἐκεῖνου γενομένου ἐν ἡμῖν ἐρευνῶντος πάντα καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ, ἀνακραθέντος τε ἡμῖν, ἡμεῖς ἐκεῖνῳ συνερευνήσωμεν πάντα καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ. 11 ii 12-15 [Ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν· ἃ καὶ λαλοῦμεν οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύματος, πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες. ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ, μωρία γὰρ αὐτῷ ἔστιν, καὶ οὐ δύναται γινῶναι ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται. ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπὸ οὐδενὸς ἀνακρίνεται.] [Ὡριγένους] Κατανοήσωμεν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν· ἂν γὰρ μὴ γένηται τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ διδάσκον ἡμᾶς ἐν ἡμῖν, οὐ δυνάμεθα λέγειν ὅτι οἶδαμεν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν, καὶ γὰρ οὐδεὶς οἶδεν τὰ τοῦ θεοῦ εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ. ἃ καὶ λαλοῦμεν φησὶν οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύματος καὶ τὰ ἐξῆς. αἰ

σοφίαι πᾶσαι τοῦ κόσμου τούτου λόγοι εἰσὶ διδασκτοὶ ἀνθρώπων, ἃ μανθάνει τις καθ' ἕκαστον τῶν λογικῶν τεχνῶν· τὰ δὲ διδασκὰ τοῦ πνεύματος οὐ διδάσκει· καὶ οὐκ ἂν λέγοις ὅτι ὁ διδάσκαλος ὑπὸ τοῦ πνεύματος περὶ ὧν λέγει διδαχθεὶς ἐδίδαξεν. τὸ γὰρ πνεῦμα ἐν αὐτῷ τυγχάνον ζητοῦντι καὶ ἐρευνῶντι τὴν ἀλήθειαν ἐλλάμπει, καὶ οὕτως αἰετὴ τῆ ἀνακαινῶ εἰ τοῦ νοῦ εὐρίσκει ἃ μὴ μεμάθηκεν παρὰ τῶν ἀνθρώπων. Διὰ τοῦτο ὁ Σωτὴρ φησὶ Μὴ ζητήσης διδάσκαλον ἐπὶ τῆ γῆ· εἴ γὰρ ἐστὶν ὑμῶν ὁ διδάκαλος, ὁ πατὴρ ὁ ἐν τοῖ οὐρανοῖ, ἢ εἴ ἐστὶν ὑμῶν ὁ καθηγητὴ ὁ Χριστός. ὀλίγα τινὰ ὑποβάλλει ἄνθρωπος, φέρε εἰπεῖν Παῦλος διδάσκων Τιμόθεον, καὶ λαβῶν ἀφορμὰς ὁ Τιμόθεος ἔρχεται καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὴν πηγὴν ὅπου ἐλήλυθεν ὁ Παῦλος καὶ ἀρύεται καὶ γίνεται Τιμόθεος ἴσος Παύλου. Πῶς δὲ διδάσκεται τις ἀπὸ τοῦ πνεύματος, κατανοητέον ἀπὸ τῶν ἀποστολικῶν λόγων· πνευματικοῖς γὰρ πνευματικὰ συγκρίνοντες, τῷ συνεξετάζειν τήνδε τὴν λέξιν τῆδε τῆ λέξει καὶ τὰ ὅμοια συνάγειν, ἀνακαλύπτεται ὡσπερὶ ὁ νοῦς τῆς γραφῆς. οὕτω γὰρ συνίημι τὰ τοῦ θεοῦ καὶ γίνομαι διδασκὸς πνεύματος· οὐ μόνον <τῷ> τὰ τοῦ πνεύματος μεμαθηκένα τοῦ κινήσαντος τὸν Ἡσαΐαν, ἀλλὰ καὶ τῷ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἐσχηκένα ὅπερ ἔκλεισεν καὶ ἐσφράγισεν τοὺς Ἡσαΐου λόγους· εἰ μὴ γὰρ τὸ πνεῦμα ἀνοίξει τοὺς λόγους τῶν προφητῶν, οὐ δύναται ἀνοιχθῆναι τὰ κεκλεισμένα. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπεν, ἀναγκαίως ἐπιφέρει ὅτι εἰσὶ τινες ἄνθρωποι μὴ παραδεχόμενοι τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ, οὐ διὰ τὴν φύσιν ὡς οἴονται οἱ ἕτεροῦ δοξοῖ ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ παρεσκευακένα ἑαυτοῦς. ψυχικὸς γὰρ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος, ψυχικὸς γὰρ ἦν· ὅτε <δὲ> ἔκλινεν εἰς θεοσέβειαν καὶ παρεδέξατο τὸ πνεῦμα, γέγονε πνευματικὸς. καὶ οὐ δύναται γινῶναι ὁ ψυχικὸς ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται· οὐκ οἶδεν διὰ τοῦτο <ὁ> ἀκούει ὅτι ἀνακρίνεται πνευματικῶς, καὶ δοκιμαζομένη γε ἡ δύναμις ἐλέγχει τοῦ ἄφρονα οἷον ἐὰν λέγω ἀπὸ τοῦ πνεύματος διδαχθεὶς, καὶ δύναμις λέγω, καὶ ὁ ἀκροατὴς δοκιμάζων τὴν δύναμιν δοκῆ καὶ μὴ συγκατάθηται, δοκιμαζομένη ἡ δύναμις ἐλέγχει τοῦ ἄφρονα. καὶ ἔστιν οὐχ ὡς ἐκεῖνος ἀποδοκιμάσας τὸ λεγόμενον ὅσον τὸ λεγόμενον ἀπεδοκίμασεν ἐκεῖνον· εἰ γὰρ κακότεχνον ψυχὴν οὐκ εἰλεῦται οφία οὐδὲ κατοικήει ἐν ὠματι κατὰ χρεω ἀμαρτία. Ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπὸ οὐδενὸς ἀνακρίνεται. ὁ μηκέτι κατὰ ἄρκα περιπατῶν ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα καὶ αἰετὴ τῆ ἐπιμελεία αὐξῶν αὐτὸ καὶ ἀναζωπυρῶν τὸ χάριμα τοῦ θεοῦ ἐπὶ πλεῖον, ἑαυτῷ κατασκευάζει τὸ γενέσθαι πνευματικὸς· γενόμενος δὲ ἰκανὸς ἐστὶν ἀνακρίνειν τὰ πάντα, τὰ Ἑλλήνων, τὰ βαρβάρων, τὰ σοφῶν, τὰ ἀνοήτων· αὐτὸν δὲ οὐδεὶς δύναται ἀνακρίναι διὰ τὸ μέγεθος τῆς διανοίας αὐτοῦ καὶ <τῶν> διαλογισμῶν αὐτοῦ. εἰ δὲ θέλεις ἐπιγινώσκειν τὸν πνευματικόν, ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσθη αὐτοῦ. τίνες δὲ οἱ καρποὶ τοῦ πνεύματος ἀφ' ὧν δεῖ νοεῖν τίς ὁ πνευματικὸς; ἄκουε τοῦ ἀποστόλου λέγοντος ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἐστὶν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθὴ ὕλη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια· ὅπου ταῦτα, ἐκεῖ τὸ πνεῦμα, ἐκεῖνος πνευματικὸς· ὅπου δὲ τούτων τι λείπει, οὕτω πνευματικὸς ἐστὶν ἐκεῖνος. 12 iii 1-3α [Κἀγὼ, ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθην ὑμῖν λαλῆσαι ὡς πνευματικοῖς ἀλλ' ὡς σαρκί-<ν>οις, ὡς νηπίοις ἐν Χριστῷ. γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, καὶ οὐ βρῶμα, οὐ πω γὰρ ἐδύνασθε, ἀλλ' οὐδὲ ἔτι νῦν δύνασθε.] [Ῥιγμένους] Τῶν ἀκουόντων οἱ μὲν τέλειοί εἰσιν, οἱ πνευματικοί, περὶ ὧν καὶ πρώην ἐλέγομεν· οἱ δὲ μὴ ὄντες πνευματικοὶ πιστεύοντες δὲ ἐπὶ τὸν Χριστόν, ὡς λέγει ὁ ἀπόστολος, νηπιοὶ ἐν Χριστῷ καὶ σάρκινοι ἐν Χριστῷ· ἐγὼ γὰρ ἀπὸ κοινοῦ ἀκούω τοῦ Ἐν Χριστῷ. χρεῖα οὖν μαθημάτων τοῖς μὴ τελειότεροις καὶ μηδέπω γεγυμναμένοι ἐν ταῖς ἱεραῖς γραφαῖς ὑποδεεστέρων, ἅτινα ὠνόμασεν ὁ ἀπόστολος γάλα εἶναι· γάλα γὰρ φησὶν ἐπότισα ὑμᾶς οὐ βρῶμα· οὕτω γὰρ ἐδύνασθε, ἀλλ' οὐδὲ ἔτι νῦν δύνασθε. ἀναφορὰν δὲ νομίζω εἶναι ἐν ταῖς πνευματικαῖς τροφαῖς γάλακτος, βρώματος, βρώμα ἁληθινῆς, τερεᾶ τροφῆς, ἀρκὸς τοῦ λόγου, καὶ λαχάνου

πνευματικοῦ. καὶ ταῦτα τολμῶ λέγειν πειθόμενος ταῖς γραφαῖς· οὐ γὰρ εἶπεν πᾶσαν πνευματικὴν τροφήν ἀληθῆ εἶναι βρῶιν, λέγων ἢ ἄρξ μου ἀληθῆ ἐτι βρῶι. ποῖα οὖν οὐ τερεὰ τροφή, τὰ ἠθικώτερα καὶ ὅσα ἐν τοῖς ἠθικοῖς ἀσθενέστερα, κατὰ ὑγγνώμην λεγόμενα οὐ κατ' ἐπιταγήν, διὰ τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀκουόντων οἰκονομούμενα. ὅσα δὲ ἐν ἠθικοῖς τελειότερα διδασκαλία ἐν ἀκροαταῖς φιλομαθεσί καὶ φιλοπόνοις, ταῦτα εἴποιμι ἂν ἐν ἠθικοῖς τερεὰν τροφήν, τὴν περὶ ἀγνείας τελείας, τὴν περὶ παρθενίας ἢ σωφροσύνης, τὴν περὶ μαρτυρίου· ταῦτα τερεὰ τροφή. τερεὰ δὲ τροφή ἐν μυστικοῖς ἢ περὶ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ. οὕτω δὲ καὶ ὁ νόμος ὅτε μὲν τερεὰν παραδίδωσι τροφήν, ὅτε δὲ ὑποδεεστέραν. οἷον ἐρχόμεθα ἐπὶ τὸν λόγον τὸν περὶ τῶν ὄφρων τῶν ἀναιρούντων τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ διὰ τὸν γογγυσμόν· ἐὰν ἀπλούστερον ἀναγινώσκωμεν, λέγομεν Μηδὲ γογγύζωμεν, καθάπερ τινὲ αὐτῶν ἐγόγγυαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τῶν ὄφρων. ἐὰν δὲ μυστικὸν λόγον δύνῃται ἀκούειν ὁ ἀκροατὴς, λέγομεν τίνες οἱ ὄφεις καὶ τίς ὁ ὄφις ὁ ἐπὶ τοῦ ξύλου κρεμασθεῖς, καὶ πῶς σώζεται πρὸς ἐκεῖνον τὸν ὄφιν ἰδὼν, καὶ οὕτως καθ' ἐκάστην γραφήν πνευματικὴν. Τίνες δὲ εἰσιν οἱ γάλακτι ποτιζόμενοι δηλώσει ὁ Πέτρος ἐν τῇ ἐπιστολῇ λέγων ὡ ἀρτιγέννητα βρέφη τὸ λογικὸν ἄδολον γάλα ἐπιποθήατε· καὶ ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους δὲ καὶ γεγόνατε χρεῖαν ἔχοντε γάλακτο καὶ οὐ τερεὰ τροφή· πᾶ γὰρ ὁ μετέχων γάλακτο ἄπειρο λόγου δικαιοῦνη· νήπιον γὰρ ἐστὶν· τελείων δὲ ἐστὶν ἢ τερεὰ τροφή, τῶν διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰθητήρια γεγυμναμένα ἐχόντων πρὸ διάκριτον καλοῦ τε καὶ κακοῦ. 13 iii 3–5 [Ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος καὶ ἔρεις καὶ διχοστασίαι, οὐχὶ σὰρ κινεῖς ἐστε καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε; ὅτ' ἂν γὰρ λέγη τις Ἐγὼ μὲν εἰμι Παύλου· ἕτερος δὲ Ἐγὼ Ἀπολλῶ· οὐκ ἄνθρωποι ἐστε;] [Ὠριγένους] Τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀμαρτημάτων τὰ ἐλάττονα ἐστὶ ζῆλος καὶ ἔρεις. ἐὰν ἐν πορνείᾳ τις ἔσται, οὐκέτι σάρκινος ὁ τοιοῦτός ἐστιν ἀλλὰ χεῖρων ἢ σάρκινος. τί δ' ἂν εἴη ὁ τοιοῦτος, εἶδωμεν. ἐγὼ νομίζω διαφορὰν εἶναι σαρκίνου καὶ χοϊκοῦ· Ὡς ἐφορέαμεν, φησί, τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου. ἐὰν οὖν τὰ πρὸ θάνατον ἀμαρτάνῃ, οὐκ εἶ σάρκινος ἀλλὰ χοϊκός· ἐὰν δὲ ἀμαρτάνῃς μὲν, οὐ πρὸ θάνατον δέ, οὐ χοϊκὸς τέλειον οὐδὲ ἀποπεπτωκὸς τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ σάρκινος εἶ τότε. καὶ τῶν περιπάτων δὲ ἡμῶν ὁ μὲν τίς ἐστὶ κατὰ ἄνθρωπον, ὁ δὲ κατὰ θεόν. ἐὰν ὡς οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων περιπατῶμεν, κατὰ ἄνθρωπον περιπατοῦμεν· ἐὰν δὲ κατὰ τὸ λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, διαφέρομεν τῶν πολλῶν καὶ οὐ κατὰ ἄνθρωπον περιπατοῦμεν. σαφὴς οὖν ὁ βίος τῷ δυναμένῳ βλέπειν ποῖός ἐστιν ὁ κατὰ ἄνθρωπον καὶ ποῖος ὁ κατὰ θεόν. ὅταν γὰρ τις λέγη Ἐγὼ μὲν εἰμι Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ Κηφᾶ. καὶ τούτοις προσέχωμεν. ὁψόμεθα ὅτι ἡμεῖς ἐνίοτε οὐδὲ ἄνθρωποι ἀλλὰ χεῖρον ἢ ἄνθρωποι ἐσμεν. ὁ γὰρ λέγων τότε Ἐγὼ εἰμι Ἀπολλῶ, ἔλεγεν περὶ ἀνδρὸς ἐλλογίμου καὶ ἀγίου καὶ μακαρίου· ὁ λέγων Ἐγὼ εἰμι Παύλου, περὶ ἀνδρὸς λέγει ἀποστόλου ἱεροῦ καὶ μακαρίου. ἐνίοτε δὲ γίνονται προσκλίσεις οὐ παραπλησίως τῇ προσκλίσει Παύλου ἢ Ἀπολλῶ, ἀλλὰ προσκλίνεται τις ἀμαρτωλῶ ἐνίοτε καὶ ἑτεροδόξῳ. εἰ οὖν οὗτοι ἄνθρωποι εἰσι καὶ κατὰ ἄρκα περιπατοῦσιν, οἱ λέγοντες Ἐγὼ Ἀπολλῶ ἐγὼ δὲ Παύλου· ὅτ' ἂν σὺ λέγῃς ἑαυτὸν τινὸς ὑποδεεστέρου εἶναι, δηλὸν ὅτι οὐκέτι οὐδὲ ἄνθρωπος <εἶ> ἀλλὰ καὶ χεῖρον ἢ ἄνθρωπος· καὶ ἴσως λελέξεται πρὸς σὲ Ὅφει γεννήματα ἐχιδνῶν. 14 iii 6–8 [ἐγὼ ἐφύτευσα, Ἀπολλῶς ἐπότισεν, ἀλλ' ὁ θεὸς ἠΐξανεν· ὥστε οὔτε ὁ φυτεύων ἐστὶ τι οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλ' ὁ αὐξάνων θεός. ... ἕκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον.] [Ὠριγένους] Εἰ ἐφύτευσεν ὁ Παῦλος, συνεφύτευσε τῷ φυτεύοντι προηγουμένως θεῷ· εἰ ἐπότισεν Ἀπολλῶς, συνεπότισε τῷ προηγουμένως ποτίσαντι Χριστῷ· φυτεύει γὰρ ὁ θεός· διὸ γέγραπται πᾶσα φυτεία ἢν οὐκ ἐφύτευεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ἐκριζωθήεται· καὶ πάλιν ὁ πατήρ μου ὁ γεωργὸς ἐστὶν· ποιήσωμεν οὖν καρπὸν ἵνα μὴ ἐκκοπῶμεν κατὰ

τὴν ἄκαρπον ὑκὴν. πᾶν γὰρ δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰ πῦρ βάλλεται. ἐπέχωμεν μὴ λεχθῆ περὶ ἡμῶν ἕμεινα ἵνα ποιήσῃ ταφυλὴν, ἐποίησεν δὲ ἀκάνθα. ἂν γὰρ ταῦτα εἶπῃ περὶ ἡμῶν, ἔρεϊ καὶ τὰ ἐξῆς Νῦν οὖν ἀναγγελῶ τί ποιήσω τῷ ἀμπελῶνί μου. ἀφελῶ τὸν φραγμὸν αὐτοῦ καὶ ἔσται εἰ διαρπαγὴν, καὶ καθελῶ τὸν τοῖχον αὐτοῦ καὶ ἔσται εἰ καταπάτημα. 15 iii 9–15 [θεοῦ γὰρ ἔσμεν συνεργοί· θεοῦ γεώργιον, θεοῦ οἰκοδομὴ ἔστε. κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον τέθεικα, ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ. ἕκαστος δὲ βλεπέτω πῶς ἐποικοδομεῖ· θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός· εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον χρυσίον, ἀργύριον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην, ἕκαστου τὸ ἔργον φανερόν γενήσεται, ἢ γὰρ ἡμέρα δηλώσει· ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται, καὶ ἕκαστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι τὸ πῦρ δοκιμάσει. εἴ τις τὸ ἔργον μενεῖ ὁ ἐπωκοδόμησε, μισθὸν λήψεται· εἴ τις τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται, αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός.] [Ῥοριγένους] Ἐπεὶ οὐ μόνον γεώργιον ἀλλὰ καὶ θεοῦ οἰκοδομὴ ἔσμεν, ζητῶ τὸν ἀρχιτέκτονα τῆς οἰκοδομῆς καὶ τοὺς συνεργοῦντας αὐτῷ. τοῦτο γὰρ νοῶν ὁ ἀπόστολος φησὶ κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον τέθεικα· τὴν γὰρ ἐν Κορίνθῳ ἐκκλησίαν πρὸ τοῦ ἀποστόλου οὐδαμῶς <οὔσαν> ὑπέστησεν ὁ Παῦλος, καὶ ἐπειδὴ σχίσματα ἦν ἐν αὐτοῖς φησὶν ὅτι δοθείσης μοι χάριτος ὑπὸ τοῦ θεοῦ ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων ἔθηκα τὸν θεμέλιον, ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ· εἰ γὰρ ἕτερος μετελθὼν ἐπὶ τὸν θεμέλιον τῆς ἐκκλησίας ἐποικοδομεῖ, ἐκεῖνος οὐκ ἐστὶν ἀρχιτέκτων τῆς ἐκκλησίας ἀλλ' ἐποικοδομεῖ τῇ ἐκκλησίᾳ· εἰ θέλεις οὖν ἰδεῖν ὅτι σοφὸς ἀρχιτέκτων ὁ Παῦλος, ἄκουε αὐτοῦ ὅτι Ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ πεπλήρωκα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, φιλοτιμούμενο εὐαγγελίζεσθαι οὐχ ὅπου ὄνομάθη Χριστός, ἵνα μὴ ἐπ' ἀλλότριον θεμέλιον οἰκοδομῶ. καὶ οὐ μόνον ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον κατεβάλλετο, ἀλλὰ καὶ ἀρχιτεκτονικὰ οἰοῦναι βιβλία ἔγραψεν, πῶς δεῖ τὸν ἀρχιτέκτονα οἰκοδομεῖν οἰκίαν, ὁποῖον δεῖ τὸν ἐπίκοπον εἶναι πρεσβυτέρους τε καὶ διακόνους καὶ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἐκκλησίας πλήρωμα· ταῦτα γὰρ πάντα οἰοῦναι νόμοι ἀρχιτεκτονικοὶ ἦσαν. Ἄλλος οὖν φησὶν ἐποικοδομεῖ· ἕκαστος δὲ βλεπέτω πῶς ἐποικοδομεῖ. τοῦτο γὰρ κάμοι λέγει, ἵνα μὴ ἀμεριμνῶν ἐποικοδομῶ, εἰδὼς ὅτι τὸ ἔργον ὁ ἐποικοδομῶ ὁποῖόν ἐστι τὸ πῦρ αὐτὸ δοκιμάσει ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. φρον τίζω δὲ μήποτε ἐποικοδομῶν ξύλα χόρτον καλάμην ἐποικοδομήσω. ἂν γὰρ προσαγάγω ψυχὰς ἀκρίτως τῇ ἐκκλησίᾳ φαύλας, προσήγαγον τῷ καλῷ θεμελίῳ Χριστῷ Ἰησοῦ ξύλα, ἄλλους χόρτον, καὶ ἄλλους καλάμην· ὥσπερ πάλιν ἂν τινες διαλάμψωσιν ἐκ τῆς οἰκοδομῆς, καὶ τοσοῦτον διαλάμψωσιν ὥστε εὐρεθῆναί τινας ἀνάλογον τοῖς γεγραμμένοις περὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τοῦ ναοῦ λίθου ἐκλεκτοῦ καὶ λίθου κρυτάλλου καὶ λίθους ἀφείρου καὶ λίθους ὄσους ὠνόμασεν ἐκεῖ, δῆλον ὅτι ἐπωκοδόμησα τῷ θεμελίῳ λίθους τιμίους. καὶ ἐπειδὴ <δεῖ> τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν οἰκοδομὴν καὶ χρυσίον ἔχειν ὥσπερ ὁ ναὸς ὃν Σολομῶν ὠκοδόμησεν σύμβολον ναοῦ ἔχοντος χρυσὸν καὶ ἄργυρον πολύν, ἂν ἄλλος τις ἔλθῃ ἐποικοδομούμενος τιμιώτερος ἀργυρίου εὐρεθείη ἂν χρυσός. εὐλαβοῦμαι δὲ ἐγὼ μή ποτε δι' ἐμοῦ ξύλον εἰσέλθῃ καὶ χόρτος καὶ καλάμη, καὶ ὁ ταλαίπωρος ἐγὼ (κἂν ἄλλως κριθῶ ἄξιος σωτηρίας· ἐπεὶ γέγραπται αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός) οὕτως σωθῶ ὡς αἴτιος γενόμενος, τῷ μὴ κεχωρηκέναι τὴν χάριν μηδὲ καλῶς ὠκοδομηκέναι, τοῦ τὴν οἰκοδομὴν πεπληρωκέναι ξύλων, χόρτου, καλάμης, ὅπερ οὐ βούλεται ὁ λόγος τοῦ θεοῦ· τὸ γὰρ ἔργον ὁποῖόν ἐστιν ἕκαστου τὸ πῦρ δοκιμάσει. Θέλω δὲ καὶ ἄλλως ἀπογράψασθαι τὸ θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός καὶ τὰ ἐξῆς. ἐξ οὗ ὁ κύριός μου Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπεδήμησεν, οὗτος θεμέλιος εἰς τὸν κόσμον κεκῆρυκται· καὶ τοῦτον τὸν θεμέλιον ἐν μὲν τῇ

Ἰουδαία οἱ ἀπόστολοι ἔθηκαν, ἐν δὲ τοῖς ἔθνεσιν ὁ ἀπό τοιοῦτων τῶν ἐθνῶν καὶ ὁ συνεργὸς αὐτοῦ Βαρνάβας· δεξιὰ γὰρ ἔδωκαν ἐμοὶ καὶ Βαρνάβα κοινωνία, ἵνα ἡμεῖς εἰ τὰ ἔθνη αὐτοὶ δὲ εἰ τὴν περιτομήν. κηρυχθέντος τοίνυν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ λόγου, καὶ τοῦ θεμελίου τούτου καταβληθέντος, οὐδεὶς δύναται ἄλλον θεμέλιον θεῖναι παρὰ Ἰησοῦν Χριστόν· οἱ δὲ ἐποικοδομοῦντες, εἰ μὲν ὀρθοδοξοῦσι διὰ τῶν αἰδίων δογμάτων καὶ τῶν θείων νοημάτων καὶ τῶν καλῶν λόγων καὶ τῶν ἱερῶν πράξεων, ἐποικοδομοῦσι τῷ θεμελίῳ χρυσὸν ἄργυρον λίθον τίμιον. χρυσοῦς γὰρ πολλάκις τετήρηται, ἀντὶ νοῦ λαμβανόμενος καὶ νοημάτων· εἰ λέγω καλῶς, ἐποικοδομῶ ἄργυρον· εἰ διηγοῦμαι δεόντως καὶ εἰς πολιτείαν προτρέπω καλῶς τοὺς ἀκροατάς, λίθους τιμίους ἐποικοδομῶ. ὅσοι μὲντοι γε τῶν διδασκόντων Ἰησοῦν Χριστόν ἐσφάλισαν τῆς ἀληθείας, ἐπωκοδόμησαν τῷ θεμελίῳ ξύλα χόρτον καλάμην· καὶ εἴποισι ἂν ὅτι οἱ ἀπὸ τῶν αἰρέσεων πάντες οἱ μὲν βλασφημότεροι ξύλα, οἱ δὲ ἔλαττον ἀμαρτήσαντες ἐν τῇ διδασκαλίᾳ χόρτον, οἱ δὲ ἰσχνά τινα καὶ ἴν' οὕτως ὀνομάσω ἐλάττονα καλάμην. Φέρε δὲ καὶ κατὰ τὸ ῥητὸν ἴδωμεν. τοῦτο τὸ λεχθησόμενον ἐνὸς ἐκάστου ἡμῶν ἄπτεται· ἕκαστος ἡμῶν παραδεξάμενος τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου, παρεδέξατο Ἰησοῦν Χριστόν θεμέλιον, ἴν' ἐν πᾶσιν οἷς πράττει καὶ λέγει καὶ διανοεῖται ἐποικοδομῇ τούτῳ τῷ θεμελίῳ. εἰ μὲν οὖν καλὰ νοοῦμεν καὶ διανοοῦμεθα, ἐποικοδομοῦμεν χρυσόν· εἰ ἀγνώως λέγοντες πάντα λόγον λεγόμενον ἀγίως λέγομεν, ἐποικοδομοῦμεν ὡς ἀργύριον· εἰ πᾶσα πράξις ἦν πρὸς τομὴν καλὴ ἐστίν, ἐποικοδομοῦμεν ὡς λίθον τίμιον, τὴν δὲ τιμὴν τῶν λίθων καὶ τὴν ποιότητα ὁ θεὸς κρίνει. εἰ μὲντοιγε ἀμαρτάνω μετὰ τὸν θεμέλιον, τὰ μὲν μεγάλα μοι τῶν ἀμαρτημάτων ξύλα ἔσται, τὰ δὲ ὑποδεέστερα χόρτος, τὰ δὲ ἔτι ὑποδεέστερα καλάμη. καὶ ζητῶ μήποτε † αἱ μὲν ρίζαι † καὶ τὰ νοήματα, ὅτ' ἂν ἢ ἐσφαλμένα, ξύλα ἐστὶ πηγή γὰρ ἐστὶ τῶν κακῶν τὰ νοήματα· οἱ δὲ λόγοι χόρτος, ἢ δὲ πράξις καλάμη· ὑποδεεστέρα γὰρ ἐστὶν ἡ ἀξία τῆς πράξεως παρὰ τὸν λογισμόν· ὁ φυτεύων δὲ καὶ ὁ ποτίζων ἐν εἰσίν. 16 iii 16–20 [οὐκ οἴδατε ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστὲ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθειρεῖ, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός· ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ ἅγιός ἐστιν· οἵτινες ἐστε ὑμεῖς, μηδεὶς ἐαυτὸν ἐξαπατάτω· εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. ἢ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου μωρία παρὰ τῷ θεῷ ἐστὶ· γέγραπται γὰρ Ὁ δὴρα ὄμενο τοῦ οφροῦ ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν· καὶ πάλιν Κύριον γινώκει τοῦ διαλογισμοῦ τῶν σοφῶν ὅτι εἰ ἰ μάταιοι.] [Ὁριγένους] Εἰ θέλεις ἀληθινὸν ναὸν τοῦ θεοῦ μαθεῖν, ζητεῖ λίθου ζῶντα καὶ καθαρὸς λελατομημένους, ὑπὸ τοῦ λόγου βεβληκότας, καὶ ἐστῶτας τετραγώνους, μηδὲν ἔχοντας ἄστατον μηδὲ κυλιόμενον· εἰ γὰρ καὶ λίθοι ἅγιοι κυλίσονται ἐπὶ τῇ γῆ, ἀλλ' οἱ λατομοὶ οὐκ ἔωσιν αὐτοὺς μέχρι τέλους κυλίεσθαι. ὑμεῖς οὖν ὡς λίθοι ζῶντες οἰκοδομεῖτε οἴκον πνευματικὸν εἰς ἱεράτευμα ἅγιον, ἀνεύγκαι πνευματικὰ θυσία εὐπροδέκτου θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ παρὰ τῷ ἀποστόλῳ δὲ λέγεται ὅτι ἐμὲν ναὸς οἱ πάντες εἶς, ἐκάστου ἡμῶν λίθου τινὸς ὄντος ἀπὸ τοῦ ναοῦ. φησὶ δὲ οὕτως ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους Ἔρα οὐκ ἐτὲ ξένοι καὶ πάροικοι ἀλλὰ ὑπολιτῶν τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ θεοῦ· ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν προφητῶν, ὄντο ἀκρογωνιαίον αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἐν ᾧ πᾶσα οἰκοδομὴ συναρμοσμένη αὐξεῖ εἰς ναὸν ἅγιον ἐν κυρίῳ· ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς ὑποκοδομεῖτε εἰς κατοικητήριον τοῦ θεοῦ ἐν πνεύματι. Δεῖ οὖν μηδένα λίθον ἀναρμοστον εἶναι τῇ οἰκοδομῇ· ἐὰν γὰρ δύο φησὶ ὑμφωνήσω ἐν ἐξ ὑμῶν ἐπὶ τῇ γῆ περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσονται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. πόσω οὖν πλέον, ἐὰν πάντες οἱ λίθοι συμφωνήσωσιν εἰς μίαν ἀρμονίαν καὶ γένηται πάντων ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία, ἢ εὐχὴ αὐτῶν δυνήσεται καὶ ἰσχύσει; καλὸν οὖν ἐστὶ τὸ αὐτὸ λέγειν πάντα ἡμᾶς ἵνα ὦμεν κατηρτιμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοῦ καὶ τῇ αὐτῇ γνώμῃ· οὕτως γὰρ ἐστε οἰκοδομῇ

υναρμολογουμένη εἰ ναὸν ἅγιον ἐν κυρίῳ. Δύναται δὲ καὶ ἕκαστος ἡμῶν καθ' ἑαυτὸν εἶναι ναὸς ἐτέρῳ λόγῳ· εἰ γὰρ ναὸς ἐστὶν ὁ ἔχων δόξαν θεοῦ, πᾶς ὁ ἔχων ἐν ἑαυτῷ δόξαν θεοῦ ναὸς ἐστὶ κατὰ τοῦτο τοῦ θεοῦ. δόξαν δὲ ἔχει πλείονα ἢ ἐλάττονα ὁ ποιῶν δοξάζεσθαι τὸ ὄνομα τοῦ ἐν τοῖ οὐρανοῖ πατρὸς διὰ τὰς πράξεις αὐτοῦ· διὸ γέγραπται τοῦ δοξάζοντά με δοξάω. τότε οὖν μάλιστα ἐσόμεθα ναὸς θεοῦ, ἐὰν χωρητικούς ἑαυτοὺς κατασκευάσωμεν τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ. οὐ δύναται μέντοι γε ἔχων τις πνεῦμα ἁμαρτίας τινὸς εἶναι ναὸς θεοῦ, ἐπειδήπερ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ μόνον οἰκεῖ ἐν ᾧ κρίνει κατοικεῖν. εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός. τὸ ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ ἕκαστος, κἂν λίθος ἦ, φθείρει τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ ἁμαρτήσας, καὶ ὁ σκάνδαλον δέ τι παρέχων τῇ ἐκκλησίᾳ φθείρει τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ. κυριώτερον δὲ φθείρει τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ ὁ πορνεύων, ἐπειδήπερ τὰ ὠμάτα ὑμῶν ναὸ τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματός ἐστιν οὗ ἔχετε ἀπὸ τοῦ θεοῦ. λέγεταὶ οὖν ἄφθορος ὁ καθαρὸς, ἐφθαρμένη δὲ ἡ μηκέτι παρθένος, ὡς δὴ τοῦ ἔργου τούτου μόνου φθείροντος. εἴπερ οὖν τοῦτο ἔργον φθορᾶς ἐστὶν, τοῦτο μάλιστα φυλαξώμεθα. ἐπεὶ καὶ ὁ κύριος μετὰ πάντων τῶν ἀγαπώντων τὸν θεὸν ἐστὶν ἐν ἀφθαρσίᾳ. καὶ ταῦτα μὲν ἰδίαν ἔσχεν περιγραφὴν· ἐπειδὴ δὲ Κορίνθιοι μέγα ἐφρόνουν ἐπὶ τῇ τοῦ κόσμου σοφίᾳ, διὰ τοῦτο φησὶ πρὸς αὐτούς· εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν (οὐχὶ εἴ τις σοφὸς ἐστὶν ἀλλὰ δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν), ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ μωρὸς γενέσθω· οὐκ εἶπεν ἀπλῶς μωρὸς, ἀλλ' ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ὡς γὰρ πρὸς τὸν αἰῶνα τοῦτον μωροὺς ἡμᾶς λέγουσιν. μωρὸς οὖν γενέσθω ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἴν' ἐκ τοῦ τῷ αἰῶνι τούτῳ μωρὸς γεγονέναι γένηται ἀληθῶς σοφός· ἡ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου μωρία παρὰ θεῷ ἐστίν. πῶς γὰρ οὐ μωρὸς ὁ μὴ λέγων μὴ εἶναι πρόνοιαν ἢ ἐξ ἀτόμων καὶ κενοῦ τὰ πάντα συνεστηκέναι ἢ τὴν ἡδονὴν τέλος εἶναι τῶν ἀγαθῶν, καὶ τᾶλλα λέγων ὅσα τῆς ἔξω καὶ δοκούσης σοφίας ὕψλοισι καὶ λήροισι τυγχάνουσιν· οὗτος γὰρ ἀληθῶς μωρὸς ἐστὶν καὶ ταῦτα τὰ δόγματα μωρία εἰσίν. καὶ ἀπαξαπλῶς πᾶσαν Ἑλληνικὴν καὶ βαρβαρικὴν ἐξετάζων φιλοσοφίαν ἐρεῖς ὅτι ἐν οἷς διαφωνεῖ πρὸς τὴν Χριστοῦ διδασκαλίαν μωρία ἐστίν. γέγραπται γὰρ Ὁ δὲ ὄρα ὅμοιο τοῦ οφθοῦ ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν. Ἐγὼ φημί οὐ μέγα πρᾶγμα εἶναι ἐὰν ὁ θεὸς ὡς θεὸς δράξηται τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν, <ἀλλ'> ἐν Παύλῳ τῷ λέγοντι ἐν ἀρκί γὰρ ζῶντες οὐ κατὰ ἀρκα τρατευόμεθα· τὰ γὰρ ὄπλα τῇ τρατεῖᾳ ἡμῶν οὐ ἀρκικὰ ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ πρὸς καθαίρειν ὀχυρωμάτων· λογιμὸν καθαιροῦντε καὶ πᾶν ὑψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τὴν γνώσιν τοῦ θεοῦ. ἵνα δὲ τοῦτο σαφέστερον νοήσης, ἴδε μοι τὸν Παῦλον ἐπιδημήσαντα ταῖς Ἀθήναις καὶ ζητοῦντα πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντα ὥστε καὶ τινὰς τῶν Ἐπικουρείων καὶ Στωικῶν φιλοσόφων συμβαλεῖν αὐτῷ, τότε γὰρ τῇ χάριτι τοῦ Χριστοῦ περιεδράσαστο αὐτῶν καὶ ἐδείκνυεν αὐτῶν τὰ σοφίσματα· ἐνταῦθα δὲ τοὺς σοφοὺς ὠνομάσθαι νομίζω τοὺς σοφιστάς, ὅσοι σοφίσματα περιπεπλεγμένα λέγουσιν οὐκ ἀλήθειαν δὲ διδάσκουσιν. καὶ πάλιν Κύριον γινώσκοντα τοῦ διαλογισμοῦ τῶν σοφῶν ὅτι εἰς μάταιον. Οὐ θαυμαστὸν ἐὰν ὁ Κύριος καθ' ἑαυτοῦ γινώσκῃ τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν ὅτι εἰς μάταιον· ἀλλὰ θέλω ἐν ἐμοὶ γενόμενον τὸν Κύριον γινώσκοντα τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν ὅτι εἰς μάταιον. ἐὰν γὰρ γένηται ἐν ἐμοὶ Χριστό, δύναται μοι παραστήσασθαι πῶς οἱ διαλογισμοὶ τῶν τοῦ κόσμου σοφῶν εἰς μάταιον καὶ πῶς λάμπει ἡ σοφία μόνη τοῦ θεοῦ νικῶσα καὶ καταπατοῦσα πᾶσαν δοκοῦσαν σοφίαν. 17 iii 21–23 [ὥστε μηδεὶς καυχάσθω ἐν ἀνθρώποις· πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστίν, εἴτε Παῦλος εἴτε Ἀπολλῶς εἴτε Κηφᾶς εἴτε κόσμος εἴτε ζωὴ εἴτε θάνατος εἴτε ἐνεστῶτα εἴτε μέλλοντα· πάντα ὑμῶν ἐστίν, ὑμεῖς δὲ Χριστοῦ, Χριστὸς δὲ θεοῦ.] [Ὡριγένους] Ὁ δυνάμενος ἀποτάξασθαι πᾶσιν ἀνθρώποις καὶ ὅλος γενέσθαι ἄξιός τῆς ἐν Χριστῷ καυχήσεως, οὗτος οὐκ ἐν ἀνθρώπῳ καυχᾶται. Πῶς δὲ ὁ θάνατος ἐμός ἐστιν; ἵνα ἀποθάνω τῇ ἁμαρτίᾳ· ἵνα εἴπω· εἰ καὶ υναπεθάνομεν, καὶ υζήσομεν. ὁ γὰρ ἄλλος θάνατος καθ' ὃν ἡ ψυχὴ ἢ ἁμαρτὰ νου αὐτῆ ἀποθανεῖται οὐκ ἐστὶν ἐμός. καὶ

τὰ ἐνεστῶτα δὲ ἡμῶν ἐστίν· ὅτι συναγόμεθα ἐν τῷ ἐνεστῶτι αἰῶνι, ὅτι ἀκούομεν γραφῶν ἱερῶν, ὅτι εὐχόμεθα. τὰ δὲ μέλλοντα· ὅταν γὰρ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρου καταρτηθήεται. καὶ οὐχ οἶόν τέ ἐστίν ἐπὶ τὰ μέλλοντα ἐλθεῖν ἐὰν μὴ πρῶτον γένηται μοι τὰ ἐνεστῶτα. πάντα ὑμῶν· θαυμάζεται τις λόγος παρ' Ἑλλησιν εἰρημένος τοιοῦτος· «Πάντα τοῦ σοφοῦ καὶ οὐδὲν τοῦ φαύλου» ταῦτα δὲ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ πρῶτος ἐδίδαξεν ὅτι Πάντα τοῦ ἀγίου ἐστίν. τοῦ οὖν πιστοῦ, φησίν, ὅλος ὁ κόσμος τῶν χρημάτων, τοῦ δὲ ἀπίστου οὐδὲ ὀβολός· ὡς γὰρ ληστής ἔχει ἅ ἔχει ὁ ἄπιστος· οὐ γὰρ εἰδὼς αὐτοῖς χρῆσθαι οὐδὲ τὸν κτίσαντα ταῦτα θεὸν οὐδὲ ἀκούων τοῦ λέγοντος Ἐμὸν τὸ ἀργύριον καὶ ἐμὸν τὸ χρυσίον, οὐχ ὡς αὐτοῦ ἐκεῖνα ἔχει. ἡμεῖς δὲ ὀρώμεν ὅτι πάντα ἡμῶν ἐστίν· καὶ ἔστι τοῦ <πιστοῦ> ὅλος ὁ κόσμος τῶν χρημάτων τοῦ δὲ ἀπίστου οὐδὲ ὀβολός. 18 in 1-5 [οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος ὡς ὑπηρέτας Χριστοῦ καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ. ὁ δὲ λοιπὸν ζητεῖτε ἐν τοῖς οἰκονόμοις ἵνα πιστός τις εὔρεθῆ. ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ ἢ ὑπὸ ἀνθρώπινῃς ἡμέρας· ἀλλ' οὐδὲ ἑμαυτὸν ἀνακρίνω· οὐδὲν γὰρ ἑμαυτῷ σύννοδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι, ὁ δὲ ἀνακρίνων με Κύριός ἐστιν. ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτά τοῦ σκοτούς καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν, καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἐκάστῳ ἀπὸ τοῦ θεοῦ.] [Ῥωριγένους] Ὁ μὴ διαβεβηκῶς τῷ λόγῳ περὶ τὴν κατάληψιν τῶν ἐγκεκρυμμένων ἐν τῇ γραφῇ μυστηρίων δύναται μὲν ὑπηρέτης εἶναι Χριστοῦ, οὐ δύναται δὲ οἰκονόμος εἶναι μυστηρίων θεοῦ· ὁ γὰρ οἰκονόμος ὧν ἔχει τὰ οἰκονομούμενα καὶ οἶδεν τὰ μυστήρια τοῦ θεοῦ. μὴ ποτε οὖν ὁ μὲν ὑπηρέτης Χριστοῦ κατὰ τὴν κοινοτέραν νοεῖται διακονίαν προστάς, ὁ δὲ οἰκονόμος μυστηρίων θεοῦ κατὰ τὴν διοίκησιν τὴν περὶ τὰ γνωσθέντα μυστήρια, ἵνα μὴ παρα- >ρίπτῃ ταῦτα ὡς ἔτυχεν μηδὲ ἀνεξετάστως αὐτὰ παραδιδῶ· ἀλλὰ προκαθάρας, προευτρεπίσας, προαποστήσας τοῦ κόσμου τὸν μέλλοντα ἀκούειν μαθημάτων ὑπερκοσμίων, τότε αὐτ- > λέγει. Ἡμεῖς, φησίν, ἐσμὲν ὑπηρέται Χριστοῦ· καὶ τὰ πλείονα μᾶλλον ὁ ἀπόστολος τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Χριστοῦ διηκονεῖτο ἢ περὶ τῆς οἰκονομίας τῶν μυστηρίων τοῦ θεοῦ· οἰκονομεῖ δὲ τὰ μυστήρια τοῦ θεοῦ φέρε εἰπεῖν πρὸς Λουκᾶν ἵνα γράψαι τὸ εὐαγγέλιον δυνηθῆ, πρὸς Τιμόθεον ἵνα ἄρξαι τῶν ἐν Ἐφέσῳ πλείονα παρεληφόντων οἷός τε γένηται <καὶ> οἰκονομεῖν τὰ μυστήρια τοῦ θεοῦ. τολμῶ δὲ καὶ λέγω ὅτι ἐν Κορίνθῳ μὲν ὑπηρέτης γέγονε τοῦ Χριστοῦ, ἐν Ἐφέσῳ δὲ οἰκονόμος μυστηρίων θεοῦ. Μαθὼν δὲ ἀπὸ τῶν τοῦ Σωτῆρος λόγων ὁ Παῦλος τὸ τί ἄρα ὁ πῖ τὸ καὶ φρόνιμο οἰκονόμο ὄν κατατήει ὁ κύριος ἐπὶ τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ ἰτομέτριον τοῖς συνδούλοις αὐτοῦ, φησίν Ὁ δὲ λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις ἵνα πιστός τις εὔρεθῆ. οὔτε γὰρ ἀρκεῖ τὸ ἐγνωκέναι οὔτε δεῖ τὸν ἐγνωκότα ὡς ἔτυχεν λέγειν, ἀλλὰ νοοῦντα τὸ ἐν καιρῷ διδόναι τὸ ἰτομέτριον τοῖς συνδούλοις αὐτοῦ βλέπειν τίς τῶν συνδούλων ὀφείλει λαβεῖν πλεῖον ἰτομέτριον μυστηρίων θεοῦ ἢ ἔλαττον, καὶ πότε· ἐὰν γὰρ καλῶς τὴν οἰκονομίαν καὶ ἀμέμπτως διοικήσ- >η, ποῖαν ἔχει ἐπαγγελίαν; Ἐπὶ πᾶσι φησὶ τοῖς ὑπάρχουσιν ὁ οἰκοδεσπότης κατατήει αὐτόν. εἰ δὲ Παῦλος φοβεῖται καὶ λέγει ταῦτα περὶ ἑαυτοῦ καὶ περὶ Κηφᾶ καὶ Ἀπολλῶ, πόσῳ μᾶλλον τοὺς καθ' ἡμᾶς οἰκονόμους δεήσει φοβεῖσθαι ὅπως εὔρεθῶσι πιστοὶ οἰκονόμοι. Εἶτα περὶ ἑαυτοῦ φησὶ Ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ ἢ ὑπὸ ἀνθρώπινῃς ἡμέρας. οἱ ἐν Κορίνθῳ ἀνέκρινον τὸ ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς, οὐκ ἀληθῶς ἀνακρίνοντες. ἀνακρίνοντος γὰρ ἦν τὸ λέγειν ὅτι Κρείττων ἐστίν ὁ Παῦλος Κηφᾶ καὶ Ἀπολλῶ, καὶ ἄλλου τὸ λέγειν Ὁ Πέτρος πολλῶ διαφέρει τοῦ Παύλου· ἐν γὰρ τῷ εὐαγγελίῳ Παῦλος οὐκ εἴρηται ἀπόστολος. φησὶν οὖν ὁ Παῦλος ὅτι Ἐμοὶ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ. συνήδει ἑαυτῷ τὰ κάλλιστα καὶ ὅτι οὐχ ὑπέπιπτεν Κορινθίοις ὡς δυναμένοις αὐτὸν ἀνακρίναι, ὁ γὰρ πνευματικὸς ἀνακρίνει τὰ πάντα αὐτὸ δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται· ὥσπερ ἀλλαχοῦ

φησι Γέγονα ἄφρων· ὑμεῖ με ἠναγκά ατε· τοιοῦ τόν τι καὶ ἐνθάδε νοήσας λέγει. ἔστι τις ἀνθρωπίνη ἡμέρα, καὶ ἔστι τις θεία ἡμέρα, περὶ ἧς γέγραπται μυρία ὅσα καὶ τὸ Ἴδου ἡμέρα κυρίου ἀνίατο ἔρχεται. ἢ οὖν ἀνάκρισίς μου, φησίν, οὐ δύναται γενέσθαι ἐν ἀνθρωπίνη ἡμέρᾳ, οὐ χωρεῖ γὰρ ἀνθρωπίνη ἡμέρα τὴν ἀνάκρισίν μου· εἰ ἀνακρίνεσθαι μέλλω, ἐν τῇ τοῦ κυρίου ἡμέρᾳ ἀνακριθήσομαι. Εἶτα παραδοξότερόν τι ἑαυτῷ συνειδὼς λέγει Ἄλλ' οὐδὲ ἑμαυτὸν ἀνακρίνω· οὐδὲν γὰρ ἑμαυτῷ σύνοιδα. πολὺ ἐνταῦθα τὸ συνειδὸς τοῦ ἀποστόλου φαίνεται καθαρὸν γεγονέναι, ὥστε αὐτὸν τολμῆσαι οὐ μόνον τοῖς τότε γράφαι ἀλλ' ἵνα καὶ αἱ μέχρι συντελείας γενεαὶ ἀναγινώσκωσι τὸ λεγόμενον. ἀληθῆς οὖν ὁ Παῦλος λέγων Μιμηταί μου γίνεθε καθὼ καὶ ἐγὼ χρι τοῦ· πῶς δὲ Χριστὸν ἐμιμήσατο Παῦλος, ἄκουε· Ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου καὶ ἐν ἐμοὶ ἔχει οὐδέν· καὶ ὁ Παῦλος φησὶν Οὐδὲν ἑμαυτῷ σύνοιδα· καὶ οὐκ εἶπεν Οὐδὲν ἑμαυτῷ σύνοιδα ἔργον φαῦλον· εἰ γὰρ τοῦτο εἰρήκει, ἐδυνάμεθα λέγειν ὅτι τοῖς μὲν ἔργοις κεκάθαρται τοῖς δὲ λόγοις οὐδέπω· ἢ πάλιν, τούτοις μὲν κεκάθαρται ἢ δὲ καρδία αὐτοῦ ἡμάρτανεν. νῦν δὲ ἔοικεν εἰς ὑπερβολὴν συνειδέναι ἑαυτῷ καθαρότητα, οὐ πρώην ὅτε ἐδίωκεν ἢ ὅτε προσήλθεν τῇ πίστει ἀλλὰ νῦν ὅτε ταῦτα ἔλεγεν. Εἶτα ἵνα μὴ δόξη ὑπὲρ ἄνθρωπον λελαληκέναι, ἐπιφέρει καὶ λέγει Ἄλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμα· ἐγὼ μὲν γὰρ φησὶν οὐδὲν ἑμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμα. ἐνδέχεται γὰρ ἐμὲ μηδὲν ἑμαυτῷ συνειδέναι λανθάνειν δέ με ἡμαρτημένον τί μοι· πολλὰ γὰρ γίνεται ἐν τῇ ἀνθρωπίνη φύσει τοιαῦτα ὥστε ἁμαρτάνειν <οὐ> κατὰ τὸν λόγον, οὐ μετὰ τοῦ καταλαμ βάνειν ἢ κατὰ τὴν συγκατάθεσιν, οὐ μετὰ τοῦ θεωρεῖν ὅτι ἡμάρτομεν. ἐκεῖνος οὖν ὁ ἐν πᾶσι μηδὲν ἑαυτῷ συνειδὼς φησὶν Ἄλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμα, ὁ δὲ ἀνακρίνων με Κύριός ἐστιν. Ὡς γὰρ ὑπερβὰς τὴν ἀνάκρισιν τὴν ἀγγελικὴν καὶ τὴν τῶν ἄλλων δυνάμεων, τοῦτό φησὶν Ἔως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος. ἐπεὶ οὖν κρίσις ἐπίκειται, καὶ ἀληθινὴ γε ἐστὶν ἐκείνη μόνη ἢ τοῦ κυρίου ἐπισταμένου καὶ τοὺς λογισμοὺς σταθμῆσαι καὶ ἐν ζυγῷ στήσαι τοὺς λόγους καὶ ἐρευνῆσαι πάσας τὰς πράξεις καὶ ἐφ' ἐκάστῳ ἡμῶν τὸ δέον ἀποδοῦναι, διὰ τοῦτο κἂν καταγινώσκωμέν τινος μὴ κατακρίνωμεν· οὐ γὰρ ἴσμεν ὧ μέρῳ ἡμάρτεν, οὐδὲ οἶδαμεν οἷα διαθέσει ἡμάρτεν καὶ εἰ ἔχει ἀντίρροπα χρηστὰ τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ. ἐὰν γὰρ εὐλαβεῖς γενώμεθα, οὐ πρό καιροῦ τι κρινοῦμεν, ἀλλὰ πάντα ἀναθήσομεν τῇ κρίσει τοῦ θεοῦ διὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐνθάδε μὲν λέγεται Μὴ πρό καιροῦ τι κρίνετε καὶ τὰ ἐξῆς· ἐν ἄλλῳ δὲ τόπῳ τῆς ἐπιστολῆς Οὐχὶ τοῦ ἔω ὑμεῖ κρίνετε, τοῦ δὲ ἔξω ὁ θεὸς κρίνει· ἄρ' οὖν ἐναντιώματα ἔχουσιν αἱ γραφαί, καὶ δεῖ ἡμᾶς κρίνειν καὶ μὴ κρίνειν κατὰ τὸ αὐτὸ τῆς κρίσεως σημαινόμενον; ἐὰν μὴ τοῦ ἔω κρίνητε οἱ πεπιστευμένοι κρίνειν τοῦ ἔω, ἢ ἐκκλησία μέλλει ἀντὶ ἐκκλησίας θεοῦ γίνεσθαι υναγωγὴ πονηρευομένων· εἶτα τῶν ἔσω κρινομένων, πῶς ἀληθές ἐστι τὸ Μὴ κρίνετε ἵνα μὴ κριθῆτε. φασὲν οὖν Οἱ πεπιστευμένοι κρίνειν τοὺς ἔσω οὐχ οὕτως εἰσὶν ἀνόητοι ὡς κρίνοντες τοὺς ἔσω λέγειν ὅτι τὴν κρίσιν τοῦ θεοῦ κρίνομεν, ἀλλὰ πρὸς τὴν οἰκονομίαν τοῦ συμφέροντος τῇ ἐκκλησίᾳ τὴν κρίσιν ποιοῦνται. εἰ συμφέρει τόνδε ἀποσυναγωγὸν εἶναι κρίναντες αὐτὸ ποιοῦσιν· καὶ πάλιν πρὸς τὸ συμφέρον παραστήσονται, οὐ τὴν τοῦ θεοῦ κρίνοντες κρίσιν ἀλλὰ τὴν δεδομένην αὐτοῖς· τὴν γὰρ κρίσιν ἣν ὁ θεὸς κρινεῖ ἐν Χριστῷ ἀμήχανόν ἐστι κρίνειν ἡμᾶς· οὔτε γὰρ καρδίας ἐρευνῶμεν οὔτε οἶδαμεν οἷς λογι σμοῖς τὰ πεπραγμένα ἐκάστῳ πέπρακται. τὰ κρυπτά γὰρ κυρίῳ τῷ θεῷ παρα χωροῦσιν οἱ κριταὶ οἱ κατὰ τὸ εὐαγγέλιον, τὰ δὲ φανερά, ὡς εἴρηται, ὑμῖν καὶ τοῖ τέκνοι ὑμῶν· ὅσα ἔφθασεν εἰς αὐτοὺς καὶ γνωστά ἐστὶν ἐν αὐτοῖς, ταῦτα κρίνουσιν. μηδέποτε οὖν τὴν κρίσιν τοῦ θεοῦ προλαβόντες λέγωμεν Ὁ δεῖνα ἀπόλλυται, ἢ μακαρίζοντες λέγωμεν Ὁ δεῖνα σώζεται· οὐδὲ γὰρ ἀντιμετρεῖν καὶ ἀντεξετάζειν ἴσμεν τὰς πράξεις ταῖς πράξεις ἢ λογισμοὺς ἢ ἐνθυμήματα. Μὴ πρό καιροῦ οὖν τι κρίνετε ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ

κρυπτά τοῦ σκότους καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν. Δύο δὲ λεγομένων πραγμάτων ὀφείλει τις εἶναι τούτων διαφορά· ἃ μὲν γὰρ ὠνόμασε κρυπτά σκότους, ἃ δὲ βουλὰς καρδιῶν. ὄρα οὖν μὴ τὰ ἀμαρτήματα ἡμῶν κρυπτά σκότους ἐστίν, τὰ δὲ ἀνδραγαθήματα βουλαὶ τῶν καρδιῶν· ὅσα γὰρ καλῶς πράττομεν μετὰ βουλήσιν πράττομεν, ὅσα δὲ ἀμαρτάνομεν ἐν σκότῳ ὄντες ἀμαρτάνομεν. ἐπειδὴ τοῖνυν τινὲς ἢ ταῦτα ἔχουσιν ἢ ἐκεῖνα, ταῦτα δὲ ἄνθρωπος οὐκ οἶδεν, μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνωμεν ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτά τοῦ σκότους καὶ ἀποκαλύψει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν· δεῖ γὰρ τοῦ πάντα ἡμᾶς φανερωθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσῃται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ ὥματος πρὸ ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε φαῦλον. εὖρον εὐαγγελικὸν ῥητὸν παραπλησίως τούτῳ διηγήσασθαι· Οὐδὲν κρυπτὸν ὃ οὐ φανερωθήσεται καὶ κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται· ὄρας τὸν Σωτῆρα διδόντα διαφορὰν κρυπτῶν φανερουμένων καὶ κεκαλυμμένων ἀποκαλυπτομένων. τίνα οὖν ἐστὶ τὰ κρυπτά καὶ φανερούμενα ἢ τὰ καλὰ; καὶ τίνα τὰ κεκαλυμμένα καὶ ἀποκαλυπτόμενα ἄλλ' ἢ τὰ κακά; Εἴποι τις ἂν τῶν πάντα ἐρευνώντων Διὰ τί οὐκ εἶπεν Καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἢ ὁ ψόγος ἐκάστῳ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ μόνον ὁ ἔπαινος. ὁ μὲν οὖν τις οὕτω διηγήσεται ὅτι τὸ εὐφημότερον προσῆψεν τῷ θεῷ, παρασιωπήσας τὸ λοιπὸν ὡς οὐχ ἀρμόζον αὐτῷ· ἐγὼ δὲ τολμήσω καὶ εἴποιμ' ἂν ὅτι τὰ μὲν ἀγαθὰ ἐπαινεῖ καὶ ἀποδέχεται ὁ θεός, τὰ δὲ κακά ἡμῶν ὁ τῶν κακῶν πατὴρ ὁ διάβολος· καὶ ὁ μὲν ἔπαινος ἀπὸ τοῦ θεοῦ τοῖς ἀγίοις, ὁ δὲ ψόγος τοῖς ἄξιοις ψόγου πεποιηκόσιν ἀπὸ τοῦ διαβόλου γίνεται. διὰ τοῦτο λέγεται σοὶ παρὰ τῷ ἀποστόλῳ, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῆ μηδὲν ἔχων λέγειν περὶ ἡμῶν φαῦλον. 19 in 6-8 [ταῦτα δὲ ἀδελφοὶ μετεσχημάτισα εἰς ἑμαυτὸν καὶ Ἀπολλῶ δι' ὑμᾶς ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε τὸ Μὴ ὑπὲρ ὃ γέγραπται φρονεῖν, ἵνα μὴ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἐνός [μὴ] φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἑτέρου. τίς γὰρ σε διακρίνει; τί δὲ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβὼν; ἤδη κεκορεσμένοι ἐστέ; ἤδη ἐπλουτήσατε; χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε; καὶ ὄφελόν γε ἐβασίλευσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν.] [Ὡριγένους] Γέγραπται ταῦτα, φησὶν, ἐν μετασχηματισμῷ τῷ κατὰ τὰ τότε πράγματα, οὐχ ἵνα περὶ Παύλου καὶ Ἀπολλῶ ταῦτα γινώσκωμεν μόνον, ἀλλ' ἵνα καθ' ἑκάστην γενεάν τὰ γινόμενα ἀνάλογον τούτοις προσορῶντες ὀρθῶς προσέχωμεν μήποτε καὶ αὐτοὶ ἐμπέσωμεν εἰς τὰ τοιαῦτα καὶ ὡς ἐν θεάτροις τοῖς διασχιζομένοις περὶ τὰ ἀκροάματα διασχιζόμεθα περὶ τοὺς διδασκάλους. Ἀλλ' ἴδωμεν τὸ Ἴνα ἐν ἡμῖν μάθητε τὸ Μὴ ὑπὲρ ὃ γέγραπται. ἐάν τις ἔξιν ἔχων ὑποδεεστέραν πρὶν πληρῶσαι τὰ γεγραμμένα θέλει ἀναβῆναι εἰς τὰ ὑπὲρ ἃ γέγραπται, οὐδὲ νοήσει ἃ γέγραπται. ὥσπερ γὰρ κλίμακα οὐχ οἶόν τέ ἐστιν ἀναβῆναι τινα μὴ ὀδῶ ἀναβαίνοντα ἀπὸ τῶν κατωτέρω κατὰ τὸ δυνατόν, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῶν μαθημάτων τῶν θείων. τοῦτο μὴ καλῶς νοήσαντες οἱ ἀπὸ τῶν αἰρέσεων ἐπαγγέλλονται παραδόσεις καὶ λέγουσιν Αὐταὶ ὑπὲρ τὰ γεγραμμένα εἰσὶν· ταύτας γὰρ παρέδωκεν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν τοῖς ἀποστόλοις ἐν ἀπορρήτῳ, καὶ οἱ ἀπόστολοι τῷ δεῖνι ἢ τῷ δεῖνι· καὶ οὕτως διὰ ταύτης τῆς μυθολογίας ἐξαπατῶμεν τὰ καρδία τῶν ἀκάκων. οἱ δὲ λοιποὶ φασὶν Γέγραπται Τί βλέπει τὸ κάρφο τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου τὴν δὲ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ κατανοεῖ· καὶ Μὴ κρίνετε ἵνα μὴ κριθῆτε. εἰ γὰρ ἐσμεν ἐν καὶ συνδεδέμεθα ἀλλήλοις, ἐπανίστασθαι ἀλλήλοις οὐ χρή. Ὁ ταπεινῶν γὰρ ἑαυτὸν ὑψώθησεται καὶ Ὁ θέλων ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτο ἔστω πάντων ἔχατο καὶ Ἐκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη ἐν τούτῳ μενέτω. Ταῦτά ἐστι καὶ τὰ τοιαῦτα ἃ γέγραπται, ἕνα ὑπὲρ τοῦ ἐνός μὴ φυσιοῦσθαι κατὰ τοῦ ἑτέρου· οἱ γὰρ ἑαυτοὺς διανεύσαντες, καὶ οἱ μὲν ἐκ τούτου οἱ δὲ ἐξ ἐκείνου καλεῖσθαι βουλευθέντες, ἀλλήλοις διεμάχοντο, τοὺς σφετέρους ἕκαστοι διδασκάλους ὑπερτιθέναι τῶν ἄλλων φιλονεικοῦντες, εἴτα πρὸς αὐτοὺς λοιπὸν τοὺς διδασκάλους. Τίς γὰρ σε διακρίνει; τίς σε μέρους ἐχειροτόνησεν; διὰ τί μὴ πάντων διδάσκαλος ὁμοίως καλῆ; τί δὲ ἔχεις ὃ

οὐκ ἔλαβες; ἐπὶ τίνι δὲ μέγα φρονεῖς; ἐπ' εὐγλωττία; ἀλλ' ὁ θεὸς σοι ταύτην κεχάρισται. ἀλλ' ἐπὶ γνώσει; καὶ τοῦτο θεῖον τὸ δῶρον. ἀλλ' ἐπὶ θαυματουργαίαις; καὶ ταύτη τοῦ πνεύματος ἡ ἐνέργεια. εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβῶν; οὐδεὶς ἐπ' ἀλλοτρίαις παρακαταθήκαις μέγα φρονεῖ, ἐπαγρυπνεῖ δὲ ταύταις ἵνα φυλάξῃ τῷ δεδωκότι. Δεῖσει ἀπὸ τῶν γραφῶν συνάγειν τί σημαίνει τὸ διακρίνειν, ἵν' οὕτως ἐφαρμόσωμεν τοῖς νῦν λεγομένοις. Ὁ θεὸς ἔφησιν ἐν υναγωγῇ θεῶν, ἐν μέσῳ δὲ θεοῦ διακρινεῖ ἐν τούτῳ φαίνεται ἔργον θεοῦ τὸ διακρίνειν· ἄλλου γὰρ ὄντος τοῦ κρίνειν, ὅπερ συμβαίνει περὶ τοὺς ἀξιόους κρίσεως, ἀγαθὸν ἐστὶ τὸ ἐν υναγωγῇ θεῶν εὐρεθῆναι θεόν, ἵνα μηκέτι κριθῇ τις ἀλλὰ διακριθῇ καὶ οἴονεϊ τάξιν πιστευθῆ μίαν τινὰ ὧν πιστεύονται οἱ ἐν υναγωγῇ θεοί. ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ Προφήτῃ δύο ἢ τρεῖ λαλείτωσαν καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν ἔοικεν τὸ διακρίνειν ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ διαρθροῦν λαμβάνειν οἴονεϊ Τρανούτωσαν τὰ λεγόμενα καὶ διακρινέτωσαν καὶ νοεῖτωσαν. ἐν δὲ τῷ Ὁ διακρινόμενον ἐὰν φάγῃ κατακέκριται ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως, τὸ διακρινόμενον φαίνεται ὅτι ἐπὶ ψόγου λέλεκται. καὶ πάλιν Προλαμβάνετε ἀλλήλους, μὴ εἰ διακρίνει διαλογισμῶν ἀμαρτάνοντες· εὐρέθη τοίνυν ἀπὸ τῆς γραφῆς ἡ λέξις ὅτε μὲν ἐπὶ τῶν κρειττόνων τεταγμένη ὅτε δὲ ἐπὶ τῶν ἐναντίων. ἐνθάδε οὖν λέγεται τὸ διακρίνειν ἀντὶ τοῦ Σὲ μὲν οὐδεὶς διακρίνει τῶν ἐν Κορίνθῳ οὐδὲ κρίνει· σὺ δὲ διακρίνεις οἰκονόμου μου τῶν θεῶν, καὶ λέγεις Ἐγώ εἰμι Παύλου καὶ φάσκετε Ἐγὼ Κηφᾶ ἢ φῆς Ἐγώ εἰμι Ἀπολλῶ. θεοῦ ἔργον ἐστὶ τὸ διακρίνειν τοὺς ἀποστόλους, οὐ σόν. ὡσπερ οὖν οὐ κρίνει σε κρίνειν, οὐδὲ διακρίνειν τοὺς ὑπηρέτας τοῦ εὐαγγελίου· ἐν τῇ γὰρ διακρίσει ἢ διακρίνεις τοὺς ἀποστόλους αὐτὸς σαυτὸν διακρίνεις καὶ χωρίζεις ἀμαρτάνων. Χριστὸς γὰρ ἦλθεν τὰ διακεκριμένα ἐνωσάμεν, ἵνα μηκέτι ἦμεν δινηρημένοι. ἐὰν τελειωθῶμεν ὥστε τὴν ἀρκα μηκέτι ἐπιθυμεῖν κατὰ τοῦ πνεύματος τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τὴν ἀρκὴν, τῷ νεκρῶν θάλασσῃ τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῇ γῆ, οὐκέτι ἐσόμεθα ἐν διακρίσει ἀλλ' οἴονεϊ ἐν συγκράσει καὶ τῇ ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγωγῇ ἡμῶν. Νοεῖσθε δὲ καὶ ἀπλούστερον ἐπὶ διαφορῶν σχισμάτων. Ἴδωμεν δὲ καὶ τὸ τί δὲ ἔχεις ὁ οὐκ ἔλαβες; ἀμφίβολος γὰρ ἡ λέξις· δύναται γὰρ νοεῖσθαι ὅτι πᾶν κτῆμα ὃ ἔχομεν λαβόντες ἀπὸ θεοῦ ἔχομεν, καὶ πάλιν τί προσποιῆται ἔχειν ὃ μὴ ἔλαβες; οἶον ἐὰν τις μὴ λαβῶν χάρισμα ἄνωθεν παρὰ θεοῦ προσποιῆται ἐν χάρισματι εἶναι, λέγεται πρὸς τὸν τοιοῦτον μὴ λαβόντα τί δὲ ἔχεις ὁ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβῶν; ἤδη κεκορεσμένοι ἐστέ; ἤδη ἐπλουτήσατε; χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε; Ὁ πεινῶν καὶ διψῶν τὴν δικαιοσύνην <τὴν> τῶν λογίων τῆς ἀληθείας οὐκ ἀρκεῖται ἐνὶ διδασκάλῳ, ἀλλ' ἐὰν εὖρη δευτέρον συγχρῆται καὶ τούτῳ, ἀκορέστως γὰρ ἔχει τῶν καλῶν· ἐὰν καὶ τρίτου εὐπορήσῃ, γίνεται καὶ παρὰ τὸν τρίτον· οὐκ ἀποδιελὼν ἑαυτῷ ἕνα λέγει Ἐγώ εἰμι Παύλου ἢ Κηφᾶ ἢ Ἀπολλῶ. ἐπεὶ οὖν ἐμφαίνει τὸ κεκορεσθαι τὸν, πλειόνων <ὄν>των διδασκάλων καὶ Παύλου διδάσκοντος καὶ Κηφᾶ καὶ Ἀπολλῶ, ἐνὶ προσκλινομένον μὴ ὠφελεῖσθαι ἀπὸ πάντων, διὰ τοῦτο λέγει Κορινθίοις Ἦδη κεκορεσμένοι ἐστέ; ἀκόλουθον δὲ τούτῳ τὸ Ἦδη ἐπλουτήσατε; οἶον Συνηγάγετε τὸν πλοῦτον τὸν ἀπὸ τῶν μαθημάτων τῶν ἀπὸ Παύλου καὶ οὐκέτι χρῆζετε τῶν <ἀπ'> Ἀπολλῶ ἢ τῶν ἀπὸ Κηφᾶ; ἢ πάντων καταφρονεῖτε, ὡς ἐμπεφορημένοι καὶ πλουτοῦντες ἐν παντὶ λόγῳ καὶ πάῃ γνώσει· ἀκολουθῶν δὲ καὶ τὸ Χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε; ἐμὲ γὰρ τὸ ὅσον ἐφ' ὑμῖν ἀπεχωρίσατε τῆς βασιλείας καὶ ἑαυτοὺς δέ, ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἐνὶ τινὶ προσκλιθέντες· καὶ οὐ λέγει χωρὶς ἐμοῦ ἀλλ' ἡμῶν, ἵνα ἐμπεριλάβῃ καὶ κοινὸν αὐτὸ ποιήσῃ· καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν. Ἄμα δὲ τάχα καὶ μυστήριόν τι ὑποβάλλει κατὰ τὸν τόπον. οἱ γὰρ ὑποδεέστεροι τάχιον ἐν τῇ ἐπαγγελίᾳ γίνονται, οἱ δὲ τελειότεροι βράδιον ἀπολαμβάνουσι τὰς ἐπαγγελίας· καὶ τοῦτο ἀπὸ γραφῆς δείξω· οἱ ὑπὸ τῷ Μωσῇ κληροδοτούμενοι πρῶτοι εἰλήφασιν τὴν ἐπαγγελίαν, οἱ δὲ ὑπὸ τῷ Ἰησοῦ κληροδοτούμενοι ὕστερον εἰλήφασιν· ἀλλὰ καὶ περὶ πάντων τῶν δικαίων λέγεται τὸ Οὗτοι

πάντε μαρτυρηθέντε διὰ τῆ πί τεω οὐκ ἐκομί αντο τὴν ἐπαγγελίαν, τοῦ θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττον τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶ ἡμῶν τελειωθῶ ιν. διὰ τοῦτο φησὶν χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε; καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν. ὅταν γὰρ ὑμεῖς οἱ μαθηταὶ καὶ ἀκροαταὶ βασιλεύσητε, τότε ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ ἡμᾶς καταντῆσαι ἐπὶ τὴν τοῦ θεοῦ καὶ κυρίου Ἰησοῦ τελείαν βασιλείαν. 20 ιν 9-10 [δοκῶ γάρ, ὁ θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανατίους. ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις. ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστόν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν Χριστῷ· ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί· ὑμεῖς ἔνδοξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι.] [Ὁριγένους] Ὅσω τις ἐπιδικάζεται τῶν ἀληθινῶν καὶ ἐπουρανίων πρωτείων, τοσούτῳ ἀπὸ τῆς ταπεινοφροσύνης ἔσχατος γίνεται πάντων ἀνθρώπων· οἶμαι καὶ τοιοῦτόν τι τὸν ἀπόστολον νενοηκότα εἰρηκέναι Ἐμοὶ τῷ ἔλαχι τοτέρῳ πάντων ἀ<γί>ων ἐδόθη ἡ χάρι αὕτη. οὐχ ὅτι κατὰ τὸν ἀγιασμόν ἐλάττων ἦν πάντων ἀγίων· τοῦτο γὰρ οὔτε ἐφρόνει οὔτε εἰ ἔλεγεν ἡλήθευεν· ἀλλ' ἐπὶ πάντων τῶν πιστευόντων ταπεινότερον ἑαυτὸν ἐποίει, γενόμενος ἡπιο ἐν μέ ῳ πάντων, ὡ ἐὰν τροφὸ θάλπη τὰ ἑαυτῆ τέκνα. ἐπεὶ οὖν ἐπετήδευον οἱ ἀπόστολοι ἔσχατοι εἶναι τῆ ἑαυτῶν προαιρέσει, παντὶ δὲ ἐπιτηδεύματι καλῷ, ἐὰν μὴ μαρτυρήσῃ ὁ θεὸς καὶ πληρώσῃ τὸ βούλημα τοῦ ἐπιτηδεύοντος, οὐκ ἀκολουθεῖ τὸ ἀγαθὸν τέλος διὰ τοῦ ἐπιτηδεύοντος· διὰ τοῦτο τυχὸν εἶρηκεν ὁ ἀπόστολος Δοκῶ γάρ, ὁ θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανατίους· εἰ γὰρ καὶ ἐγώ, φησὶν, πεποίηκα καὶ οἱ ἀπόστολοι ἵνα ἔσχατοι γινώμεθα, ἀλλ' ἀποδείξεως ἐδεόμεθα καὶ τῆς ἀπὸ θεοῦ χάριτος ἵνα τελειωθῶμεν ἐν τῷ ἔσχατοι εἶναι τῷ κόσμῳ. τὸ δὲ Δοκῶ ὡσπερ ἀλλαχοῦ εἶπεν Δοκῶ δὲ κάγῳ πνεῦμα θεοῦ ἔχειν. Ἀρμόζον δὲ καὶ τοῖς ἀπὸ θεοῦ ἀποδεδειγμένοις ἐσχάτοις τὸ γενέσθαι πρώτοις παρὰ τῷ θεῷ· ἀληθὲς γὰρ ὅτι οἱ ἔ χατοι γίνονται πρώτοι. ἀρμόζει δὲ αὐτοῖς καὶ τὸ εἶναι ἐπιθανατίους. ὅσω γὰρ τις τελειότερον χριστιανίζει, τοσούτῳ μᾶλλον ἐπιθανατίος ἐστιν. πότε γὰρ οὐ κινδυνεύει, ἐλέγχων τὸν ἀμαρτάνοντα πολλακίς ἰσχυρότερον ὑπάρχοντα ἐν τῷ βίῳ καὶ κολάσαι δυνάμενον, ἐπιδημῶν τόποις ὅπου οὐκ ὠνομάθη Χριστό, καὶ τιθεὶς θεμέλιον ξενίζοντα καὶ ταρασσοντα τοὺς ἀκούοντας; ἀληθῶς γὰρ ἔλεγεν ὁ Παῦλος Καθ' ἡμέραν ἀποθνή κω, νῆ τὴν ὑμετέραν καύχη ιν ἦν ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. ἀλλ' ὑποφαίνεται μοι ἐρευνῶντι τὸν λόγον δίχῳς δύνασθαι τὸν ἐπιθανάτιον λαμβάνεσθαι· καθ' ἓνα μὲν τὸν εἰρημένον τρόπον καθ' ὃν δεῖ πάντοτε τὴν νέκρω ιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ ὧματι περιφέρειν· καθ' ἕτερον δὲ ἐπιθανατίος ἐστιν ὁ δίκαιος σύμμορφος ὢν τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ αἰεὶ ἀποθνήσκων τῷ κόσμῳ, οὕτω δὲ πρέπον ἐστὶ θεὸν ἀποδεικνύειν καὶ ἐσχάτους καὶ ἐπιθανατίους τοὺς ἀποστόλους τοῦ Χριστοῦ ὄντας. Εἶτα ἀναγκαῖόν ἐστιν ἰδεῖν τὸ ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις. ἐὰν Παῦλος ἀγωνίζεται καὶ Πέτρος, οἱ ἄγγελοι τοῦ θεοῦ ἐπὶ τὴν καινὴν θέαν ταύτην ἐπέιγονται ἵνα ἴδωσιν ἄνθρωπον σάρκα περιβεβλημένον παλαίοντα πρὸ τὰ ἀρχά, πρὸ τὰ ἔξου ία, πρὸ τοῦ κο μοκράτορα τοῦ κόσμου τούτου, πρὸ τὰ πνευματικὰ τῆ πονηρία ἐν τοῖ ἐπουρανοῖ· καὶ οἱ ἄνθρωποι δὲ παρεγίνοντο καινὸν θέαμα ἰδεῖν, κήρυκα καὶ διδάσκαλον καινοῦ λόγου. οὕτως ὁ Παῦλος θέατρον ἦν ὄλων τῶν ἐπὶ γῆς καὶ τῶν ἀγγέλων τῶν εὐφραινομένων ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῷ μετανοοῦντι. Εἶτα ὁ τηλικούτος ὡς ἔσχατος ἐν κόσμῳ ἐπιπλήσσει τοῖ πεφυ ιωμένοι, καὶ φησὶ πρὸς αὐτοὺς Ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστόν. Παῦλος γὰρ διδούς μοι ἐντολήν καὶ λέγων Εἴ τι δοκεῖ ἐν ὑμῖν οφὸ εἶναι ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ μωρὸ γενέθω, ἵνα γένηται οφὸ, πολλῶ πλέον αὐτὸς ἐτήρει τὸ ἐν κόσμῳ τούτῳ μωρὸς γενέσθαι. πῶς γὰρ οὐκ ἦν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ μωρός, καταγγέλλων τὸν ἐ ταυρωμένον καὶ ἀνά τα ιν νεκρῶν καὶ τὰ περὶ τοῦ μέλλοντο αἰῶνο, καὶ πείθων τοὺς ἀνθρώπους καταφρονεῖν τῆς παρούσης ζωῆς; Εἶτα εἰρωνεῖα Ὑμεῖς φρόνιμοι φησὶν ἐν Χριστῷ· οὐ γὰρ ἦσαν

ἀληθῶς φρόνιμοι ἐν Χριστῷ, ἀλλὰ ταῦτα λέγων εἰρωνικῶς προέτρεπεν αὐτοὺς γενέσθαι φρονίμους ἐν Χριστῷ. Ὑμεῖς ἔνδοξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι· οὐκέτι προσέθηκεν Ὑμεῖς ἔνδοξοι, ἐν Χριστῷ. ἐὰν γὰρ ἴδῃς πολλοὺς τῶν πιστεύειν δοκούντων ἔχοντας ἀξιώματα κοσμικά, λέγε πρὸς αὐτοὺς, ἐὰν σὺ ταπεινὸς ᾖ ἐν κόσμῳ, Ὑμεῖς ἔνδοξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι· ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί· οὐδὲν γὰρ ἀσθενέστερον ἀληθινοῦ χριστιανοῦ ὡς πρὸς τὸν κόσμον τοῦτον. 21 in 15 [ἐὰν γὰρ μυρίους παιδαγωγοὺς ἔχητε ἐν Χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας· ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα.] [Ὡριγένους] Ταῦτα ἀπλουστάτα δοκεῖ εἶναι καὶ μὴ δεόμενά τινος διηγήσεως· ἔχει δὲ κεκρυμμένα νοήματα. οὐδεὶς ἀνὴρ παιδαγωγεῖται ἀλλ' εἴ τις νήπιος καὶ ἀτελής· καὶ οὐκ ἂν ἔγραφεν Ἐφεσίοις ταῦτα ἀλλὰ Κορινθίοις, πρὸς οὓς φησὶν Γάλα ὑμᾶ ἐπότια, οὐ βρῶμα· οὐπω γὰρ ἐδύναθε· ἀλλ' οὐδὲ ἔτι νῦν δύναθε, ἔτι γὰρ ἐτε ἀρκετοί. καὶ γὰρ οὐκ ἠδυνήθητε ὑμῖν λαλῆσαι ὡς πνευματικοὶ ἀλλ' ὡς ἀρκετοί, ὡς νηπίοι ἐν Χριστῷ. ἔτι δὲ καὶ τοῦτο κατανοήτε· ἐὰν καὶ δεώμεθα παιδαγωγοῦ, πάντως ὁ πεπιστευμένος τοῦτο παραδείγμα τὸν λόγον, τὸν βίον, διδόντω τῇ ἡμετέρα εὐταξία· ἔστιν οὖν πατήρ μὲν ὁ πρῶτος σπεύρας τὸν χριστιανισμόν ἐν ψυχῇ· παιδαγωγὸς δὲ ὁ μετὰ τοῦτον παραλαβὼν παῖδα καὶ ἄγων αὐτόν. [in 16] παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοί, μιμηταί μου γίνεσθε. Τοῦτ' ἔστιν ὡς μετριάζω, μετριάζετε· ὡς πάσχω, πάσχετε· ἀπὸ τῶν παθημάτων, μὴ ἀπὸ τῶν χαρισμάτων, σεμνύνεσθε. [in 17] διὰ τοῦτο ἔπεμψα ὑμῖν Τιμόθεον ὃς <ἐστίν> τέκνον μου ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν Χριστῷ· ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδοὺς μου τὰς ἐν Χριστῷ καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ διδάσκω. Καὶ τὴν περὶ αὐτοὺς διάθεσιν ἔδειξε τὸν Τιμόθεον πέμψας, καὶ τὴν περὶ τὸν Τιμόθεον φιλοστοργίαν τέκνον ἀγαπητὸν ὀνομάσας· καὶ τὴν ἄλλην δὲ αὐτοῦ δεδήλωκεν ἀρετὴν πιστὸν ἐν Κυρίῳ καλέσας. Οὗτος, φησὶ, τὰς ἐμὰς διηγήσεται πράξεις· ὁδοὺς γὰρ τὰς πράξεις καλεῖ. ταύτας δὲ οὐκ εἶπεν διδάξει, ἀλλ' ὅτι ἀναμνήσει. λήθη δὲ αὐτῶν ὁ λόγος κατηγορεῖ· αὐτόπται γὰρ ἐγεγόνεσαν τῆς ἀποστολικῆς ἀρετῆς. προστέθεικεν δὲ ὅτι καὶ ταῖς ἐκκλησίαις πάσαις τήνδε προσφέρειν εἴωθεν τὴν διδασκαλίαν. Ταῦτα κοινῇ πάντων κατηγορήσας κατὰ τοῦ πεπορνευκότος λοιπὸν ἐκφέρει τὴν ψῆφον. [in 18] ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς ἐφυσιώθησάν τινες. Προειδὼς αὐτοῦ τὴν μεταμέλειαν ὁ θεσπέσιος Παῦλος οὐ τίθησι τὴν προσηγορίαν, ἵνα μὴ πᾶσιν ἀνθρώποις κατάδηλος γένηται, ἀλλ' ἀορίστως ἔφη τινές. 22 in 19–20 [καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον τῶν πεφυσιωμένων ἀλλὰ τὴν δύναμιν, οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀλλ' ἐν δυνάμει.] [Ὡριγένους] Λόγον μὲν φησὶ τὴν εὐγλωττίαν, ὡς καὶ ἐτέρωθι εἰ καὶ ἰδιώτῃ τῷ λόγῳ ἀλλ' οὐ τῇ γνώμῃ· δύναμιν δὲ τὴν ἀπὸ θεοῦ· ὅταν γὰρ ἀπὸ θεοῦ ἢ ὁ λόγος, δύναμιν ἔχει, διὸ γέγραπται Κύριο δώει ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ. καὶ δύναμει μᾶλλον πεποιθότες οἱ ἀπόστολοι ἐπεδήμουν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ ταῖς πόλεσιν, ἥπερ τῷ λόγῳ· οὐ γὰρ εἴ τις καλῶς φράζει, παρὰ τοῦτο τὴν βασιλείαν ἔχει τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ὅπου δύναμις ἐν λόγοις, ἐκεῖ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἣτις καὶ τὴν ἐν ταῖς ψυχαῖς βασιλείαν ἀμαρτιῶν ἐξορίζει καὶ τὴν τοῦ θεοῦ βασιλείαν ἐντὸς ἡμῶν γενέσθαι παρασκευάζει. 23 in 21–2 [τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ πνεύματι τε πραύτητος; ὅπως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία ἣτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὀνομάζεται, ὥστε γυναῖκά τινα τοῦ πατρὸς ἔχειν. καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστέ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας.] [Ὡριγένους] Οὐκ αἰεὶ οὔτε ὁ θεὸς οὔτε οἱ τούτου θεσπέσιοι μαθηταὶ κέχρηται χρηστοῖς λόγοις πρὸς τοὺς ἀκούοντας οὐδὲ αἰεὶ τοῖς ἀποτόμοις, ἀλλὰ ποτὲ μὲν τούτοις ποτὲ δὲ ἐκείνοις. ἐπεὶ οὖν εἶχεν ῥάβδον ὁ Παύλου λόγος, εἶχεν δὲ καὶ πνεῦμα πραύτητος καὶ χρηστότητος, πυνθάνεται Κορινθίων, μὴ θέλων προπετέστερον καὶ ταχύτερον χρῆσασθαι τῷ ἀποτομωτέρῳ· οὐχ ὅτι χωρὶς ἀγάπης γίνεται ἡ ῥάβδος, ἀλλ' ὅτι ἡ ἀγάπη κέκρυπται

ἐν τῷ τὴν ράβδον ἔχοντι, καὶ οὐ δείκνυσι τὴν ἀγάπην ἐν τῇ ἀποτομίᾳ τῆς ἐπιπλήξεως. εἶτα τὴν αἰτίαν τῆς τοιαύτης πεύσεως ἐπιφέρει λέγων Ὅπως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία ἣτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν. μανθάνομεν ὅτι περὶ πορνείας ἡμᾶς κατεπάδεσθαι δεῖ ἵνα μὴ πέσωμεν, καὶ ἄλλο δεῖ μαθεῖν ἵνα καὶ οἱ μὴ συνειδότες ἑαυτοῖς πορνείαν, συνειδότες δὲ συναγομένοις πορνεύουσιν, μὴ φυσιώνται, εἰδότες ὅτι καὶ αὐτοὶ ἁμαρτωλοὶ εἰσι τῷ ἁμαρτωλὸν εἶναι τὸν συναγόμενον μετ' αὐτῶν· ὅλη γὰρ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐγκαλεῖ περὶ ἐνὸς πορνεύσαντος, καὶ τῇ φυσιώσει αὐτῶν ἐγκαλεῖ ὡς οὐ κατὰ λόγον γινομένη, μάλιστα διὰ τὸ ἔτι εἶναι πόρνον ἐν αὐτοῖς. καὶ τρίτον μανθάνομεν ὅτι καὶ πορνειῶν εἰσι διαφοραί, ὥστε εἶναι πορνείαν βαρυτάτην τινὰ καὶ ἄλλην ἐλάττονα καὶ ἄλλην ἔτι ἐλάττονα. οὐκοῦν ἐν τῇ κρίσει τοῦ θεοῦ οὐχ ἀπλῶς οἱ πόρνοι κρίνονται οὐδὲ τὴν αὐτὴν καταδίκην λήφονται διὰ τὸ πεπορνευκέναι, ἀλλὰ καὶ ἡ ποσότης καὶ ἡ ποιότης αὖξει τὴν κόλασιν καὶ ἡ προαίρεσις καὶ ὁ χρόνος. ἐν Κορίνθῳ τοίνυν εἰς τις παράνομον γάμον ἐγάμησεν· τὴν γὰρ μητριαν αὐτοῦ ἠγάγετο· ἀλλὰ τὸν τοιοῦτον γάμον πορνείαν ὁ ἀπόστολος καλεῖ καὶ τοιαύτην οἶαν μηδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐστὶν ἀκούειν, ἵνα διδάξῃ ἡμᾶς ὅτι, ἐάν ποτε παρανόμως γαμῶμεν, οὐ λογίζεται ἡμῖν εἰς γάμον τὸν νομιζόμενον γάμον εἶναι ἀλλ' εἰς πορνείαν. εἶτα τοῦτον καταλιπὼν κατὰ τῆς τούτου συμμορίας τὴν κατηγορίαν εἰσφέρει· Καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστέ καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἀρῆθῃ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας. πᾶσιν ἐπιπλήσει ὡς κακῶς αὐτὸν παραδεξαμένοις. ἐπὶ γὰρ <ἐν μέσῳ> ὄντος τοῦ ἁμαρτήσαντος φυσιώμεθα ἡμεῖς οἱ δοκοῦντες ἑαυτοῖς συνειδέναί τὰ κρεῖττονα, λέγεται τὸ καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστέ. 24 v 3-5 [ἐγὼ μὲν γὰρ ὡς ἀπὼν τῷ σώματι παρὼν δὲ τῷ πνεύματι ἤδη κέκρικα ὡς παρὼν τὸν οὕτως τοῦτο κατεργασάμενον ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, συναχθέντων ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος σὺν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ Σατανᾶ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.] [Ὁριγένους] Οὐκ εἰς ὄλεθρον τῆς ψυχῆς, οὐκ εἰς ὄλεθρον τοῦ πνεύματος, ἀλλ' εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός· ἵνα γὰρ τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου, παραδίδοται. ἐξέβαλεν γὰρ ὁ Παῦλος τὸν τοιοῦτον, οὐκ εἰδὼς ὅτι μετανοήει καὶ ἐπιτρέψει ἀλλὰ θέλων αὐτὸν παιδεῦσαι. ἄλλο γὰρ ἐστὶν ἐκκόψαι τινὰ ὡς ἀνεπίδεκτον μετανοίας καὶ ἐπιστροφῆς, ἄλλο παραιτήσασθαι ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ ἐκβάλλειν τῆς ποιμνῆς, ὡς ποιμὴν ἐκβάλλει πρόβατον ψώραν ἔχον, ἵνα μὴ ἡ νομὴ τοῦ τραύματος ἐκείνου ἐφ' ὅλον τὸ ποιμνιον νεμηθῇ. Θεραπευέσθωσαν οὖν οἱ κακῶς διάγοντες ἔξω γενόμενοι τῆς ποιμνῆς, ἔξομο λογούμενοι καὶ πενθοῦντες τὰ ἴδια ἁμαρτήματα, ἐν νηστεῖαις καὶ πένθεσι καὶ κλαυθμοῖς καὶ τοῖς παραπλησίοις τὰ τῆς μετανοίας προσάγοντες. παραδίδονται γὰρ ἵνα παιδευθῶσιν, ὥστε αὐτῶν ὀλοθρευθῆναι τὴν σάρκα, τοῦτ' ἔστι τὸ φρόνημα τῆ ἀρκό· οὐχ ἵνα τῆς ψυχῆς αὐτῶν ἀψῆται, οὐχ ἵνα ἐκστήσῃ αὐτούς, οὐχ ἵνα ἄλλο τι ποιήσῃ, ἀλλ' ἵνα ἐξουσίαν λάβῃ μόνῃς τῆς <σαρκός> αὐτῶν, οὐκ ἐμοῦ διδόντος τὴν ἐξουσίαν ἀλλὰ τῆς ἐν ἐμοὶ δυνάμεως τοῦ Ἰησοῦ. Ἀπὸ τοῦ κρείττονος αὐτοῦ ὅλην ὠνόμασε τὴν σωτηρίαν, ἵνα μὴ εἴπῃ Καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα σωθῇ, ἀπὸ τοῦ κρείττονος ὀνομάσας ὅλου τοῦ ἀνθρώπου τὴν σωτηρίαν. ὡς γὰρ σωθησόμενον αὐτὸν κελεύει παραληφθῆναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐπιστολῇ. Ἀπεῖναι δὲ τῷ σώματι καὶ παρεῖναι τῷ πνεύματι Παύλου ἐστὶ καὶ τῶν παραπλησίων αὐτῶ· ἔφη γὰρ καὶ ἐτέρωθι Εἰ γὰρ καὶ τῇ ἀρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι ἔν ὑμῖν εἰμι, χαίρων καὶ βλέπων τὸ τερέωμα τῆ εἰ Χρι τὸν πί τεω ὑμῶν. οὐδεὶς δὲ ἡμῶν δύναται εἰπεῖν ὅτι Πάρειμι καὶ βλέπω τῆς ἐκκλησίας τὰ προτερήματα ἢ τὴν τάξιν καὶ τὸ τερέωμα τῆ εἰ Χρι τὸν πί τεω. τοιοῦτος ἦν Ἐλισσαῖος· εἰ γὰρ καὶ μὴ παρῆν τῷ σώματι, πνεύματι συναπῆλθεν τῷ Γιεζῆ καὶ φησὶ πρὸς αὐτὸν Οὐχὶ ἡ καρδία μου ἦν μετὰ οὐ ἡνίκα ἔλαβε τὸ

διτάλαντον τοῦ ἀργυρίου καὶ ἔλαβε τὰς τολὰ ἀπὸ Νεμᾶν τοῦ Σύρου; ἄρ' οὖν Ἐλισσαῖος μὲν ταύτην τὴν χάριν εἶχεν, Παῦλος δὲ ὁ τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ στολος ὁ ζηλῶν τὰ χαρίματα τὰ μείζονα, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύῃ, οὐκ εἶχεν τοιαύτην χάριν; ἀλλ' ἀποφαίνομαι καὶ τεθαρρηκότως λέγω ὅτι ἦν Παῦλος οὐ μόνον ἀπόστολος ἀλλὰ καὶ προφήτης· τοιοῦτος ἦν ὅτε φησὶν Ἔονται οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάφημοι, γονεῦν ἀπειθεῖ· ταῦτα γὰρ οὐχ ὡς ἀπόστολος ἀλλ' ὡς προφήτης εἶπεν. καὶ τὸ πνεῦμα δὲ φησὶν ῥητῶ λέγει ὅτι ἐν ἐχάτοι καιροῖ ἀπο τὴν οὐρανὸν τινε τῆ πί τεω . ποῖον δὲ πνεῦμα; ὡσεὶ ἔλεγεν τὸ ἐν ἐμοὶ πνεῦμα. ἔχων οὖν ταύτην τὴν χάριν, εἰ καὶ ἀπὴν τῷ σώματι, ὅπου ἐβούλετο παρῆν τῷ πνεύματι· οὐ μόνος γὰρ παρῆν τῷ πνεύματι, ἀλλὰ καὶ ἡ δύναμις Ἰησοῦ. 25 v 7–8 [ἐκκαθάρατε οὖν τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, καθὼς ἐστε ἄζυμοι. καὶ γὰρ τὸ πάχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός. ὥστε ἐορτάζωμεν, μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἄζυμοῖς εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας.] [Ὠριγένους] Ὁ ἀποθέμενος τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον ἔνταί πράξει ἐν αὐτοῦ καὶ τῆς παλαιᾶς ζύμης <οὐδὲν> ἔχων ἐν ἑαυτῷ ἀλλὰ καινὸν φύραμα ποιήσας τὸ κατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν, οὗτος πεποίηκε τὴν τῶν ἄζυμων ἐορτήν· εἶτα μετὰ τὴν τῶν ἄζυμων ἐορτήν ἡ νέα ζύμη φαίνεται. Ἰησοῦς ὁ χριστός ἐστὶν ἡ νέα ζύμη. ἐσθίωμεν οὖν πρῶτον ἄζυμα, ἀπεχόμενοι πάσης κακίας καὶ πονηρίας. περὶ τοῦ τῶν ὁ ἀπόστολος διδάσκων φησὶν Ἐκκαθάρατε οὖν τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, καθὼς ἐστε ἄζυμοι· οἶόν τι παρὰ Ἰουδαίους γίνεται, ἐὰν ἐπιφῶ σκη ἡ ἡμέρα ἡτῶν ἄζυμων, ἐκκαθαίρουσι παῖσαν παλαιὰν ζύμην, πάντα τόπον τῆς οἰκίας περιεπαροῦντες μὴ ποτε ζύμη ἐκεῖ εὐρεθῆ, οὕτως καὶ σὺ τὰ ἐν σοὶ ταμιεῖα κατανόησον μὴ ποτε ζύμη ἐκεῖ, ἵνα ἦτε νέον φύραμα. καθὼς ἐστε ἄζυμοι. ἐπεὶ ἦσαν ἐν Κορίνθῳ οἱ μὲν ἅγιοι οἱ δὲ οὐ τοιοῦτοι ἀλλ' ἁμαρτωλοὶ καθὰ ἐν προοιμίῳ τῆς ἐπιστολῆς φθάσαντες ἔφαμεν, διὰ τοὺς ἐπαινετούς φησι καθὼς ἐστε ἄζυμοι. καὶ γὰρ τὸ πάχα ἡμῶν ἐτύθη Χριστός· ὁρῶν ὅτι κατὰ τὸν Μωσέως νόμον πρῶτον τὸ πάχα γίνεται καὶ θύεται τὸ πρόβατον, εἶτα μετὰ τὸ πρόβατον ἄζυμα ἐσθίουσι, διὰ τοῦτο εἶπεν Ἦδη τὸ πάχα τέθυται Χριστός· ὥστε ἐορτάζωμεν, μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἄζυμοῖς εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας. εἰλικρινείας, κατὰ τὴν πολιτείαν· ἀληθείας, κατὰ τὴν γνῶσιν· ἐν γὰρ ἀμφοτέροις χαρακτηρίζεται τὰ ἄζυμα τὰ ἀληθινά. 26 v 9–11 [ἔγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις, καὶ οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου ἢ τοῖς πλεονέκταις ἢ ἄρπαξιν ἢ εἰδωλολάτραις· ἐπεὶ ὀφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελεθεῖν. νῦν δὲ ἔγραψα ὑμῖν μὴ συναναμίγνυσθαι ἐὰν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ἢ πόρνος ἢ πλεονέκτης ἢ εἰδωλολάτρης ἢ λοιδορὸς ἢ μέθυσος ἢ ἄρπαξ, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν.] [Ὠριγένους] Ὑπέλαβον τινὲς ἐκ τούτου τοῦ ῥητοῦ ὅτι πρὸ τῆς προτέρας πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς ἐγγράπτο ἄλλη τις ἐπιστολὴ τῷ ἀποστολῷ ἣτις νῦν οὐ σώζεται· καὶ ἔγραψεν αὐτοῖς μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις ὅσον ἐπὶ τῇ προκειμένῃ λέξει, ἀκούσας δὲ Κορινθίους τεταράχθαι, οἰομένους λέγεσθαι μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις μηδὲ τοῖς τοῦ κόσμου—ὅπερ ἀδύνατόν ἐστιν, ἐν τῷ βίῳ ὄντα μὴ ὀμιλεῖν ἐθνικοῖς συνεργοῖς, πραγματευταῖς, καὶ τοιούτοις τισὶν ἑτέροις—σαφηνίζων, φασί, τὸ τότε παραλελειμμένον οὐ περὶ πόρνων λέγω, φησί, τοῦ κόσμου τούτου ἀλλὰ περὶ τῶν ὀνομαζομένων μὲν ἀδελφῶν οὐκ ὄντων δὲ σεμνῶν. οἱ δὲ μὴ βουλόμενοι ἐπιστολὴν ἑτέραν εἶναι πρὸ ταύτης ἐροῦσι ταύτην τὴν λέξιν ἐπὶ ταύτην τὴν ἐπιστολὴν ἀναφέρεσθαι, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ ἔγραψα μὴ συναναμίγνυσθαι ὑμᾶς πόρνοις, πόρνοις δὲ λέγω τοῖσδε, οὐ τοῖσδε. Ἔοικεν δὲ ὁ ἀπόστολος συγκρίσει πόρνων πολλῶν χείρονας λέγειν εἶναι τοὺς ἐν ἡμῖν πόρνους· ὁ γὰρ ἔξωθεν πορνεύων οὐ ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει, οὐκ ἄρα τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ ποιεῖ πόρνη μέλη, οὐχ ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ· κάκεῖνος μὲν ὅτε θέλει μετανοεῖ καὶ ἄφεσιν ἔχει ἁμαρτημάτων, ὁ δὲ μετὰ τὴν πίστιν πορνεύσας κἂν μετανοήσῃ πάλιν ὕστερον

ἄφεςιν μὲν οὐκ ἔχει ἁμαρτημάτων δύναται δὲ τὴν ἁμαρτίαν ἐπικαλύψαι. Μακάριοι γάρ φησιν ὧν ἀφέθησαν αἱ ἁμαρτίαι, τῶν ἀπὸ τῶν ἐθνῶν προσελθόντων· καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι, τῶν μετὰ τὴν πίστιν ἁμαρτανόντων ἐπικαλυπτόντων δὲ τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις, οἷον τὴν ἀκολασίαν τῆ πολλῆ σωφροσύνη. Καὶ οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου ἢ πλεονέκταις ἢ ἄρπαξιν ἢ εἰδωλολάτραις. ὡς εἰσὶ πόρνοι τοῦ κόσμου καὶ πόρνοι ἐπὶ Χριστὸν κληθέντες, οὕτως καὶ πλεονέκται οἱ μὲν τοῦ κόσμου τούτου οἱ δὲ τῆς ἐκκλησίας. φυλαξώμεθα οὖν μέχρι τοῦ ἐλαχίστου τὴν πλεονεξίαν· συνέζευκται γὰρ καὶ αὕτη τῷ τῆς πορνείας ἁμαρτήματι. καὶ τρίτον ἄρπαγας τινὰς ὀνομάζει, ὅταν ἀρπάξωσι τὰ τῶν πέλας. καὶ εἰδωλολάτραι δὲ τινὲς εἰσὶ μεθ' ἡμῶν παρὰ τοὺς εἰδωλολάτραις τοῦ κόσμου τούτου, οἱ θέλοντες διδάσκειν ὅτι ἀδιάφορόν ἐστι τὸ εἰδωλολατρεῖν· μάλιστα δὲ τοῦτο τὸ ἁμάρτημα εὐρίσκεται ἐν τοῖς στρατευομένοις· Ἀνάγκη μοι λέγουσιν ἐπίκειται· ἢ στρατιὰ τοῦτο ἀπαιτεῖ· κινδυνεύω τῆ κεφαλῇ ἐὰν μὴ θύσω ἢ μὴ λευχειμονήσας τὸν λίβανον ἐπιθῶ κατὰ τὰ νενομισμένα τῆς στρατιᾶς τοῦ κόσμου· καὶ πρὸς τούτοις ὁ τοιοῦτος λέγει ἑαυτὸν χριστιανόν· τῷ τοιούτῳ φησὶ μηδὲ συνεσθίειν. ἔστιν δὲ καὶ ὁ ἀρνησθεὶς ἐν καιρῷ διωγμῶν εἰδωλολάτρης ἡμῶν. Ἐγραψα οὖν φησὶ τῷ τοιούτῳ οὕτω ἐκ τοῦ κόσμου ὄντι μὴ συναναμίγνυσθαι, ἐπεὶ ὀφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελεθεῖν. νυνὶ δὲ ἔγραψα ὑμῖν μὴ συναναμίγνυσθαι ἐὰν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος. καλῶς τὸν τοιοῦτον οὐκέτι δὴ ἀδελφὸν εἶπεν ἀλλὰ μέχρις ὀνόματος μόνον ἀδελφόν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν δυνάμεθα ἑαυτοῖς συνειδέειν οἱ πολλοὶ ὅτι οὐκ ἔχομεν τὰ κακὰ ταῦτα· ἐπὶ δὲ τῶν ἐξῆς καὶ ἑμαυτὸν φοβοῦμαι, μή πως ἔνοχος εἶμι τοῖς ἄλλοις ἁμαρτήμασιν. λέγει γὰρ ἢ λοῖδορος ἢ μέθυσοις ἢ ἄρπαξ, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν. ἡλίκοις κακοῖς τὸν λοῖδορον συνηρίθμησεν τῷ πόρνῳ, τῷ πλεονέκτῃ, τῷ εἰδωλολάτρῃ· οὐκοῦν καὶ ὁ λοῖδορος ἤδη ἐχθρὸς ἐστι τῆς ἐκκλησίας, διὰ τοῦτο ἀκούομεν τοῦ κυρίου λέγοντος Εὐλογοεῖτε τὸν καταρωμένον ὑμᾶς, καὶ τοῦ ἀποστόλου λέγοντος Λοιδουρούμενοι εὐλογοῦμεν· λοῖδορος γὰρ βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομεῖ. δεῖ τοῖνυν τὸ στόμα καθαρὸν τηρεῖν· τί γὰρ μοι τοὺς ἔξω κρίνειν; μέθυσοι ἔστωσαν ἔξω· πόρνοις συνεσθίω καὶ συνδιατρίβω· οὐ βλάπτει με ἢ ἐκείνων μικρὰ ζύμη; ὅλον τὸ φύραμα τοῦτο οὐ ζυμοί; [v 12] τί γὰρ μοι τοὺς ἔξω κρίνειν; οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρίνετε; τοὺς δὲ ἔξω ὁ θεὸς κρίνει; Ἐπέτρεψεν πᾶσιν ἡμῖν κρίνειν τοὺς ἔσω ἁμαρτάνοντας. ἀναφέρομεν αὐτοῖς τὸ ἁμάρτημα ἐπὶ τὸν ἐπίσκοπον, ἵνα νόμῳ ἐκβληθῇ ὁ τοιοῦτος ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. [v 13] καὶ ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν. Καὶ ἐκ τούτων μὲν ἐξάρτατε τὸν πονηρὸν· ἀλλὰ ζῆτε μήποτε θέλων ἔξωθεν τὸν πονηρὸν ἐξάραι, ἔχεις ἐν ἑαυτῷ τὸν πονηρὸν. διὰ τοῦτο πάντα ποιεῖ ἵνα ἐξάρης τὸν πονηρὸν ἀπὸ σεαυτοῦ· ἐκείνου γὰρ ἐξελεθόντος, Χριστὸς Ἰησοῦς ἐν σοὶ κατοικήσει. 27 νί 1-3 [τολμᾶ τις ὑμῶν πρᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν ἕτερον κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἀγίων; οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἅγιοι τὸν κόσμον κρινούσι; καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοί ἐστε κριτηρίων ἐλαχίστων· οὐκ οἴδατε ὅτι ἀγγέλους κρινούμεν, μήτιγε βιωτικά;] [Ὡριγένους] Δυσωπεῖ τοὺς ἐν Κορίνθῳ ἁμαρτάνοντας καὶ ἀσχολουμένους περὶ δικαστήρια καὶ βιωτικὰς χρεῖας καὶ ταλαιπωρίας, καὶ φησὶν ὅτι Ἐκλήθητε ἐπὶ τοῦτο ἵνα τελειωθέντες κρίνητε ἀγγέλους, οὐχὶ δὲ μᾶλλον δυνήσεσθε, ἐὰν ποτε ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνηται, κρίνειν τὰ βιωτικά τῶν ἀδελφῶν; [νί 4] βιωτικά μὲν οὖν κριτήρια ἐὰν ἔχητε καὶ τὰ ἐξῆς. Ἀληθῶς μὲν ἐνίοτε τοιαῦτα ἐστὶ τὰ τῶν κρινομένων ὡς μὴ δεῖσθαι σοφοῦ τοῦ δικάζοντος, ἀλλὰ μᾶλλον τοὺς ἐξουθενημένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ <καθίζετε>· γένοιτο δ' ἂν ποτε τὰ τῶν δικαζομένων ὡς καὶ σοφοῦ δεῖσθαι δικαστοῦ. ὁ δὲ λέγω, οὕτως ἔσται σαφές· ἐὰν οἱ δικαζόμενοι δέωνται νόμων κοσμικῶν καὶ ἐμπείρων δικαστῶν, οὐ γραφῆς οὐδὲ νόμου τοῦ ἐν τῇ γραφῇ ἄλλ' οἰονεὶ υἱῶν τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμωτέρων δοκούντων εἶναι, πιστοὶ ἔσονται κριταὶ οἱ ἐξουθενημένοι ἐν τῇ

ἐκκλησίᾳ· καὶ ἔσται ψόγος τῶν κρινομένων ὅτε δέονται καὶ τῶν ἐξουθενημένων μᾶλλον ἢ τῶν σοφῶν· ὁ μὲν γὰρ τῷ λόγῳ ἀκολουθῶν, εἰ καὶ δεῖται κριτοῦ, δεῖται μᾶλλον σοφοῦ, ἵνα νουθετηθῆ ἀπὸ τῆς σοφίας τοῦ σοφοῦ εἰσφέροντος αὐτῷ λόγους οἰκοδομοῦντας. [vi 4–5] τοὺς ἐξουθενημένους οὖν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τούτους καθίζετε· πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω· οὕτως οὐκ ἔνι ἐν ὑμῖν οὐδείς σοφός ὃς δυνήσεται ἀνακρίναι ἀνὰ μέσον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ; Ἐγκαλεῖ τῇ Κορινθίων ἐκκλησίᾳ ὅτι καίτοι ἐν μέσῃ τῇ Ἑλλάδι καθεζόμενοι σοφοὺς οὐκ εἶχον ἀληθινούς, καίτοι γε προειπὼν ὅτι πολλοὶ ἐπαγγέλλονται σοφίαν παρ' αὐτοῖς· δι' οὓς καὶ εἶπεν τὸ Ὁ δὴ ὄμενο τοῦ οφοῦ ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν. ἀλλ' οἱ μὲν εἰσὶ σοφοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου, οἱ δὲ σοφοὶ κατὰ θεόν. ἦδει δὲ ὁ Παῦλος ἐκείνους· διὰ τοῦτο φησὶν Οὕτως οὐκ ἔνι ἐν ὑμῖν σοφός ὃς δυνήσεται ἀνακρίναι ἀνὰ μέσον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ; [vi 6] ἀλλ' ἀδελφός μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται, καὶ τοῦτο ἐπὶ ἀπίστων; Ἐχομεν ἄρχοντας τῆς ἐκκλησίας ἐφ' οὓς ὀφείλομεν ἀναφέρειν τὰς ἡμετέρας κρίσεις, ἵνα μὴ καταγελώμεθα ἐν τοῖς τῶν ἔθνων δικαστηρίοις. [vi 7] ἤδη μὲν οὖν ἡττημα ὑμῖν ἔστιν ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, οὐ μεμνημένοι τοῦ Διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; ἀποστῶμεν τῶν κριμάτων τῶν βημάτων τῶν ἐθνικῶν, τοῦ ἔχειν δίκας καὶ πράγματα. ὁ γὰρ κρίματα ἔχων μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἤδη ἡττᾶται, καὶ ὁ ἀδικούμενος νενίκηκεν· ὁ τυπτόμενος καὶ κακολογούμενος μηδὲ ἀμειβόμενος τὸν ταῦτα ποιοῦντα νενίκηκεν, φυλάττει γὰρ τὴν ἐντολὴν τὴν λέγουσαν Διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; [vi 8] ἀλλ' ὑμεῖς ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ τοῦτο ἀδελφούς. Πᾶς μὲν οὖν ὁ ταῦτα ποιῶν ἀμαρτάνει· ὅσω δὲ τιμιώτερόν ἐστι τὸ ἀδικούμενον πρόσωπον, τοσοῦτω τὸ ἀμάρτημα χαλεπώτερον. καὶ γὰρ εἰ ἀδικεῖ τις τὸν μακάριον, δυνάμει Χριστὸν ἀδικεῖ καὶ Χριστὸν ἀποστερεῖ. [vi 9] ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ἄδικοι θεοῦ βασιλείαν οὐ κληρονομήσουσιν; Εἰ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐν Χριστῷ ἔστιν, Χριστὸς δὲ ἡ δικαιοσύνη ἔστιν, ὁ δίκαιος βασιλείαν θεοῦ κληρονομεῖ ἐν Χριστῷ δικαιοσύνη ὄντι· καὶ ἀκολουθῶν ὁ ἐν τῇ ἐναντίᾳ καταστάσει, οὗτος οὐ κληρονομεῖ βασιλείαν θεοῦ. [vi 9] μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι· Μηδεὶ ὑμᾶ πλανάτω πιθανοῖς λόγοι· «Ἐλεήμων, χρηστός, φιλόανθρωπός ἐστιν ὁ θεός· ἀφήσιν τὰ ἀμαρτήματα.» πάντα ἡμᾶ φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ χριτοῦ, ἵνα κομίσῃται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ ὧματος πρὸ ἧ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε κακόν. μηδεὶς προφασιζέσθω Νέος ἤμην, ἄγαμος ἤμην, πρὶν γυναῖκα λαβεῖν πεπόρνευκα. διὰ τί δὲ οὐκ ἔλαβες γυναῖκα; οὐ πιστεύεις ὅτι εἶ τι τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθειρεῖ, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός; ἀλλ' αἴρεις τὰ μέλη τοῦ χριτοῦ καὶ ποιεῖς πόρνη μέλη; ὁ πορνεύων εἰς τὸν τῶν ὄλων θεὸν ἀσεβεῖ. [Ὁριγένους] [vi 9–10] Μὴ πλανᾶσθε οὖν· οὔτε πόρνοι οὔτε εἰδωλολάτραι βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν· οὕτω δὲ οὐδὲ μοιχοί. ὁ πορνεύων φθειρεῖ τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ· ὁ δὲ μοιχεύων πρὸς τούτοις καὶ εἰς τὸν ἄνδρα πλημμελεῖ. οὐδὲ μοιχοί οὖν· ἀλλ' οὐδὲ μαλακοί. παρακαλοῦμεν οὖν καὶ ὑμᾶς, ὧ παῖδες, τηρῆσαι τὴν ἑαυτῶν ὥραν καθαρὰν καὶ μὴ μολυνθῆναι τοιοῦτω γυναικείῳ μολυσμῷ. οὐδὲ ἀρσενικοῖται βασιλείαν θεοῦ κληρονομήσουσιν· ἀλλ' ἀπειὴ ἐκκλησίᾳ κἂν ἕνα τοιοῦτον εὑρεθῆναι. εἶτα ἐπικαταβαίνει καὶ ἐπὶ τὰ ἐλάττωνα δοκοῦντα εἶναι ἀμαρτήματα λέγων Οὔτε κλέπται· τοῦτο δὲ τὸ ἀμάρτημα τὸ τῆς κλοπῆς σχεδὸν πάντες οἱ στρατευόμενοι ἀμαρτάνουσι, μὴ ἀρκούμενοι τοῖ ὀψωνίοι, ὡς ἐδίδαξε τὸ εὐαγγέλιον, ἀλλὰ δια εἰόντες καὶ υκοφαντοῦντες. ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν ταῖς πραγματείαις ψεῦσται <κλέπται> εἰσίν, οὐ κληρονομοῦντες τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ· οὕτως δὲ καὶ οἱ ἐν ταῖς πραγματείαις πλεονεκτοῦντες πλεονέκται εἰσίν· καὶ ἄλλοι μέθυσοι· ἀλλὰ καὶ λοιδοροὺς φησὶ μὴ κληρονομεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. Μηδενὸς οὖν βασιλείᾳ ἢ ἀμαρτία· δεῖ γὰρ καθαρὰν εἶναι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἀπὸ πάντων ἀμαρτημάτων καὶ πταισμάτων, ἵν' ὁ θεὸς βασιλεύῃ. 28 vi 12 [Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει. πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι

υπό τινος.] [Ὡριγένους] Ὑπεράνω δεῖ εἶναι ὧν ἔλαβον ἐξουσίαν· ἃ καὶ ποιήσαντες οὐκ ἁμαρτησόμεθα. οὕτω γὰρ <οἱ> φιλοτιμότερον πολιτευόμενοι πολιτεύονται· μὴ οὐκ ἔχομεν γάρ, φησὶν ὁ ἀπόστολος, ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ πιεῖν; μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν, ὡ καὶ οἱ λοιποὶ ἀπὸ τοιοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου καὶ Κηφᾶ; ἢ μόνο ἐγὼ καὶ Βαρνάβα οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν μὴ ἐργάζεσθαι; ἀλλ' οὐκ ἐχρηάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ. οὐκοῦν ἐξῆν μὲν τῷ ἀποστόλῳ ταῦτα πάντα ἐν τοῖς τόποις οἷς παρεθέμην, συνεξετάζων δὲ αὐτὰ τῷ αὐτοῦ συμφέροντι καὶ τῇ οἰκονομίᾳ τῆς ἐκκλησίας ἐώρα ὅτι ἔξεστι μὲν-ἐὰν ποιήσῃ, οὐκ ἁμαρτῆ εταικρεῖττον δὲ ποιεῖ <οὐ> χρηάμενο τῇ ἐξουσίᾳ. καὶ πάλιν· πάσῃ παρθένῳ ἔξεστι γαμεῖσθαι· ἀλλ' ἢ καλὴ καὶ ἀγαθὴ οὐχ ὡς μὴ ἐξὸν γαμεῖν ἀπέχεται τοῦ γαμεῖν ἀλλ' ἀναβίβασα τὴν ἐξουσίαν καὶ βουλομένη καθαρὰ εἶναι καὶ τῷ ὡματι καὶ τῷ πνεύματι παρθενεῦει. ἀλλὰ καὶ ἀνδρὸς τελευτήσαντος οὐ κεκώλυται ἡ διαγαμία παντελῶς· Ἐὰν γάρ, φησὶν, ὁ ἀνὴρ ἀποθάνῃ, ἐλευθέρα ἐστὶν ὧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν κυρίῳ. ἀλλ' ἀκούσασα ἢ καλὴ γυνὴ <τὸ> μακαριωτέρα ἐστὶν ἐὰν οὕτω μείνῃ, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην, οὐ κέχρηται τῇ ἐξουσίᾳ. πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος· ἔχει τι ὁ λόγος ὑψηλότερον· εἰ γὰρ οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἢ πάλῃ πρὸ αἵμα καὶ ἄρκα ἀλλὰ πρὸ τὰ ἄρχα ἢ πρὸ τὰ ἐξουσία, ὅταν ἡ ἐξουσία κρατήσῃ, ἐξουσιάσθην ὑπ' ἐκείνης· ἐὰν δὲ πᾶσαν ἐξουσίαν νικήσω, οὐκ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος. 29 νῆ 13-14 [Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν· ὁ δὲ θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει. τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ ἀλλὰ τῷ κυρίῳ, καὶ ὁ κύριος τῷ σῶματι· ὁ δὲ θεὸς καὶ τὸν κύριον ἤγειρεν καὶ ἡμᾶς ἐξήγειρεν διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.] [Ὡριγένους] Μὴ νομίσης ὅτι ὡσπερ ἡ κοιλία γέγονεν τοῖς βρώμασιν καὶ τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, οὕτω καὶ τὸ σῶμα γέγονε διὰ συνουσιασμόν. εἰ θέλεις τὸν προηγούμενον λόγον μαθεῖν διὰ τί γέγονεν, ἄκουε· ἵνα ναὸς ἦ τῷ κυρίῳ, καὶ ἵνα ἡ ψυχὴ ἀγία καὶ μακαρία οὖσα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὡσπερὶ θεραπεύουσα ἱερεὺς γένηται τοῦ ἐν σοὶ ἀγίου πνεύματος. καὶ ὁ Ἀδὰμ γὰρ σῶμα εἶχεν ἐν τῷ παραδείσῳ, ἀλλ' ὅμως ἐν αὐτῷ τῷ παραδείσῳ οὐκ ἔγνω Ἀδὰμ Εὖαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτε ἐξεβλήθη μετὰ τὴν παρακοήν. ταῦτα δὲ λέγω, οὐ περιγράφων τὸν γάμον· οἶδα γὰρ ὅτι εἴ τις οὐκ ἐγκρατεύεται, γαμεῖν ὀφείλει· κρεῖον γάρ ἐστι γαμεῖν ἢ πυροῦθαι. ἀλλ' εἰ καὶ συγκεχώρηται τὸ πρᾶγμα, οὐ προηγουμένως ἀλλὰ δι' ἀσθένειαν. τὸ γὰρ προηγούμενον ἀγνεύειν καὶ καθαρεύειν καὶ χολάζειν τῇ προευχῇ. Τοῦ γὰρ ἥδη ἐγερθέντος μετὰ Χριστοῦ καὶ υμμόρφου γενομένου τῇ ἀνατάει αὐτοῦ καὶ τῇ καινότητι τῇ ζωῇ τὸ σῶμα ὀφείλει εἶναι οὐδενὸς ἢ τοῦ κυρίου. 30 νῆ 15 [Οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σῶματα ὑμῶν μέλη Χριστοῦ ἐστίν;] [Ὡριγένους] Ψυχῆς ὄργανα ἐστὶ τὰ ἀνθρώπων σῶματα· καὶ ἀρχούσης τῆς ψυχῆς ὑπηρετεῖται τὸ σῶμα, καὶ χρῆται αὐτῷ εἰς ἃ βούλεται. ἰδίως δὲ ὁ λόγος θέλει ἡμῶν τὰ σῶματα μηκέτι ὑπὸ τῆς ψυχῆς ἐνεργεῖσθαι τῆς ἡμετέρας ἀλλ' ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ· διὸ λέγει ὁ Παῦλος Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός. μέλη οὖν τότε γίνεται Χριστοῦ, ὅτε πάντα κατὰ τὸν αὐτοῦ λόγον κινούμεν. 31 νῆ 18 [φεύγετε τὴν πορνείαν· πᾶν ἁμάρτημα ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν, ὁ δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει.] [Ὡριγένους] Ζητήσῃ τις, εἰ πᾶν ἁμάρτημα ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν. ἐρεῖ γὰρ τις Ἀμάρτημά ἐστι τὸ μεθύειν· ἁμάρτημά ἐστι τὸ ἑαυτὸν ἐξάγειν ἐκ τοῦ βίου δι' ἀγχόνης, διὰ κρημοῦ· ἄρ' οὖν ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστι καὶ τοῦτο τὸ ἁμάρτημα; ἀλλ' εὐγνωμόνως δεῖ ἀκοῦσαι πῶς εἴρηται τοῦτο· ἀφορμὴν δὲ ληψόμεθα τοῦ νοῆσαι τὰ κατὰ τὸν τόπον ἐκ τοῦ Λευϊτικοῦ· ἐκεῖ γὰρ λέγεται ὅτι ἐκ τῆς ῥύεωσιν ἐκ τὸ σῶμα αὐτοῦ. ἐπεὶ οὖν ἡ σύστασις τοῦ σώματος ἀπὸ σπερμάτων ἐστὶ, διὰ τοῦτο <ὁ> ἁμαρτάνων κατὰ τὴν πρόρρησιν τῶν σπερμάτων εἰς τὸ σῶμα τὸ ἑαυτοῦ ἁμαρτάνει· καὶ ἔστιν ἡ ἁμαρτία αὕτη ἀπὸ τούτων γινομένη, ἀφ' ὧν καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς συστάσεως τοῦ σώματος. 32 νῆ 19-20 [Ἡ οὐκ οἴδατε ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἀγίου

πνεύματός ἐστιν, οὗ ἔχετε ἀπὸ <τοῦ> θεοῦ; καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν, ἡγοράσθητε γὰρ τιμῆς, δοξάσατε δὴ τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν.] [ᾠριγένους] Καλῶς ἀνθυποφορὰν ὑπειδόμενος καὶ προφυλαζόμενος εἶπεν τὸ Οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν. ἐρεῖ γὰρ τις εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἀμαρτάνω· ἐξουσίαν ἔχω τοῦ ἰδίου σώματος· εἶτα φησὶν Ἡ οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματος ἐστιν, οὗ ἔχετε ἀπὸ τοῦ θεοῦ; εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἄσε βουῦμεν, καὶ δι' αὐτοῦ εἰς πατέρα καὶ υἱὸν εἰς οὓς βεβαπίσμεθα, ἐὰν πορνεύωμεν· εἰς Χριστὸν μὲν, ὅταν ἄρα τὰ μέλη τοῦ Χρι τοῦ ποιήσω πόρνη μέλη· εἰς τὸ ἅγιον δὲ πνεῦμα, ὅταν τὸν ναὸν τοῦ ἐν ἡμῖν ἁγίου πνεύματος φθείρη τις· εἰς τὸν πατέρα δέ, ὅτε τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρω. Πρὸς τούτοις οὖν ὅσα ἂν ἀμάρτωμεν, κἂν φόνους ποιήσωμεν, ἄφθοροι δὲ ὦμεν, φθορᾶς μὴ γευσάμενοι τῆς κατὰ τὴν συνουσίαν, οὐ λεγόμεθα ἐφθάρθαι ἐκ τοῦ πεφονευ κέναι. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ ἡ ἀφθαρσία καὶ ἡ φθορὰ περὶ τὴν φύσιν τὴν ἄγευστον συνουσίας τῆς περὶ τὰ ἀφροδίσια ἐστίν· Ἐφθάρη γὰρ ἡ παρθένος, λέγομεν· καὶ πάλιν Ἄφθορος ὁ νεανίσκος, ἡ ἐφθάρη· πᾶν ἀμάρτημα ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος ἐκτὸς τοῦ σώματος ἐστίν. ἐπειδὴ οὖν ἐδόθη λύτρον ὑπὲρ ὑμῶν τὸ αἷμα τοῦ χριστοῦ καὶ ἔλαβεν ὑμᾶς ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ διαβόλου, δοξάσατε τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν, ἵνα γένηται τὸ σῶμα ὑμῶν ἄξιον μακαριότητος ὡς ἀγαπησάντων τὴν ἀφθαρσίαν, ὡς καὶ ὁ ἀπόστολος λέγει ἡ χάρις τοῦ θεοῦ μετὰ πάντων τῶν ἀγαπώντων τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν ἀφθαρσίᾳ. 33 vii 1-4 [Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι, καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἄπτεσθαι· διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω, καὶ ἐκάστη τὸν ἴδιον ἄνδρα ἐχέτω. τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλὴν ἀποδιδότω, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρὶ. ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει ἀλλ' ὁ ἀνὴρ· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει ἀλλ' ἡ γυνή.] [ᾠριγένους] Οἱ ἄνθρωποι ἀμαρτάνοντες γενικῶς λόγῳ δικῶς ἀμαρτάνουσιν, ὑποβαίνοντες τὰς ἐντολὰς ἢ ὑπερβαίνοντες. ὅταν γὰρ μὴ ἀπὸ ἐπιστήμης πολιτευώμεθα μηδὲ γινώσκοντες τὰ μέτρα τῆς δικαιοσύνης σφαλλόμεθα, καὶ ἔσθ' ὅτε ὑπερβαίνοντες τὸν κανόνα φαντασίᾳ τοῦ ποιεῖν τι κρεῖττον ἐκπίπτομεν τοῦ προκειμένου. τάθμιον οὖν ἐστίν, ὃ οὔτε μέγα ἐστίν οὔτε μικρὸν ἀλλὰ σύμμετρον, τὸ εἰδέναι πῶς δεῖ βιοῦν. Δέδεαι μετὰ γυναικός· ἐν στάθμιον μέγα ποιεῖς, οὐ φροντίζεις τῆς γυναικὸς ἀλλὰ λέγεις Ἐγὼ δύναμαι ἐγκρατεῦσθαι καὶ ζῆν καθαρώτερον· ἀλλ' ὅρα ὅτι ἡ γυνὴ σου ἀπόλλυται, οὐ δυναμένη φέρειν τὴν καθαρότητά σου, δι' ἣν Χριστὸς ἀπέθανεν. Τοιοῦτόν τι γέγονεν ἐν Κορίνθῳ, καὶ ἦν ἀκαταστασία ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν ἀδελφῶν, πῆ μὲν ἀνδρῶν πῆ δὲ γυναικῶν ἐγκρατεῦσθαι πειρωμένων καὶ ἀλλήλων κατεξανισταμένων. ἔγραψαν οὖν περὶ τούτου ἐπιστολὴν οἱ ἐν Κορίνθῳ τῷ ἀποστόλῳ, καὶ πρὸς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἀντιγράφει ὁ ἀπόστολος τὰ προγεγραμμένα· καὶ οὔτε ἐπέτεινεν τὸν περὶ ἀγνείας λόγον καὶ ἀνεῖλεν τὸν περὶ γάμου, οὔτε τὸν περὶ γάμου προκρίνας ἀνεῖλεν τὸν περὶ παρθενίας, ὡς καλὸ οἰκονόμος, ἀλλὰ τηρεῖ δι' ὅλου τοῦ λόγου τὸ βούλημα αὐτοῦ τινὰ τρόπον καὶ προτρέπεται καθαρεύειν· καὶ συγχωρήσας συγκαταβαίνειν, προτρέπεται πάλιν ἀσκεῖν τὴν ἀγνείαν· καὶ προτρεψάμενος ἀσκεῖν τὴν ἀγνείαν, πάλιν φέρει ἐπὶ τὸ δεῖν τῇ ἀσθενείᾳ συγκαταβαίνειν τῶν ἀσθενεστέρων. ἤρξατο δὲ οὐκ ἀπὸ τῶν ὑποδεεστέρων, οὐ γὰρ ἔπρεπεν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν τελειοτέρων πραγμάτων, λέγων Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι, καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἄπτεσθαι· οἷον· Ἐπαινῶ ὑμᾶς ὅσον ἐπὶ τῷ ἠθεληκέναι ἀγνεύειν τοὺς ἀποστάντας τῆς μίξεως τῆς πρὸς τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ λογίσασθε μὴ τὸ ἑαυτῶν μόνον ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς γυναικός· Ἡ γὰρ ἀγάπη οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆ· διὰ τοῦτο τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω, καὶ ἐκάστη τὸν ἴδιον ἄνδρα. οὐ διὰ τὴν ἑαυτοῦ πορνείαν ὁ ἰσχυρότερος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω, ἀλλὰ μή πως πορνεύσῃ τῇ ἐγκρατεῖα <τοῦ ἀνδρός ἢ γυνῆ καὶ τῇ ἐγκρατεῖα> τῆς γυναικός ὁ ἀνὴρ. αἰρετώτερον γὰρ τοὺς δύο σωθῆναι εὐρισκομένους

ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ γάμου ἢ τῇ προφάσει τοῦ ἐνὸς τὸν ἕτερον ἐκπεσεῖν τῆς ἐλπίδος τῆς ἐν Χριστῷ· πῶς γὰρ καὶ σωθήσεται ἔνοχος ὢν τῷ θανάτῳ τῆς γυναικός; οὐκ ἔστιν οὖν καθαρὰ ἢ σεμνότης τοῦ ἀνδρὸς ὅτε μὴ ἐκ συμφωνίας τῆς γυναικός γίνηται ἢ ἄσκησις ἀμφοτέροις ὑπὲρ τοῦ χολάαι ταῖς κατὰ θεὸν εὐχαῖς. [vii 3] Τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλὴν ἀποδιδότω, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί. προενοήσατο καὶ τοῦ θεραπεῦσαι τὴν ἀσθένειαν τὴν ἀνθρωπίνην καὶ τοῦ εὐσχημονέστατα οἰκονομῆσαι τὸ κατὰ τοὺς τόπους· διόπερ εἶπεν ὀφειλὴν ὀφείλεσθαι ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῷ ἀνδρὶ ἀπὸ τῆς γυναικός. εἶτα ἵνα μὴ δυσωπήσῃ τοὺς ἐν γάμῳ ὡς δούλους ἀλλήλων τυγχάνοντας μὴ χωρὶς συμφωνίας ἤκειν ἐπὶ τὴν ἄσκησιν τῆς καθαρότητος φησὶν· Ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει ἀλλ' ὁ ἀνὴρ· ὁμοίως καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει ἀλλ' ἡ γυνὴ. ἐξουσίαν οὖν ἔχει ὁ ἀνὴρ τοῦ σώματος τῆς γυναικός, καὶ ἐξουσίαν ἔχων ἐὰν θέλῃ μὴ χρῆσθω τῇ ἐξουσίᾳ· ἀλλ' οὐκ ἐχρηάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, φησὶν ὁ ἀπόστολος, οἶμαι τοῦτο διδάσκων τῷ λέγειν μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναικα περιάγειν, ὡ καὶ οἱ λοιποὶ ἀπὸ τολοὶ καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου καὶ Κηφᾶ; ἐξουσίαν οὖν ἔχει ἡ γυνὴ τοῦ σώματος τοῦ ἀνδρὸς καὶ οὐ δύναται μὴ χρῆσασθαι τῇ ἐξουσίᾳ; Τὸ δὲ ὁμοίως δις κείμενον δίδωσι νοεῖν ὅτι μὴ νομιζέτω ὁ ἀνὴρ ἐν τοῖς κατὰ τὸν γάμον πράγμασιν ὑπερέχειν τῆς γυναικός· ὁμοιότης ἐστὶ καὶ ἰσότης τοῖς γεγαμηκόσι πρὸς ἀλλήλους. 34 vii 5 [Μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μὴ τι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν ἵνα σχολάσητε τῇ προσευχῇ καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἦτε.] [Ὁριγένους] Ὁφείλετε γὰρ ἀμφοτέροι εἰδέναί ὅτι οὐκ ἔστιν ἡ αὐτὴ εὐχὴ ἀπὸ καθαρότητος ἀνδρὸς καὶ γυναικός καὶ εὐχὴ ἀπὸ κοινωνίας. εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν εἰδώλων Ἑλληνες ἔστιν ὅτε ἀγνεύουσι, πόσω πλέον σὺ ὁ τῷ θεῷ τῶν ὄλων εὐχόμενος; καλὸν οὖν ἐστὶ συγκαταβαίνειν μὲν διὰ τὴν ἀσθένειαν, ἀνέχειν δὲ διὰ τὰς εὐχὰς. καὶ Μωϋσῆς μὲν ἀγνίζει τὸν λαὸν καὶ λέγει τρεῖς ἡμέρας μὴ προέλθητε γυναικί, ἵνα δυνηθῶσιν ἐκ τοῦ προκεκαθαρευέμενοι ἀκροαταὶ γενέσθαι τοῦ θεοῦ. καὶ ἐν ταῖς Βασιλείαις δὲ ἀγίου ἄρτου βούλεται παραστῆσαι τῷ Δαυεῖδ φεύγοντι τὴν τοῦ Σαοὺλ ἐπιβουλήν Ἀβιάθαρ ἢ Ἀβιμέλεχ ὁ ἱερεὺς, καὶ βουλόμενος ἀγίου ἄρτου παραθεῖναι τί φησι πλὴν Εἰ καθαρὰ τὰ παιδάκια ἀπὸ γυναικός; οὐχ οἷον δὲ ἀπὸ ἀλλοτρίας γυναικός ἀλλ' ἀπὸ γαμετῆς. εἶτα ἵνα μὲν ἄρτου προθέσω λάβῃ τις, καθαρὸς εἶναι ὀφείλει ἀπὸ γυναικός· ἵνα δὲ τοὺς μείζονας τῆς προθέσεως λάβῃ ἄρτους, ἐφ' ὧν ἐπικέκληται τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ χριστοῦ καὶ τοῦ ἀγίου πνεύματος, οὐ πολλῶν πλέον ὀφείλει τις εἶναι καθαρώτερος, ἵνα ἀληθῶς εἰς σωτηρίαν λάβῃ τοὺς ἄρτους καὶ μὴ εἰ κρίμα; [Ὁριγένους] Οἱ πολλοὶ μὲν οἴονται τὸ ἀποστερεῖν ἐπὶ μόνου χρυσοῦ ἢ ἀργυρίου ἢ τινὸς τῶν τοιούτων λέγεσθαι· σαφῶς δὲ ὁ ἀπόστολος καὶ ἐπὶ τῶν ἐν γάμοις ὄντων καὶ ἀκαίρως καὶ χωρὶς συμφωνίας ἀγνεύειν ἀσκούτων ἀποστέρησιν ὠνόμασεν. ἅπαξ δὲ ἀπλῶς ὁ τὸ ὀφειλόμενον μὴ ἀποδιδόντος ἀποστερεῖ ἐκεῖνον ὃ ὀφείλει, μὴ ἀποδιδόντος τὸ ὀφειλόμενον. ἐνίστε δὲ συγκλείεται ὁ ἀνθρωπος εἰς τὸ μὴ δύνασθαι ἅμα δύο ὀφειλάς ἀποδιδόναι· διὸ γέγραπται ἵνα τὴν ἀναγκαίαν ἀποδῷ ὀφειλὴν. ὁ δὲ λέγω οὕτως ἔσται σαφές· οὐκ ἔνεστι καὶ θεῷ ἀποδιδόναι δεόντως τὰς εὐχὰς καὶ ἀποδοῦναι τὴν ὀφειλὴν τὸν γεγαμηκότα τῇ γυναικί· διόπερ τὸ ὀφειλίμα τὸ εἰς θεὸν ἐὰν ἐπέιγῃ, δεῖ τὸ ἕτερον ἀποστερεῖν. ἄκουε γὰρ αὐτοῦ λέγοντος Μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μὴ τι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν ἵνα σχολάσητε τῇ προσευχῇ καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἦτε· ὡς μὴ καθαρὰς ἀναπεμπομένης τῆς εὐχῆς τοῖς καὶ συνεληλυθόσιν, εἰ καὶ νομίμως συνεληλυθόσιν. ἀπέχεσθαι δὲ δεῖ γυναικός καὶ ἐν καιρῷ τῇ ἀφένδρου, καὶ εἰς μέγα γε ἔγκλημα λογίζεται τὸ συνέρχεσθαι γυναικὶ οὔσῃ ἐν τῇ ἀφένδρω. ἐν γοῦν τῷ καταλόγῳ τῶν ἀνδραγαθημάτων καὶ τῷ καταλόγῳ τῶν ἀμαρτημάτων παρὰ τῷ Ἐζεκιὴλ ἀναγέγραπται ὅτι καὶ πρὸ γυναικῶν ἐν χωρισμῷ οὐ μὴ προσέλθῃ. καὶ δεῖ καθαρεύειν πάντως καὶ ἀπὸ τῆς ἰδίας γυναικός ἐν καιρῷ εὐχῆς καὶ νηστείας. [vii 5–

6] καὶ πάλιν, φησὶν, ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἦτε, ἵνα μὴ πειράζη ὑμᾶς ὁ Σατανᾶς διὰ τὴν ἄκρασίαν ὑμῶν. τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην, οὐ κατ' ἐπιταγήν. Πανταχοῦ ἀνίησι διὰ τὴν ἀσθένειαν τὸν λόγον, καὶ πάλιν ἐπιτείνει διὰ τὸ ἐπιστρέψαι τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον. [vii 7] θέλω δὲ πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἑμαυτόν. ἀλλ' ἕκαστος ἴδιον ἔχει χάρισμα ἐκ θεοῦ, ὃς μὲν οὕτως, ὃς δὲ οὕτως. Πνέει χαρίσματος ὁ γάμος, ὅτε τὰ μέτρα τηρεῖται, τοῦ ἐκ συμφωνίας, καὶ ἀληθῶς ἔστιν εἰπεῖν ἐπὶ τινῶν ὅτι τούτῳ ὁ γάμος χάρισμά ἐστιν, ὅτε οὐκ ἀκατα ταῖα, ὅτε πᾶσα εἰρήνη, πᾶσα συμφωνία· εἰπεῖν μέντοιγε ὅτι χάρισμα ἐκ θεοῦ ἐστιν ὁ γάμος πιστοῦ πρὸς ἐθνικὴν καὶ ἐθνικοῦ πρὸς πιστὴν; τοῦτο οὐκ ἂν εἴποιμι. οὐ γὰρ δύναται τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ φθάνειν ἐπὶ τοὺς ἐθνικούς· ἐὰν πιστεύσῃ, ἐὰν σωθῇ, τότε ἀρχὴν λήψεται τοῦ χαρίσματος. Χρῶνται δὲ τῷ ῥητῷ τούτῳ καὶ οἱ ἀπὸ Μαρκίωνος, καὶ ἀναισθήτως κωλύουσι τὸν γάμον, λέγοντες τὴν ἀγνεῖαν πρόσταγμα εἶναι τοῦ ἄλλου θεοῦ ὃν ἀνέπλασαν παρὰ τὸν δημιουργόν. πλὴν ἐκ τοῦ ῥητοῦ ἔστιν αὐτοὺς συμβιβᾶσαι ὅτι κακῶς κωλύουσι τὸν γάμον, κακῶς καὶ διαιροῦσι τὴν θεότητα. εἰ γὰρ χάρισμά ἐστι τῷ μὲν οὕτως τῷ δὲ οὕτως, χάρισμά ἐστι καὶ ὁ γάμος· εἰ χάρισμα καὶ ὁ γάμος, κακῶς κωλύεται τὸ χάρισμα ὁ γάμος· εἰ ὁ μὲν οὕτως ὁ δὲ οὕτως ἀπὸ θεοῦ, δῆλον ὅτι εἷς θεὸς ὁ δεδωκὼς τὴν ἀγνεῖαν καὶ ὁ δεδωκὼς τὸν γάμον, καὶ εἷς ὁ τοῦ νόμου καὶ τοῦ εὐαγγελίου θεὸς ἐστιν, ὃν κατήγγειλαν πρότερον μὲν οἱ προφηταὶ ὕστερον δὲ Χριστὸς Ἰησοῦς. 35 vii 8-12 [Λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐὰν μείνωσιν ὡς καὶ ἐγώ· εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν· κρεῖττον γὰρ ἐστὶ γαμῆσαι ἢ πυροῦσθαι. τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ ἀλλ' ὁ κύριος, γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι—ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ, μενέτω ἄγαμος ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω—καὶ ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι. τοῖς δὲ λοιποῖς λέγω ἐγώ, οὐχ ὁ κύριος.] [Ὡριγένους] Τινὲς τῶν καθ' ἡμᾶς ὑπὲρ ἃ γέγραπται διδάσκουσι· καὶ οἰόμενοι τι ποιεῖν, δέον προτρέπειν ἐπὶ μονογαμίαν μετὰ τοῦ μὴ βρόχον ἐπιτιθέναι τοῖς μὴ δυναμένοις, τοῦτο μὲν οὐ ποιοῦσιν, ἀνάγκην δὲ ἐπιτιθέασιν καὶ θέλουσι μὴ συνάγειν τοὺς διγάμους μηδὲ κοινωνεῖν αὐτοῖς ὡς παραβεβηκόσιν, οὐκ αἰ δούμενοι οὐδὲ τὰς τοῦ ἀποστόλου φωνάς. ὁ γὰρ λέγων τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις, εἰ οὐκ ἐγκρατεύονται γαμησάτωσαν, ἀντικρὺς ἐπέτρεψεν μετὰ τὸν πρῶτον γάμον μετὰ τὸ χηρεῦσαι γυναῖκα γαμῆσαι, μετὰ τοῦ λοιδορῆσαι τὸν γαμουῖντα, μετὰ τοῦ λοιδορῆσαι τὴν γαμουμένην· εἶπεν γὰρ Εἰ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν· ὅρα γὰρ εἰ μὴ ἤδη κατηγορία ἐστὶ τὸ μὴ ἐγκρατεῦσθαι, οἷον ἔστι λέγεσθαι ἀνθρώποις χριστιανοῖς Κάλλιον γαμῆσαι ἢ πυροῦσθαι, πύρωσιν ὀνομάσαντος αὐτοῦ τὴν ἐπιθυμίαν τῇ ἀρκὸ μὴ σβεννυ μένην ὑπὸ τοῦ λόγου ἀλλὰ κρατοῦσαν τῆς ψυχῆς τοῦ ἀμαρτωλοῦ. Ἡμεῖς οὖν διδαχθέντες ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου οὐ κωλύομεν τὴν διγαμίαν, συγκρίσει γὰρ πυρώσεως αἰρετωτέρα διγαμία· ὅταν δὲ κακοῖς συγκρινόμενον κρεῖττον εἶναι τι νομίζεται, ἐκεῖνο ἀντικρὺς οὐκ ἔστι καλόν. οὐκ ἔστιν σω φροσύνη ὁ δευτέρος γάμος· οὐκ ἔστιν κατὰ φύσιν Ἀδὰμ τῷ πρωτοπλάστῳ· οὐ γὰρ δύναται τῇ δευτέρᾳ λέγεσθαι γυναικὶ Τοῦτο νῦν ὁ τοῦν ἐκ τῶν ὁ τῶν μου καὶ ἀρξ ἐκ τῆ ἀρκὸ μου. ἔσχεν Ἀβραάμ καὶ τὴν Ἄγαρ, γέγονεν καὶ μετὰ τῆς Χεττούρας· ὅτε δὲ ἐτελεύτα, οὐδεμία ἐτέθη σὺν αὐτῷ ἀλλ' ἡ φύσει γυνή· Ἀβραάμ γὰρ καὶ Σάρρα ἦν ἐν τῷ μνημείῳ. καὶ Ἰακώβ δέ, † εἰ καὶ ἔσχεν μετὰ Ῥαχὴλ καὶ μετὰ Λίας † γεγένηται καὶ μετὰ τῶν παιδισκῶν, ἀλλ' ἐν τῷ μνημείῳ μόνη Λία ἐγένετο σὺν αὐτῷ. † Μετὰ τοῦ τῆς τῶν πατέρων ἔσεσθαι οἰκονομίας μυστικῆς· † οὐ δήπου δὲ καὶ νῦν ὁ λαμβάνων δευτέραν λέγει ὅτι Τελῶ οἰκονομίαν μυστικὴν. ἐλεύσεται γὰρ ὁ Παῦλος λέγων λέγετέ μοι οἱ τὸν νόμον ἀναγινώσκοντες, τὸν νόμον οὐκ ἀκούετε; γέγραπται γὰρ Ὁ δεῖνα δύο υἱοῦ ἔχεν, καὶ τὰ ἐξῆς· οὐ μέλλει καὶ ἐπ' αὐτοῦ λέγεσθαι Ἄτινά ἐτιν ἀλληγορούμενα, καὶ αὐτὰ γὰρ εἰ δύο διαθηκαὶ ταῦτα γὰρ τυπικῶς ὑνέβαινον ἐκεῖνοι, ἐγράφη δὲ δι' ἡμᾶς εἰ οὐ τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντηκεν. Λέγω δὲ ταῖς χήραις καὶ τοῖς ἀγάμοις, καλὸν

αὐτοῖς ἔαν μείνωσιν ὡς κἀγώ. τοῦτο δὲ δεύτερον καλόν ἐστιν· ἔστι γὰρ πρῶτον τούτου ἄλλο καλόν· καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἄπτεσθαι. ποῖον δεύτερον καλόν; καλὸν αὐτοῖς ἔαν μείνωσιν ὡς κἀγώ· εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν· κρεῖττον γὰρ ἐστὶ γαμῆσαι ἢ πυροῦσθαι. διὰ τοῦτο οἱ ἐν γάμοις πρῶτοις ὄντες καὶ μηδέπω πεπειραμένοι δευτέρων ἀσκεῖτωσαν τὴν ἀγνείαν, ἵνα ἔαν γένηται τι ἀνθρώπινον μὴ ἀνάσκητοι καταληφθέντες ἀσχημονήσωσιν. κρεῖττον οὖν τὸ γαμῆσαι δεύτερον γάμον, οὐ γὰρ τὸν πρῶτον λέγει ἐνθάδε ὡς δηλόν ἐστιν ἐκ τῆς λέξεως τῆς πυροῦσθαι. Ἐντεῦθεν εἰς ἑτέραν μεταβαίνει νομοθεσίαν· τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ ἀλλ' ὁ κύριος· ἡ νομοθεσία ἢ πρὸς τοὺς γεγαμηκότας οὐκ ἀπ' ἐμοῦ ἐστίν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ κυρίου. ἅμα δὲ τηρεῖ ἀναγκαῖον παρατήρημα, ὅτι γεγαμηκότας ὠνόμασεν ὅταν ἀμφότεροι ὦσι πιστοὶ καὶ ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνή. ὅ<τ>ι δὲ τοὺς ἄλλους ὅσοι ἑτεροζυγοῦσιν οὐκ ὠνόμασεν ἐν γεγαμηκόσιν, δηλὸν ἐκ τοῦ ἐπιφέρειν αὐτὸν τοῖς δὲ λοιποῖς λέγω ἐγώ, οὐχ ὁ κύριος. οὐκ οὖν οἱ λοιποὶ οὐκ εἰσὶ γεγαμηκότες; οὐ γὰρ μετρεῖ αὐτοὺς γεγαμηκότας· οὐ γὰρ ἐπὶ τούτων ἀρμόζεται γυνὴ ἀνδρὶ παρά θεοῦ· ἐπὶ δὲ τῶν πιστῶν, ὅτε ἀμφότεροι κοινωνοῦσι καὶ εὐχῶν καὶ παιδοποιΐας ἀγίας καὶ πάντων ὧν χριστιανοὺς κοινωνεῖν δεῖ, λέγει ὅτι ὁ γάμος οὐκ ἀλλότριός ἐστι θεοῦ. Παραγγέλλω οὖν, οὐκ ἐγὼ ἀλλ' ὁ κύριος, γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρίζεσθαι. τὸ μὲν προηγούμενον τοῦτό ἐστιν, συζυγίαν φθάσασαν δεδέσθαι μὴ λυθῆναι. Ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ· πολλὰ γὰρ ἂν γένοιτο αἴτια τοῦ καὶ χωρισθῆναι· οἷον πορνεία ἔαν γένηται τῇ γυναικί, ἀμαρτία ἐστὶ κατέχειν τὴν πεπορνευκυῖαν γυναῖκα. ἔαν οὖν καὶ χωρισθῇ καὶ γένηται τι αἴτιον χωρισμοῦ, μενέτω ἄγαμος ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω. ὁμοίως δὲ καὶ ἄνδρα θέλω τοιοῦτον εἶναι, ἵνα μὴ ἀφήῃ γυναῖκα. τοῖς δὲ λοιποῖς λέγω ἐγώ, οὐχ ὁ κύριος. τοῖς μὲν γεγαμηκόσιν οὐκ ἐγὼ νομοθετῶ, ἀλλ' ὁ κύριος· τοῖς δὲ μὴ γεγαμηκόσιν ἀλλ' ἑτεροζυγοῦσιν ἀπίτοι οὐκ ἔχω νόμον δοῦναι ἀπὸ θεοῦ· οὐδὲ γὰρ ἄξιοί εἰσι νόμων θεοῦ· ἀλλ' ἀκουέτωσαν ἡμῶν. καὶ χρήσομαι εἰς τὸ νοηθῆναι τὰ κατὰ τὸν τόπον γεγραμμένοις ἐν τῷ νόμῳ. οἱ νόμοι οἱ κατὰ Μωσέα οἱ μὲν θεοῦ εἰσιν, οἱ δὲ Μωσέως. καὶ τοῦτο ἐπιστάμενος ὁ κύριος διαφορὰν νόμων θεοῦ καὶ νόμων Μωσέως εἶπεν ἐπὶ μὲν τῶν ὑπὸ θεοῦ νενομοθετημένων Ὅ γὰρ θεὸς εἶπεν Τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, ἐπὶ δὲ τῶν ὑπὸ Μωσέως Μωϋσῆ ἢ διὰ τὴν κληροκαρδίαν ὑμῶν ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολύειν τὰ γυναῖκα· τηρήσας γοῦν τὰ τοῦ βιβλίου τοῦ ἀποστόλου εὐρήσεις οὐκ ἐκ προστάγματος κυρίου τὸν νόμον γεγραμμένον. Μωϋσῆς μὲν οὖν ὑπηρετῶν θεῷ νόμους ἔδωκεν δευτέρους παρά τοὺς νόμους τοῦ θεοῦ· Παῦλος δὲ ὑπηρετῶν τῷ εὐαγγελίῳ νόμους ἔδωκεν δευτέρους τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς μετὰ τοὺς νόμους τοὺς ἀπὸ θεοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ καλόν ἐστιν ἀκούειν νόμων ἀπὸ κυρίου ἢ ἀκούειν νόμων Παύλου τοῦ ἀποστόλου. κἂν γὰρ ἅγιος ᾦ, ἀλλὰ πολλῶ ὑποδεεστέρος ἔχει νόμους τῶν νόμων τοῦ κυρίου. 36 vii 14 [Ἠγίασται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικί, καὶ ἡγίασται ἢ γυνὴ ἡ ἄπιστος ἐν τῷ ἀδελφῷ.] [Ὁριγένους] Ὡς κρᾶσίς τις γίνεται τῶν δύο, ἀνδρὸς καὶ γυναικός, εἰ ἄρκα μίαν ὡσπερ οἴνου καὶ ὕδατος· καὶ ὡσπερ μεταδίδωσιν ὁ πιστὸς ἀγιασμοῦ τῇ ἐθνικῇ γαμετῇ, ἢ τὸ ἐναντίον ἢ πιστῇ τῷ ἀπίστῳ ἀνδρὶ, οὕτω καὶ ὁ ἄπιστος μεταδίδωσι μολυσμοῦ τῇ πιστῇ γυναικί ἢ τῷ πιστῷ ἀνδρὶ ἢ ἄπιστος γυνή. διὰ τί γὰρ φησὶν Ἠγίασται ἢ ἄπιστος ἢ ὁ ἄπιστος τῷ λαμβάνειν τι ἀπὸ τοῦ πιστοῦ ἢ ἀπὸ τῆς πιστῆς, καὶ οὐχὶ βεβηλοῦται τῷ λαμβάνειν τι ἀπὸ τοῦ ἀπίστου μέρους; ἕκαστος γὰρ ἐκ τοῦ περιεύματος τῆς καρδίας διαλεγόμενος τῷ ἑτέρῳ ἢ μεταδίδωσιν ἢ μεταλαμβάνει, καὶ τῷ χρόνῳ πάντως νικᾷ τὸ ἕτερον. καὶ τίς χρεῖα, φησί, τοιοῦτου ἀγῶνός τε καὶ κινδύνου; ἢ γὰρ ἐπιτεύξεται ἢ ἀποτεύξεται, καὶ ἦτοι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ προσαπολέσει ἢ πολλὰ καμῶν μόγις κερδήσει δυνήσεται. διὰ τοῦτο καλόν ἐστὶ πρὶν προληφθῆναι ἀνθρωπὸν ἐπιμελῶς οὐ μόνον τοῦτο ἀλλὰ καὶ τὸ μέλλον σκοπεῖν, καὶ σκοπήσαντα ἢ μὴ γαμεῖν ἢ γαμοῦντα ἐν κυρίῳ γαμεῖν. γυνὴ γὰρ δέδεται ἐφ' ὅσον

χρόνον ζη ὁ ἀνὴρ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ὧς θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν κυρίῳ. οὐκ ἀκούομεν τοῦ μόνον ἐν κυρίῳ, ἀλλὰ τὸ ἐλευθέρα ἐστὶν ὧς θέλει γαμηθῆναι ἀναγινώσκομεν, οὐκέτι δὲ συνετάξαμεν τὸ μόνον ἐν κυρίῳ. καίτοι γε κάκει ὅτε εἶπεν μόνον ἐν κυρίῳ, πάλιν ἀνέκρουσεν τὸν λόγον εἰπὼν μακαριωτέρα δὲ ἐστὶν ἐὰν οὕτω μείνη, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην. τὸ οὖν εὐφημότερον εἰπὼν ὁ ἀπόστολος, τὸ Ἀγιαζέται γάρ, ἀφήκεν ἡμῖν τὸ ἄλλο νοεῖν. 37 vii 18–20 [περιτετμημένος τις ἐκλήθη; μὴ ἐπισπάσθω· ἐν ἀκροβυστία τις ἐκλήθη; μὴ περιτεμνέσθω. ἡ περιτομή οὐδὲν ἐστὶ καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδὲν ἐστίν, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν θεοῦ. ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει ἢ ἐκλήθη ἐν ταύτῃ μενέτω.] [Ὡριγένους] Δόξει ἀκαίρως παραβληκέναι τῷ περὶ γάμου καὶ ἀγνείας λόγῳ, μηδεμιᾶς ζητήσεως γενομένης περὶ τοῦ μὴ δεῖν τοὺς ἐκ περιτομῆς πιστεύοντας ἐπισπάσθαι καὶ πάλιν τοὺς ἐν ἀκροβυστία περιτέμνεσθαι, καὶ τὸ περὶ τοῦ δούλου ἐκλήθη; μὴ οἱ μελέτω, καὶ τὰ ἐξῆς. μὴ ποτ' οὖν παράδειγμα ἔλαβεν τὴν δουλείαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῶν γεγαμηκότων καὶ ἀγάμων, περιτετμημένον μὲν καλῶν τὸν ἀποβεβληκότα τὴν γυναῖκα ἀπερίτμητον δὲ τὸν γεγαμηκότα; ὡς γὰρ ἔονται οἱ δύο εἰ ἄρκα μίαν καὶ εἰσὶ μία σὰρξ ἡ γυνὴ καὶ ὁ ἀνὴρ, ἀποβέβληκε δὲ τὰ τῆς σαρκὸς ὁ περιτετμημένος, οὕτως ὁ ἀποβαλὼν τὴν γυναῖκα καὶ οἶονεῖ περιτέμνηται τὴν σάρκα ἑαυτοῦ· οὕτω καὶ δούλον καλεῖ· ἐπεὶ γὰρ φησι καὶ ἐν ἄλλοις οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀδελφὴ ἐν τοῖ τοιοῦτοι, ὡς δούλων ὄντων τῶν γεγαμηκότων, διὰ τοῦτο καὶ ἐνθάδε δούλον ὀνομάζει τὸν μετὰ τὸν γάμον κεκλημένον, ἐλεύθερον δὲ τὸν ἄγαμον. Λέγεται οὖν ὡς περὶ περιτομῆς καὶ περὶ δούλων τὰ εἰρημένα εἰς τὸν τόπον. πλὴν οὐκ ἄτοπόν ἐστι τῷ ῥητῷ χρῆσασθαι ποτε πρὸς τοὺς οἰομένους μετὰ τὴν πίστιν δεῖν περιτέμνεσθαι ἐξ εὐλαβείας, εὐλαβείας δὲ τῆς οὐ κατ' ἐπίγνωσιν, διὰ τὰ ἀναγεγραμμένα ἐν τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ περὶ περιτομῆς. πάλιν οὐ καλόν ἐστι διὰ τινὰς τοὺς ἐκ περιτομῆς πιστεύοντας <καὶ> οἰομένους αἰσχύνῃ φέρειν αὐτοῖς τὴν περιτομήν, καὶ βουλομένους ἀκροβυστίαν περισπᾶσθαι, χρῆσθαι ῥητῷ τῷ λέγοντι Περιτετμημένος τις ἐκλήθη; μὴ ἐπισπάσθω; καὶ ἔχει γε λόγον λέγειν πρὸς τοὺς τοιοῦτους, ὅτι κατ' αὐτὸ ἡ περιτομή πρᾶγμα ἀδιάφορόν ἐστιν. οὔτε οὖν περὶ περιτομῆς νῦν ἐστὶν οὔτε περὶ ἀκροβυστίας, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἀγάμου καὶ τοῦ γεγαμηκότος· Περιτετμημένος τις ἐκλήθη; μὴ ἐπισπάσθω· ὡσεὶ ἔλεγεν Μὴ ἐπισπάσθω γυναῖκα· ἤδη περιετμήθη· ἀπέβαλεν γυναῖκα, μὴ γαμεῖτω ἄλλην. Ἐν ἀκροβυστία ἐκλήθη τις; μὴ περιτεμνέσθω· οἶον· Ἐν γάμῳ ἐκλήθη; μὴ ἀπόβαλέ σου τὴν γυναῖκα. Ἡ περιτομή οὐδὲν ἐστὶ, καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδὲν ἐστίν. ἐπεὶ τινὲς οἴονται τὸν ἄγαμον πλέον τι ἔχειν κατὰ τοῦτο τοῦ γεγαμηκότος, τὸν δὲ γεγαμηκότα ἥττον τι ἔχειν παρ' αὐτὸ τὸ γεγαμηκέναι τοῦ ἀγάμου, θέλομεν, φησί, διδάξαι ὅτι τῷ ἰδίῳ λόγῳ ἡ ἀγαμία ἀδιάφορόν ἐστιν καὶ τῷ ἰδίῳ λόγῳ ὁ γάμος ἀδιάφορός <ν> ἐστίν. δύναται γὰρ καὶ ὁ ἄγαμος ὢν καὶ ἀληθῶς καθαρεύων ἀπὸ πάσης μίξεως, ἄλλως δὲ κακῶς βιούς, μὴ ὠφελεῖσθαι ἀπὸ τῆς ἀγαμίας· δύναται δὲ τις καὶ ἐν γάμῳ ὢν καὶ τὰ τοῦ γάμου πράττων τάξει δὲ καὶ καιρῷ αὐτὰ ποιῶν, τὴν ἄλλην πολιτείαν σώζων, μὴ ἐλάττων εἶναι τοῦ ἀγάμου. ὅτι γὰρ ἀδιάφορόν ἐστιν ἡ ἀγαμία καὶ αὐτὴ ἡ καθαρότης, οὕτως ἀποδείξομεν. εἰ μὲν μόνοι οἱ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἤσκουν τὴν ἀγαμίαν, ἦν ἂν εἶπεῖν ὅτι ἡ ἀγαμία τῷ ἰδίῳ λόγῳ καθαρὸν τι καὶ θεῖον πρᾶγμα ἐστίν· νῦν δὲ ἔστιν εὐρεῖν καὶ μοχθηρᾶ προθέσει ἀγάμους. οἱ γοῦν ἀπὸ Μαρκίωνος ἀσκοῦσι καὶ αὐτοὶ τὴν ἀγαμίαν καὶ τὴν καθαρότητα, ἀλλ' οὐχ ὡς οἱ ἐκκλησιαστικοί· οὔτοι γὰρ ἵνα ἀρέσωσι τῷ κτίσαντι τὸν κόσμον θεῷ, ἐκεῖνοι δὲ ἵνα μὴ συνεργήσωσι τῷ τοῦ κόσμου θεῷ. κοσμεῖται δὲ ἡ ἀγαμία ἐκκλησιαστικῶ βίῳ καὶ λόγῳ, γνώσει καθαρᾶ καὶ ἀληθείᾳ. οὕτω καὶ ὁ ἄγαμος ἀδιάφορός ἐστι τῷ ἰδίῳ λόγῳ· ἔστιν δὲ καὶ ἐν γάμῳ ὄντα ἀνεγκλήτως εἶναι, καθὰ καὶ προαποδεδώκαμεν. ἡ περιτομή οὖν οὐδὲν ἐστὶ καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδὲν ἐστὶ, καὶ κατὰ τὸ ῥητὸν καὶ κατὰ τὰ προκείμενα. ἀλλὰ τί ἐστὶ τὸ

σῶζον; Τήρησις ἐντολῶν θεοῦ. πᾶς γὰρ ὁ ἐὰν μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων λύῃ τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξει οὕτω τοῦ ἀνθρώπου, οὐκ εἶπεν Οὐκ εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἀλλ' ἐλάχι το κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. εἰ δὲ ὁ λύσας μίαν τῶν ἐντολῶν τῶν ἐλαχίστων ἐλάχι το κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ὁ δὺο λύσας ἐντολὰς ποῦ εὐρεθήσεται; ἕκαστος οὖν ἐν τῇ κλήσει ἢ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω. ἐκλήθη ἐν γάμῳ; μὴ ζήλου τὸν ἄγαμον. ἐκλήθη ἄγαμος; μὴ πάντως ἐπισπῶ, εἰ δύνασαι καθαρῶτερον ζῆν. 38 vii 21–24 [Δοῦλος ἐκλήθη; μὴ σοι μελέτω· ἀλλ' εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος γενέσθαι, μᾶλλον χρῆσαι. ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δοῦλος ἀπελεύθερος κυρίου ἐστίν· ὁμοίως καὶ ὁ ἐλεύθερος κληθεὶς δοῦλος ἐστὶ Χριστοῦ. τιμῆς ἠγοράσθητε· μὴ γίνεσθε δούλοι ἀνθρώπων. ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἀδελφοί, ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ θεῶ.] [Ὡριγένους] Δοῦλον ὠνόμασεν ἀναγκαίως τὸν γεγαμηκότα· δοῦλος γὰρ τῆς γυναικὸς ὁ ἀνὴρ, μὴ ἔχων ἐξουσίαν τοῦ ἰδίου ὠματο, καὶ τοῦ ἀνδρὸς ἢ γυνῆς· οὐκ ἐξουιάζει γὰρ τοῦ ἰδίου ὠματο ἀλλ' ὁ ἀνὴρ. δοῦλος οὖν ἐκλήθη; μὴ σοι μελέτω· ἀλλ' εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος γενέσθαι, μᾶλλον χρῆσαι· τοῦτ' ἔστιν, εἰ μὴ παρανομεῖς κατὰ τὸν λόγον, δύνασαι ἐλεύθερος εἶναι· πῶς; ἐκ υμφώνου ἵνα χολάητε τῇ προευχῇ μετὰ πάσης ὁμονοίας. Ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δοῦλος ἀπελεύθερος κυρίου ἐστίν· οἷον· Ἐκλήθη δοῦλος; τοῦτο ἴσθι ὅτι οὐ μόνον οὐκ εἶ δοῦλος, ἀλλὰ καὶ ἔχεις τι ἐλευθερίας διὰ τὸν κύριον. ὁ γὰρ ἀπελεύθερος οὔτε καθαρῶς ἐλεύθερός ἐστὶν οὐδὲ ἔτι δοῦλος, ὡς εἶναι τὸν μὲν καθαρὸν πάντῃ ἐλεύθερον τὸν δὲ ἐν γάμῳ δοῦλον· ὅταν δὲ ἐν κυρίῳ ἢ δοῦλος, τότε λέγομεν ὅτι ἀπελεύθερος κυρίου ἐστίν. ὁ δὲ ἐλεύθερος κληθεὶς δοῦλος ἐστὶν οὐ γυναικός, ἀλλὰ τοῦ λόγου τοῦ θεοῦ. Τιμῆς ἠγοράσθητε· μὴ γίνεσθε δούλοι ἀνθρώπων. ὁση δύναμις νοήσατε τὸν ἐξαγοράσαντα ἡμᾶς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· τὸ αἴμα τὸ ἐκχυθὲν ὑπὲρ ἡμῶν ἐξευμενίσωμεν. Ἐλέγομεν ἐν τῷ λόγῳ τῷ περὶ ἀγάμων καὶ γεγαμηκότων ὅτι ἐπιτείνει καὶ ἀνίησι τὸν λόγον. οὕτως καὶ ἐνθάδε πεποίηκεν εἰπὼν Μὴ γίνεσθε δούλοι ἀνθρώπων· οἷονεὶ γὰρ ἐπιτείνει καὶ σφοδρότερον ποιεῖ τὸν λόγον, προτρεπόμενος τοὺς κατὰ τὸ δυνατόν οἷους τε καθαρεύειν καὶ καθαρεύειν ἕκαστον ἐν τῇ κλήσει ἢ ἐκλήθη. Ἰστέον δὲ ὡς οἱ λοιποὶ ἐρμηνευταὶ περὶ ἀκροβυστίας καὶ περιτομῆς κατὰ τὸ ῥητὸν ἐκδεδώκασιν τὴν ἔννοιαν· συνήθως γὰρ, φασίν, ἀπὸ τοῦ προκειμένου εἰς ἕτερα μεταβαίνει, πᾶσι νομοθετῶν τὰ κατάλληλα. 39 vii 25 [Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι ὡς ἠλημένος ὑπὸ κυρίου πιστὸς εἶναι.] [Ὡριγένους] Τῶν ἐντολῶν αἱ μὲν εἰσὶν ἐπιτεταγμένα, αἱ δὲ οὐκ ἐπιτεταγμένα ἀλλ' αὐτεξούσιοι καὶ τῇ προαιρέσει ἐπιτετραμμένα ὑπὸ τοῦ θεοῦ. αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ὧν οὐκ ἔστιν ἄνευ σωθῆναι, αὐταὶ εἰσὶν αἱ προστεταγμένα· αἱ δὲ μείζονες τῶν προστεταγμένων, ἃς κἂν μὴ ποιήσωμεν σωζόμεθα, οὐκ εἰσὶν ἐπιταγμα τοῦ θεοῦ. ἄκουε γὰρ, φησίν, τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ διδάσκοντος ἐν αὐτῷ καὶ λέγοντος ὅταν ποιήητε πάντα τὰ διατεταγμένα ὑμῖν, ὀφείλετε λέγειν δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐμεν, ὁ ὀφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν. καὶ εἰ, ἐὰν ποιήσω πάντα τὰ διατεταγμένα, δοῦλος εἶμι ἀχρεῖος, πότε φεύξομαι τὸ εἶναι δοῦλος ἀχρεῖος; ἐὰν φιλοτιμότερος ὢν ἐπαναβαίνης ἀπὸ τῶν διατεταγμένων· οἷον· Τὸ οὐ μοιχεύει ἐὰν τηρήσω καὶ τὸ μὴ ἐμβλέψαι γυναικὶ πρὸ τὸ ἐπιθυμῆσαι, ὁ ὄφειλον ποιῆσαι πεποιήκα. ἐὰν δὲ παρθένος μείνω, οὐ κελευσθεὶς οὐδὲ διαταχθεὶς, οὐκέτι λέγω ἐπὶ τῷ τῆς παρθενίας κατορθώματι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐμεν, ὁ ὀφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν. οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἐντολῶν, ἐὰν μὴ κλέψω ἢ πλεονεκτῶ, ὀφείλομεν λέγειν ἀχρεῖοι δοῦλοι ἐμεν. ἐὰν δὲ πωλήσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου καὶ δώσω πτωχοῖς, οὐκέτι λέγω Ἀχρεῖός εἶμι, ὁ ὄφειλον ποιῆσαι πεποιήκα. διὰ τοῦτο λέγει ὁ ἀπόστολος Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι ὡς ἠλημένος ὑπὸ κυρίου πιστὸς εἶναι. ἐν γὰρ τῷ λέγειν τοῖς μαθηταῖς τὸν κύριον οὐ πάντε χωροῦσι τὸν λόγον ἀλλ' οἱ δέδοται καὶ ἐπιφέρει ὁ δυνάμενο χωρεῖν χωρεῖτω· οὐκ

ἐπέταξεν, ἀλλ' αὐτεξούσιον εἶασεν. Γνώμην οὖν, φησὶν ὁ ἀπόστολος, δίδωμι, καὶ ἵνα παραστήσῃ ὅτι κύριος ἐν αὐτῷ λέγει εἶπεν ὡς ἡλεημένος ὑπὸ κυρίου πιστὸς εἶναι. [vii 26] Νομίζω οὖν τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην, ὅτι καλὸν ἀνθρώπῳ τὸ οὕτως εἶναι. Ἀνάγκην φησὶ τὴν ἐν τῷ σώματι διατριβὴν, ὡς καὶ ἐτέρωθί φησι τὸ δὲ ἐπιμεῖναι τῇ ἀρκί ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς. τετράκις δὲ ἐν τῷ τόπῳ τὸ καλὸν ὠνόμασεν ὁ ἀπόστολος· φησὶ γὰρ πρῶτον μὲν καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸ μὴ ἄπτεθαι· δεύτερον δὲ καλὸν αὐτοῖ ἔαν μείνω ἰν ὡ κάγω· τρίτον Νομίζω οὖν τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην· τέταρτον Καλὸν ἀνθρώπῳ τὸ οὕτως εἶναι. ὄραξ, ὅσα περὶ ἀγνεΐας εἴρηται, ταῦτα μετὰ τοῦ καλοῦ ὠνόμασται· ὅσα δὲ περὶ τοῦ γάμου, μετὰ τοῦ μὴ ἁμαρτάνειν τὸν γαμοῦντα. [vii 27] Δέδεσαι γυναικί; μὴ ζῆτει λύσιν. λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζῆτει γυναικα. Δι' ὅλου τοῦ λόγου, καθὰ εἴρηται, ἐπιτείνει καὶ ἀνίησιν, ἵνα ὁ ἀκροατὴς ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ λαβὼν κρίνη εἴ τι δύναται καὶ ποῖα ἀσκήσει ἑαυτὸν ἐπι δοῦναι δυνηθῆ. οὕτως οὖν καὶ ἐνθάδε ἀπέτρεψε μὲν τοῦ λύειν τὸν γάμον, προτρέπεται δὲ πάλιν καθαρεύειν. οὐκοῦν δεδεμένον μὲν εἶπεν τὸν ἄνδρα τὸν γεγαμηκότα· εἰ δὲ περιστάσις ἐστὶ τὸ δεδέσθαι, καὶ δεῖ φεύγειν τὰς παριστάσεις ὅση δύναμις. καὶ τὸ δεδέσθαι γυναικί μὴ ζῆτει λύειν, ὁ δὲ μὴ δεδεμένος ὀφείλει φυλάττεσθαι ἵνα μὴ δεθῆ· ἀληθῶς γὰρ εὐρήσεις αὐτοὺς δεδεμένους τῷ φίλτρῳ τῷ γαμικῷ. οὐκ ἔξεστιν οὖν τὸν ἐν γάμῳ προληφθέντα ζητῆσαι ἄκαιρον ἐλευθερίαν, ἀλλὰ μένειν ἐν τῇ δουλείᾳ· καὶ εἰ λέλυται τις, μὴ ζητεῖν γυναικα. [vii 28a] Ἐὰν δὲ καὶ γήμης, φησὶν, οὐχ ἡμαρτες. οὐκ εἶπεν Ἐὰν γαμήσης, καλόν· ἀλλ' Ἐὰν γήμης, οὐχ ἡμαρτες· τήρει τὴν διαφοράν. καὶ ἐὰν γήμη ἢ παρθένος, οὐχ ἡμαρτεν· οὐκ εἶπεν πάλιν Καλόν, ἀλλ' οὐχ ἡμαρτεν. [vii 28b] Θλίψιν δὲ τῇ σαρκὶ ἔξουσιν οἱ τοιοῦτοι. Πῶς γὰρ οὐκ ἔξουσι θλίψιν ὅτε τὰ εἰρημένα πρὸς τὴν γυναῖκα ἔρχεται ἐπὶ τὴν γεγαμημένην Ἐν λύπαι τέξῃ τέκνα καὶ πρὸ τὸν ἄνδρα οὐ ἢ ἀπο τροφή οὐ καὶ αὐτό οὐ κυριεύει. τούτων δὲ πάντων ἐλευθέρα ἐστὶν ἡ παρθένος, ἐλευθερωθεῖσα ἀπὸ τῆς καθαρότητος, νυμφίον εὐλογίας περιμένουσα. πᾶς γάμος ἐν σκότῳ γίνεται, διὸ μὴ κοίται καὶ ἀεργεΐα· ὁ δὲ Χριστοῦ γάμος, ὅταν ἀπολάβῃ αὐτοῦ τὴν ἐκκλησίαν, ἐν τῷ φωτὶ γίνεται. διὰ τί γὰρ μετὰ λαμπάδων καὶ ἐλαίου διαρκοῦντος εἰσέρχονται παρθένοι εἰς τὸν γάμον; διότι εὐσημοσύνης ἐστὶν ὁ γάμος ἐκεῖνος. ὁ σαρκὶ κολλώμενο ἐν ὡμά ἐτιν· πνεύματι δὲ ὁ κολλώμενο ἐν πνευμά ἐτιν. τί δὲ εὐσημονέστερον ψυχῆς πνεύματι κολλωμένης καὶ ἐνουμένης αὐτῷ, καὶ μηκέτι οὔσης ψυχῆς ἀλλὰ γινομένης ὅπερ τὸ πνεῦμα; ἐπὶ γὰρ τοῦ γάμου εἴρηται ἔονται οἱ δύο εἰ ἄρκα μίαν· ἐπὶ δὲ τοῦ ὁ κολλώμενο τῷ κυρίῳ ἔσται ἐν πνεῦμα. 40 ix 7-9 [Τίς στρατεύεται ἰδίῳις ὀψωνίοις ποτέ; τίς φυτεύει ἀμπελῶνα καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; ἢ τίς ποιμαίνει ποίμνην καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει; Μὴ κατὰ ἄνθρωπον λαλῶ; ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει; ἐν γὰρ τῷ Μωσέως νόμῳ γέγραπται Οὐ φιμῶ εἰ βουῖν ἀλοῶντα.] [Ὡριγένους] Ὡς μὲν στρατιώτης θεοσεβῆς φησὶν ὁ ἀπόστολος τὸ Τίς στρατεύεται ἰδίῳις ὀψωνίοις ποτέ; ὡς δὲ θεοῦ γεώργιον πεπιστευμένος καὶ γεωργῶν τὴν ἐκκλησίαν τὸ Τίς φυτεύει ἀμπελῶνα καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; ὡς δὲ μαθητὴς τοῦ καλοῦ ποιμένο καὶ τεθεικότος τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τῶν προβάτων τὸ Τίς ποιμαίνει ποίμνην καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει; καὶ ὡς μὲν στρατιώτης διδάσκει καὶ ἡμᾶς στρατεῦσθαι λέγων Οὐδεὶ στρατευόμενο ἐμπλέκεται ταῖ τοῦ βίου πραγματεΐαι, ἵνα τῷ τρατολογῆ ἀντι ἀρέῃ· ὡς δὲ γεωργὸς διδάσκει καὶ ἡμᾶς γεωργεῖν· ἐγὼ ἐφύτευα, Ἀπολλῶ ἐπότιεν, ἀλλ' ὁ θεὸς ἠΐξανεν. περὶ δὲ ποιμένων οἱ προφηταὶ ἡμᾶς ἐδίδαξαν, τῶν ἀγαθῶν τοὺς μισθοὺς διηγούμενοι καὶ τῶν ἄλλως ποιμαίνοντων τὰς κολάσεις ἀπαγγέλλοντες. Καὶ δόξει μὲν ὁ ἀπόστολος διὰ τούτων τῷ μὴ προσέχοντι τῇ γραφῇ ἐπι λελησθαι τοῦ προκειμένου· τὸ δὲ ἀληθὲς οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλ' ἔχεται τοῦ λόγου. περὶ εἰδωλοθύτων πρόκειται αὐτῷ διδάσκειν,

ἵνα κὰν γνῶσιν τις ἐπαγ γελλόμενος φάσκη μὴ βλάπτεσθαι ἀπὸ τῆς τῶν εἰδωλοθύτων χρήσεως αἰτία δὲ ἐτέροις βλάβης γίνηται, ὀφείλει πεφροντικέναι τοῦ πέλας, ἵνα μὴ τῇ προφάσει αὐτοῦ ἄλλοι ἀπολλύωνται. εἰς τοῦτο παραλαμβάνει τὰ παρα δείγματα καὶ λέγει Οὐ πάντως ἐάν τινος ἐξουσίαν ἔχωμεν, ὀφείλομεν κατα χρᾶ θαι τῇ ἐξουσίᾳ. εἴτε γὰρ στρατιώτης ἐστίν, οὐ στρατεύεται ὥστε μηδὲν τοῖς ὀψωνίοις περιποιεῖν ἑαυτῷ· εἴτε γεωργός, οὐκ ἄρκεῖται τῷ μισθῷ ἀλλ' ἐσθίει ἀπὸ τῆς σταφυλῆς· εἴτε ποιμὴν, πρὸς τῷ μισθῷ μεταλαμβάνει τοῦ γάλακτος. οὕτως κἀγὼ ὀφείλω, πρὸς ταῖς ἀποκειμέναις μοι ἐπαγγελίαις ἐκ τοῦ καλῶς ἐστρατεῦσθαι ἢ γεωργεῖν ἢ ποιμαίνειν, μεταλαμβάνειν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τῶν πρὸς τὰς χρείας ἀπὸ τῶν ὑπ' ἐμοὶ στρατιωτῶν, τῶν γεωργουμένων, τῶν ποιμαιομένων. ἀλλ' ὅμως, εἰ καὶ ἐξουσίαν ἔχω τῶν πρὸς τὰς χρείας, σκοπῶν τὸ τῆς οἰκοδομῆς τῶν ἀνθρώπων οὐ καταχρῶμαι τῇ ἐξουσίᾳ, εὐλαβοῦ μενος ἐκκοπήν τινα δοῦναι τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χρι τοῦ, ἢ καὶ διδόναι πρόφασιν τοῖς περιπατοῦν ἄτάκτῳ καὶ μηδὲν ἐργαζομένοι ἀλλὰ καὶ περιεργαζομένοι. ὥσπερ οὖν ἐγὼ οὐ χρῶμαι τῇ ἐξουσίᾳ ἢ ἔλαβον ἀπὸ τοῦ λόγου, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὑμεῖς οἱ φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ὀφείλετε μὴ χρ-ῆσθαι τῇ ἐξουσίᾳ ἀλλὰ προνο εἶσθαι τῆς τῶν πέλας οἰκοδομῆς. Εἰ δὲ ἀμάρτυρός τισιν ὁ λόγος εἶναι νομὶ ζεται καὶ κατὰ λογισμὸν ἀνθρώπινον λέγεσθαι, ἀκουέτω τοῦ νόμου λέγοντος Οὐ φιμῶ εἰ βοῦν ἀλοῶντα καὶ τὰ ἐξῆς. 41 ix 9–11 [Μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ; ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη, ὅτι ὀφείλει ἐπ' ἐλπίδι ὁ ἀροτριῶν ἀροτριᾶν καὶ ὁ ἀλοῶν ἐπ' ἐλπίδι μετέχειν. Εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν;] [Ὡριγένους] Οὐκοῦν δι' ἡμᾶς τοὺς τὴν καινὴν διαθήκην παρεληφότας εἴρηται ταῦτα, καὶ περὶ ἀνθρώπων γέγραπται, πνευματικῶς τοῦ ῥητοῦ νοουμένου κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον. τίς δὲ ὁ νοῦς; Ὅτι ὀφείλει ἐπ' ἐλπίδι ὁ ἀροτριῶν ἀροτριᾶν καὶ ὁ ἀλοῶν ἐπ' ἐλπίδι μετέχειν. ἀροτριᾶ Παῦλος ὁ γεωργός κατηχουμένου ψυχῆν, νεώματα ποιῶν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ κατὰ τὸν θεῖον Ἱερεμίαν τὸν φάσκοντα αὐτοῖς Νεῶ ατε ἑαυτοῖ νεώματα, πρὸς ὑποδοχὴν δηλονότι σπερμάτων, περὶ ὧν γέγραπται Ἐξῆλθεν ὁ πείρων τοῦ πεῖραι. καὶ μετὰ τοῦ σπεῖραι τὰ νεωθέντα Ἐπιτηρῶ, φησί, τὰ σπέρματα, μήποτε ἐλθόντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἄρῃ τὸν σπόρον· καὶ ὅταν καρποφορήσῃ καὶ ποιήσῃ καρποὺς δικαιοσύνης καὶ ὅτ<ε> λευκὴ ἐστὶν ἤδη πρὸ θερι μόν, ἔξεστί μοι λοιπὸν λαβεῖν. οὐ γὰρ σκανδαλισθῆ σεται ἐπὶ μνησθῆ ὅσα κέκμηκα, ἵνα αὐτοῦ τὴν ψυχῆν ἀροτριάσω, ἵνα σπεῖρω, πῶς ἐπέμεινα μέχρις οὗ ἔλθῃ ὁ σπόρος αὐτοῦ τελειωθείς ἐπὶ τὴν ἄλω. καὶ διὰ τοῦτο λαμβάνειν μοι ἔξεστιν ἀπ' αὐτοῦ τροφάς. ἀλλ' οὐ πάντως κέχρημαι τῇ ἐξουσίᾳ, ἀλλ' ἐπ' ἐλπίδι τοῦτο ποιῶ, παραστήσαι τὸ γέννημα τῷ οἰκοδεσπότη· γεωργός γὰρ εἰμι· οὐχ ἵνα τὰ ὀφειλόμενα ἀποδοθῆναι τῷ θεῷ εἰς τὰς ἐμὰς λάβω ἀποθήκας. εἰτά τι περὶ τοῦ αὐτοῦ ὁ ἀπόστολος διδάσκων φησὶν Εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα; καὶ τὰ ἐξῆς. 42 ix 16 [Ἐὰν γὰρ εὐαγγελίζωμαι, οὐκ ἔστι μοι καύχημα· ἀνάγκη γὰρ μοι ἐπίκειται· οὐαὶ δὲ μοι ἐστὶν ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι. εἰ γὰρ ἐκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι.] [Ὡριγένους] Διδασκόμεθα ὅτι ὅσα ἐξ ἀνάγκης ποιοῦμεν, ταῦτα οὐκ ἔχει καύχημα· ὅσα δὲ προαιρέσει ποιοῦμεν, οὐκ ἐπικειμένης ἀνάγκης, ταῦτα ἔχει καύχημα. οἷον· ὁ μὴ μοιχεύων ἢ φονεύων <οὐκ> ἔχει καύχημα, ἀλλ' ὁ παρθενεύων· οὐ γὰρ ἐξ ἀνάγκης ἦλθεν εἰς τὸ παρθενεύειν ἀλλ' ἐκ προαιρέσεως. ὅπου δὲ τὸ Οὐαὶ παράκειται ἐὰν μὴ ποιῶ, οὐκ ἔχω καύχημα. διὰ τοῦτο φησὶν Εἰ μὲν ἐκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι. Πάλιν καθολικὸν διδασκόμεθα. τινὰ ποιοῦμεν ἐκόντες ὅλη ψυχῇ, τινὰ δὲ ποιοῦμεν μὲν, οὐκ ἐκόντες δὲ ἀλλ' οὐδὲ ἐν ὅλη ψυχῇ, ἀλλ' ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης. τῶν μὲν γὰρ ἐκουσίως ὑφ' ἡμῶν γινομένων ἐστὶ μισθός· τῶν δὲ γινομένων μὲν, ὡς ἐκ λύπης δέ, οὐδὲ μισθός οὐδὲ κόλασις. οἷον· Ἐλεημοσύνην ποιῶ· εἰ ἐκὼν, μισθὸν ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οὐκ ἐγκαλοῦμαι μετὰ τῶν

ἀκούοντων Ἐπεινῶν καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν καὶ τὰ ἐξῆς. οὗτος οὖν ἐστὶν ὁ μισθός, ἵνα ὅπου ἐξουσίαν ἔχω μὴ ποιήσω. 43 ix 19–23 [Ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων πᾶσιν ἑμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω· καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς ὑπὸ νόμον ὡς ὑπὸ νόμον <μὴ ὢν αὐτὸς ὑπὸ νόμον>, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω· τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος, μὴ ὢν ἄνομος θεῶ ἄλλ' ἔννομος Χριστοῦ, ἵνα κερδήσω ἀνόμους· ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω. <πάντα> δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα συγκοινωνὸς αὐτοῦ γένωμαι.] [Ὡριγένους] Τὸ ἐκ πάντων εἶναι ἐλεύθερον ἀποστόλου ἐστὶ τελείου. δύναται γὰρ τις ἐλεύθερος εἶναι ἀπὸ πορνείας ἀλλὰ δοῦλος ὀργῆς, ἐλεύθερος ἀπὸ φιλαργυρίας ἀλλὰ δοῦλος κενοδοξίας· δύναται εἶναι ἐλεύθερος ἀπὸ ἄλλου ἁμαρτήματος, ἀλλὰ δοῦλος ἄλλου ἁμαρτήματος. τὸ δὲ εἰπεῖν Ἐλεύθερος ὢν ἐκ πάντων ἀποστόλου τελείου ἐστίν· ὁποῖος ἦν Παῦλος. κατὰ δὲ τὸ προκείμενον τοιοῦτον νοῦν ἔχει· Ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἀπὸ Ἰουδαϊσμοῦ, ἐδούλωσα ἑμαυτὸν Ἰουδαίοις, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· ἐλεύθερος ὢν ἀπὸ τοῦ εἶναι ὑπὸ νόμον ἑμαυτὸν ἐποίησα ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω. συγκατέβαινεν γὰρ ὁ Παῦλος εἰς συναγωγὰς Ἰουδαίων, εἰσήρχετο πρὸς αὐτούς, ἐποίει κατὰ τὰ ἔθη αὐτῶν χωρὶς βλάβης, οὐ συνυποκρινόμενος ἀλλὰ θηρεύων τινὰς ἐξ αὐτῶν. Τινὲς ἐζήτησαν τίς ἢ διαφορὰ τῶν ὑπὸ τὸν νόμον παρὰ τοὺς Ἰουδαίους· φασὲν οὖν ὅτι οἱ ὑπὸ τὸν νόμον ἕτεροι Ἰουδαίων εἰσίν, ὡς Σαμαρεῖς. Τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος· ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας· εὗρεν ἐκεῖ φιλοσόφους· ἐχρήσατο οὐ προφητικοῖς λόγοις οὐδὲ νομικοῖς, ἀλλ' εἶ που ἦν ἐκ προπαιδεύσεως μάθημα Ἑλληνικὸν τοῦτο ὑπομνησθεῖς ἔλεγεν πρὸς Ἀθηναίους· φησὶ γὰρ Ὡ καὶ τινε τῶν καθ' ὑμᾶ ποιητῶν εἰρήκα ἰν Τοῦ γὰρ καὶ γένο ἐ μέν. ἐκεῖ τοῖς ἀνόμοις γέγονεν ὡς ἄνομος, ἵνα τοὺς ἀνόμους κερδήσῃ. καὶ πάλιν φησὶ Διερχόμενο καὶ ἀναθεωρῶν τὰ εἰς ἡμῶν, εὗρον καὶ βωμὸν ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο Ἄγνω τῷ θεῷ. ὃν οὖν ἀγνοοῦντε εὐ βεβίετε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. καὶ διὰ τούτων ἄρχεται θεοσέβειαν παραδιδόναι. Τοῖς οὖν ἀνόμοις ὡς ἄνομος, μὴ ὢν ἄνομος θεῶ. οὐκ ἐν τῷ συγκαταβαίνειν αὐτοῖς ἀνομίαν τινὰ ἐποιοῦν, ἀλλ' ἐτήρουν ἑμαυτὸν ἔννομον Χριστοῦ, ἵνα κερδήσω τοὺς ἀνόμους. ἅμα δὲ τηρεῖ καὶ τὸ ἀκριβὲς αὐτοῦ· Ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος· οὐκ εἶπεν ἐνθάδε, Μὴ ὢν Ἰουδαῖος. Ἰουδαῖος γὰρ ἦν ἐν τῷ κρυπτῷ, οὐκέτι ἐν τῷ φανερωῷ. καὶ πάλιν Τοῖς ὑπὸ νόμον ὡς ὑπὸ νόμον, μὴ ὢν αὐτὸς ὑπὸ νόμον· ἀναγκαίως ἐνθάδε ἔθηκεν τὸ Μὴ ὢν ὑπὸ νόμον· Χρὶ τὸ γὰρ ἡμᾶ ἐξηγόρα ἐν ἐκ τῆ κατάρα τοῦ νόμου, γενόμενο ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα· ὡσανεὶ ἔλεγεν, Μὴ ὢν Σαμαρεὺς. Τοῖς δὲ ἀνόμοις ὡς ἄνομος, μὴ ὢν ἄνομος θεῶ. ἀλλ' ὑπολήπεται μέ τις ἀποστάτην τοῦ νόμου γεγονέναι καὶ ἄνομον τῷ θεῷ· φημὶ δὲ ὅτι εἰ καὶ μὴ τηρῶ τὸν νόμον κατὰ τὸ ῥητὸν οὐκ εἰμὶ ἄνομος τοῦ θεοῦ ἀλλ' ἔννομός εἰμι τοῦ Χριστοῦ τηρῶν τὴν πολιτείαν τὴν κατὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα κερδήσω τοὺς ἀνόμους. Ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής· οὐκ εἶπεν ἐνθάδε Μὴ ὢν αὐτὸς ἀσθενής· ἀλαζονικὸν γὰρ ἦν, ὑπερήφανον ἦν, οὐκ ἦν κατὰ τὸν ἀπόστολον εἰπεῖν Οὐκ ὢν αὐτὸς ἀσθενής, τὸν ἀπὸ κυρίου ἀκούσαντα ὅτι ἡ δύναμί μου ἐν ἀθηναῖς τελειοῦται καὶ διὰ τοῦτο ἐν ἀθηναῖς καυχώμενος. πῶς δὲ Τοῖς ἀσθενέσιν ἀσθενής; ὅτε ἐπιτρέπει τοὺς πυρουμενοὺς γαμῆν, ὅτε συμπάσχει ταῖς ἀποβαλούσαις ἄνδρας, ὅτε φησὶ Διὰ δὲ τὰ πορνεία ἕκα το τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω καὶ ἕκα τὴ τὸν ἴδιον ἄνδρα ἐχέτω καὶ τὰ λοιπά. ἐν τούτοις ἐγένετο τοῖς ἀσθενέσιν ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσῃ. Εἶτα μετὰ ταῦτα λέγει Τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα ἵνα πάντας ἢ τινὰς σώσω. Ὁν ἐὰν λάβῃς ἄνθρωπον, ἐν τῶν πέντε ἐστίν· ἢ γὰρ Ἰουδαῖός ἐστιν, ἢ ὑπὸ νόμον, ἢ ἄνομος, ἢ ἀσθενής, ἢ πάντα ἐστίν. ὁ τέλειος πάντα ἐστίν· τοῖς οὖν πᾶσι, τοῦτ' ἐστὶ τοῖς τελείοις, γέγονα τέλειος, ἵνα πάντας κερδήσω. Σοφίαν γὰρ φησὶ λαλοῦμεν ἐν τοῖ

τελείοι καὶ τὰ ἐξῆς. οὗτος δύναται εἶπεν Ἑλληί τε καὶ βαρβάροι, οφοῖ τε καὶ ἀνοήτοι ὀφειλέτη εἰμί. [Ῥωριγένους] Μόνος ὁ τέλειος δύναται εἶπεν τὴν τοῦ τελείου ἀποστόλου ἐν κυρίῳ φωνὴν τὴν Πάντα ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον. ὁ γὰρ ἀμαρτάνων οὐ δύναται τοῦτο εἶπεν. εἰ δὲ ὁ πάντα ποιῶν διὰ τὸ εὐαγγέλιον κοινωνός ἐστι τοῦ εὐαγγελίου, ὁ ποιῶν δὲ τὴν πορνείαν κοινωνός ἐστι τῆς πορνείας τοῦ πνεύματος, ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων παθῶν. ἕκαστος οὖν κοινωνός ἐκείνῳ ᾧ ἐκοινωνήσεν γίνεται. ἀλλ' ἐρεῖ τις τῶν ἀκουόντων Ὁ βίος μου μικτός ἐστίν· οὔτε πάντα ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον, οὔτε πάντα ποιῶ διὰ τὴν ἀμαρτίαν καὶ τὴν ἡδονήν. πρὸς τοῦτο φήσομεν Ταῦτα ὁ θεὸς τὰ κρίματα ἔχει· κατὰ τὰ κρίματα τὰ πολλὰ ποικίλα ἀποδίδωσι. 44 ix 24 [Οὐκ οἶδατε ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες, πάντες μὲν τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον; οὕτως τρέχετε, ἵνα καταλάβητε.] [Ῥωριγένους] Ἄρ' οὖν πάντες ἡμεῖς τρέχομεν καὶ εἷς λαμβάνει τὸ βραβεῖον, καὶ οἱ λοιποὶ ἀπολλύμεθα; ἕνα γὰρ εἶπεν τὸν λαμβάνοντα τὸ βραβεῖον, πολλῶν τρεχόντων. πάντες οἱ σωζόμενοι ἐν εἰσιν καὶ ἐν ὦμα· οἱ γὰρ πάντες εἰ ἄρτο ἐμὲν καὶ τοῦ αὐτοῦ ἄρτου μετέχομεν, καὶ πάντες ἐτὲ ὦμα Χρι τοῦ. πάντες οὖν οἱ σωζόμενοι, εἷς ἐστὶν ὁ λαμβάνων τὸ βραβεῖον. ἐν τῷ σταδίῳ οὖν πάντες τρέχουσιν, ὅσοι πρὸς δόγμα πολιτεύονται· καὶ οἱ ἀπὸ τῶν αἰρέσεων πρὸς δόγμα πολιτεύονται, καὶ Ἰουδαῖοι τάχα, καὶ οἱ τὰ Ἑλλήνων πρὸς δόγμα πολιτεύονται φιλοσοφούντες. καὶ οὗτοι εἰσὶ πάντες οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες· τρέχει καὶ ἡ ἐκκλησία· ἀλλ' εἷς λαμβάνει τὸ βραβεῖον ὁ εἷς ἄνθρωπος, περὶ οὗ φησὶν ὁ ἀπόστολος Μέχρι καταντήσωμεν εἰ ἄνδρα τέλειον, εἰ μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ χρι τοῦ. πᾶσαν δὲ κρίσιν τοῦ θεοῦ δεῖ εὐρεθῆναι περὶ πάντας τοὺς ἐν τῷ σταδίῳ τρέχοντας, ἴν' ὁ μὲν τις λάβῃ πρωτεῖα ἐξῆς δὲ ἕκαστος κατὰ τὴν αὐτοῦ ἀξίαν. 45 x 5 [Ἄλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσι αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ θεός, κατετρώθη γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ.] [Ῥωριγένους] Βούλεται παραστῆσαι ἡμῖν ὁ ἀπόστολος ὅτι οὐ τὸ τυχεῖν δωρεᾶς θεοῦ σώζει τὸν τετυχηκότα αὐτῆς, ἀλλὰ μετὰ τοῦ τυχεῖν τῆς δωρεᾶς ἐπιμεῖναι ἄξιον γενόμενον αὐτῆς. καὶ γὰρ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τοσαῦτα εὐεργετηθέντες, ἐπεὶ μὴ ἄξιοι γεγόνασιν τῆς εὐεργεσίας τοῦ θεοῦ, οὐκ ἐσώθησαν. οὐ γὰρ ἐν τοῖς πλείοσι αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ θεός· κατετρώθη γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ γὰρ ἐπεὶ πλείονες ἦσαν οἱ ἀμαρτωλοὶ ὀλιγώτεροι δὲ οἱ δίκαιοι, παρὰ τοῦτο <οὐκ> εὐδόκησεν ὁ θεός <ἐν> τοῖς πλείοσι ἀμαρτωλοῖς παρὰ τοὺς ὀλίγους δικαίους. 46 x 6 [Ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγενήθησαν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς κάκεῖνοι ἐπεθύμησαν.] [Ῥωριγένους] Ταῦτα δὲ φησὶν τύποι ἡμῶν γεγονῶσιν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς κάκεῖνοι ἐπεθύμησαν. ἐκεῖνα γέγραπται τυπικῶς πρὸς ἡμᾶς, ἵνα ἀναγινώσκοντες τὰς ἀμαρτίας, δι' ἃς ἐκεῖνοι ταῦτα πεπόνθησαν, φυλαττώμεθα ταῖς αὐταῖς περιπεσεῖν ἐκείνοις ἐπιθυμίαις. 47 xii 3 [Διὸ γνωρίζω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύματι θεοῦ λαλῶν λέγει ἀνάθεμα Ἰησοῦν· καὶ οὐδεὶς δύναται εἶπεν Κύριον Ἰησοῦν εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἀγίῳ.] [Ῥωριγένους] Πολλαὶ διαφοραὶ εἰσι τῶν πνευμάτων ἄστινας οὐδεὶς εἴσεται ἀκριβῶς ἂν μὴ ἔχῃ τὸ χάρισμα τῆς διακρίσεως τοῦ πνεύματος. καὶ ἵνα μὴ προπετέστερον ἢ ἀποδοκιμάζωμεν τὰ πνεύματα τὰ ἐν τοῖς λέγουσιν ἢ δοκιμάζωμεν, φησὶν ὁ Ἰωάννης ἐν τῇ ἐπιστολῇ Ἀγαπητοί, μὴ παντὶ πνεύματι πιτεύετε, ἀλλὰ δοκιμάζετε τὰ πνεύματα εἰ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστίν· πᾶν πνεῦμα ὃ ὁμολογεῖ Ἰησοῦν Χρι τὸν ἐν ἀρκὶ ἐληλυθότα ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστίν, καὶ πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ τὸν Ἰησοῦν οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ. καὶ διδάσκει ἡμᾶς ἐπὶ ἀκούσωμέν ποτε λεγόντων μηδὲ ὡς ἔτυχεν συγκατατίθεσθαι μήτε προπετῶς ἀρνεῖσθαι τὰ λεγόμενα ὡς οὐκ ἀπὸ θεοῦ ὄντα πνεύματος, ἀλλ' ἵνα ἕκαστος τῶν ἀκουόντων εἰδὼς κινδυνεύειν ἐν αὐτῷ τῷ δοκιμάζειν ἢ ἀποδοκιμάζειν ἐπιμελῶς προσέχῃ μήτε τῷ ψεύδει πιστεῦσαι μήτε τῷ ἀληθεῖ ἀπιστῆσαι. Περὶ τούτου καὶ ἐξῆς ἐπιφέρει τούτοις ὁ ἀπόστολος Εἴ τι ἐν ὑμῖν προφήτη ἢ πνευματικὸ, ἐπιγινώκετω ἃ γράφω ὅτι θεοῦ

ἐτιν· εἰ δέ τι ἀγνοεῖ, ἀγνοεῖται. οὐ μόνον οὖν εἴ τις ἀγνοεῖ τὰ τοῦ ἀποστόλου οὗτος ἀγνοεῖται ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἀλλ' εἴ τις ἀγνοεῖ λέγων πνεύματι θείῳ <καὶ> λέγοι ὅτι μὴ πνεύματι θείῳ λέγει, ἀγνοεῖται ὑπὸ τοῦ θεοῦ. ἔοικε δὲ διὰ τούτων διδάσκειν ὁ ἀπόστολος ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος ὃς οὐκ ἔχει ἕτερον πνεῦμα ἐν αὐτῷ παρὰ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ. εἴτε γὰρ ἀλλότριός ἐστι τῆς πίστεως εἴτε οἰκεῖός ἐστιν αὐτῆς, ἔχει πνεῦμα οἰκεῖον παρὰ τοῦ θεοῦ. πῶς δὲ χρῆζομεν οἱ ἀκούοντες τοῦ λόγου τοῦ θείου μανθάνειν ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύματι θεοῦ λαλῶν λέγει ἀνά θεμα Ἰησοῦν, ἴδωμεν· τινὲς δύνανται εἶναι ἀμφίβολοι τοῖς μὴ ἀκριβῶς εἰδόσι τὰ πράγματα πότερον πνεύματι θεοῦ λαλοῦσιν ἢ μὴ, ἀναθεματίζοντες τὸν Ἰησοῦν. εἴ ποτέ τινα Ἰουδαῖον θεάσῃ διηγούμενον τὰς θείας γραφὰς καὶ οὐκ εὐκαταφρονήτως τοῖς πολλοῖς προφητικὰ ῥήματα τάχα ἀμφέβαλεν μήποτε πνεῦμα θεοῦ ἐστὶ καὶ ἐν ἐκείνῳ· ἵνα οὖν μὴ περισπασθῆς ὑπὲρ τοῦ τοιούτου πότερον πνεῦμα ἅγιόν ἐστιν ἐν αὐτῷ ἢ μὴ, διδάσκει ὅτι ἐπεὶ ἀνάθεμα λέγει τὸν Ἰησοῦν πᾶς Ἰουδαῖος οὐδεὶς δὲ ἐν πνεύματι θεοῦ λαλῶν λέγει ἀνάθεμα Ἰησοῦν, οὐκ ἔχει πνεῦμα θεοῦ ὁ λέγων τὸν νόμον καὶ τοὺς προφήτας εἰδέναι ἀναθεματίζων δὲ τὸν Ἰησοῦν. ἔστι τις αἵρεσις ἣτις οὐ προσίεται τὸν προσίοντα εἰ μὴ ἀναθεματίσῃ τὸν Ἰησοῦν. καὶ ἡ αἵρεσις ἐκείνη ἀξία ἐστὶ τοῦ ὀνόματος οὗ ἠγάπησεν· ἔστι γὰρ ἡ αἵρεσις τῶν καλουμένων Ὀφειανῶν, οἵτινες οὐ θεμιτὰ λέγουσιν εἰς ἐγκώμιον τοῦ ὄφεως, ὃς ἐπικατάρατό ἐστὶν ἀπὸ τοῦ θεοῦ. 48 [xii 8–10. [Ἦ μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλω δὲ λόγος γνώσεως κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ἑτέρω πίστις ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι, ἄλλω δὲ χαρίσματα ἰαμάτων ἐν τῷ ἐνὶ πνεύματι, ἄλλω δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλλω δὲ προφητεία, ἄλλω δὲ διακρίσεις πνευμάτων, ἑτέρω γένη γλωσσῶν, ἄλλω δὲ ἐρμηνεῖα γλωσσῶν.]] xii 27–28. [Ἔμεῖς δὲ ἐστε σῶμα Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους. καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν.] [Ῥιγένοϋς] Ἐκεῖ μᾶλλον τὸν λόγον ἐν τάξει τετήρηκεν, ἐνταῦθα δὲ ὡσεὶ ἀποκληρωτικῶς ἐπέρχεται καὶ κατὰ τὸ ἐπελθὸν αὐτῷ μνημονεύει τῶν χαρισμάτων· πλὴν καὶ οὕτως ἐκ τοῦ δευτέρου ῥητοῦ ἀναφωνεῖ ὅτι ἐλάττονα τὰ χαρίσματά ἐστι <τὰ> παρὰ τὰς δυνάμεις ἐνεργούμενα τοῦ χαρίσματος τοῦ κατὰ τὴν ἀποστολὴν καὶ τὴν προφητείαν καὶ τὴν διδασκαλίαν· εἰ μὴ ἄρα τις δύο εἶδη προφητείας δώσει, ἵνα καὶ ἐνθάδε τηρήσῃ τὸ τὴν τάξιν σώζεσθαι, ὥστε εἶναι τινὰ μὲν προφητείαν ὑπερβεβηκυῖαν τινὰ δὲ προφητείαν ἀναβεβηκυῖαν. τὴν μὲν γὰρ καθολικωτέραν καὶ μιμουμένην τὰς προφητείας Ἡσαΐου καὶ Ἰερεμίου δευτέραν τάξιν μετὰ τὴν ἀποστολὴν ἔρεῖ, ταύτην δὲ τὴν τελευταίαν τεταγμένην τάξιν μετὰ τὰ εἰρημένα χαρίσματα τοιαύτην οὔσαν· Ἐὰν δὲ προφητεύητε, εἰ ἔλθῃ δέ τι ἅπι το ἢ ἰδιώτῃ, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων, τὰ κρυπτά τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ φανερὰ γίνεται, καὶ οὕτω περὶ ἐπὶ πρόωπον προκυνῆει τῷ θεῷ καὶ ἀπαγγέλλει ὅτι ὄντω θεὸς ἐν ὑμῖν ἐτιν. τοῦτο γὰρ οὐ μακρὰν ἐστὶ τοῦ ἐνεργήματος τῶν δυνάμεων καὶ χαρίματος ἰαμάτων ἐπὶ ἐκπλήξει γινομένων τῶν ὀρώντων, ἵνα ὁ προφητεύων εἴπῃ Τόδε ἔχεις ἐν τῇ καρδίᾳ σου· Ἀπὸ τοῦδε τοῦ ἁμαρτήματος ἐλήλυθας ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν. δύναται δὲ καὶ αὕτη ἢ προφητεία τάξει εἶναι ὑστέρα παρὰ τὰ πρότερα, κάκεινη ἢ θειότερα καὶ μεῖζων δευτέρα εἶναι, περὶ ἧς λέγει Ὁ θεὸς ἔθετο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, εἰς κατασκευὴν τοῦ δύο σημαίνεσθαι ἀπὸ τοῦ τῆς προφητείας ὀνόματος τὰ προειρημένα προεθέμην ἃ προεἶπον. ὅρα εἰ δύναμαι ἔτι παραστήσαι σαφέστερον τὸ λεγόμενον Ὁ θεὸς ἔθετο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους· ἀλλ' οὐ πάντες ἀπόστολοι, ἐὰν γὰρ πάντες ἀπόστολοι, τίσι διακονοῦνται τὴν ἀποστολὴν; δεύτερον προφήτας· οὐ πάντες προφήται· κατὰ δὲ τὴν ἄλλην προφητείαν ἐὰν δὲ πάντε

προφητεύετε, εἰ ἔλθῃ δὲ ἅπι το ἡ ἰδιώτη, οὐχ ὡς ἀδυνάτου ἀλλ' ὡς δυνατοῦ ὄντος τοῦ πάντα οὕτως προφητεύειν. δύο οὖν σημαινόμενά ἐστιν ἀπὸ τοῦ τῆς προφητείας ὀνόματος. διὸ καὶ ἐνθάδε τετήρηται ἡ τάξις τῶ ἀποστόλω ἢ λέγουσα πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας καὶ τὰ ἐξῆς. Ταῦτα μὲν ὡς περὶ τῆς τάξεως, ἐπειδὴ ἔδοξεν ἡμᾶς θλίβειν τὸ Ἄλλω δὲ προφητεία, τελευταία τεταγμένη ἐν ἄλλῃ λέξει. 49 xiii1-2 [καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι. ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἤχων ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. κἂν ἔχω προφητείαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν κἂν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν ὥστε ὄρη μεθι στάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐθέν εἰμι.] [Ὠριγένους] Ζητοῦμεν ἐνταῦθα εἰ δύναταί τις ἐν τῷ βίῳ τούτῳ καὶ προφητείαν ἔχειν καὶ τὰ μυστήρια ἅπαντα γνῶναι χωρὶς ἀγάπης, καὶ ὅλως εἰ δίδοται τινὶ τὰ μυστήρια πάντα γνῶναι· φησὶ γὰρ ὁ Παῦλος Εἴ τι δοκεῖ ἐγνωκέναι τι, οὐπω ἔγνω καθὼ δεῖ γνῶναι· καὶ πάλιν Ἐκ μέρου φησὶ γινώκομεν καὶ ἐκ μέρου προφητεύομεν· ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τὸ ἐκ μέρου καταργηθήεται. τὸ δὲ ταῦτα λέγειν περὶ ἑαυτοῦ καὶ τῶν παραπλησίων ἀποστόλων αὐτῷ δηλοῖ ὅτι οὐ δυνατόν ἐστιν εἰδέναι πάντα τὰ μυστήρια καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν. πῶς οὖν ὡς δυνατοῦ ὄντος τοῦ εἰδέναι πᾶσαν τὴν γνῶσιν καὶ πάντα τὰ μυστήρια ἐπίστασθαι ταῦτα φησὶν; ἐὰν ἴδωμεν τὸ προοίμιον τῶν λόγων, ἐν <ῶ> φησὶ Καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι, καὶ νοήσωμεν τί ἐστὶν ὑπερβολή, ταῦτα πάντα ἔσται σεσαφηνισμένα. ὑπερβολή τοίνυν ἐστίν, ὡς καὶ Ἕλληνας ὠρίσαντο, λόγος ἐμφάσεως ἔνεκεν ὑπεραίρων τὴν ἀλήθειαν· καὶ χρῶνται ἐκεῖνοι παραδείγματι, ὅτι λευκότεροι χιόνος λέγονται τινες εἶναι· οὐχ ὅτι δυνατόν τι εἶναι λευκότερον χιόνος, ἀλλὰ καθ' ὑπερβολὴν λέλεκται. καὶ ἔτι Τρέχουσί τινες ἵπποι ὡς ἄνεμος· οὐχ ὅτι δυνατόν ἐστὶ τὸ τοιοῦτον, ἀλλ' ἐμφάσεως ἔνεκεν, ἵνα τὸ τάχος τῶν ἵππων παραστῆ, λέγεται τὸ τοιοῦτον περὶ αὐτῶν. Καὶ ἐν τῇ γραφῇ δὲ λέγεται τῶν Ψαλμῶν περὶ τῆς θαλάσσης Ἀναβαίνου ἡ τὰ κύματα αὐτῇ ἕω τῶν οὐρανῶν καὶ καταβαίνου ἡ ἕω τῶν ἀβύσσων· ὅπερ ἀδύνατον, ἀλλ' ἐμφάσεως ἔνεκεν εἴρηται. καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ εὐρήσεις γεγραμμένον τῆς ὑπερβολῆς τὸν τρόπον ἔνθα γέγραπται Εἶδομεν πόλει μεγάλα καὶ τειχίηρι ἕω τοῦ οὐρανοῦ. πῶς δὲ τοῦτο δύναται εἶναι; ἀλλ' ὑπερβολικῶς λέγεται, οὐ πάντως αὐτὸ τὸ δηλούμενον παριστῶντος τοῦ λόγου ἀλλ' ἵνα δηλώσῃ τὸ μέγεθος τῶν κυμάτων ἢ τὴν ταπεινώσιν, καὶ τὸ μέγεθος τῶν τευχῶν, ἢ τι τούτοις παραπλήσιον. οὕτω καὶ ἐνθάδε ὑπόθεσιν λαμβάνει ὁ ἀπόστολος ὑπὲρ τοῦ ἐξετασθῆναι φύσιν χαρισμάτων, φύσιν ἀγάπης. οὐχ ὅτι δυνατόν ἐστιν εἶναι χάρισμα, καὶ ταῦτα τηλικούτον, χωρὶς ἀγάπης· ἢ ὅτι δυνατόν ἐν τῷ βίῳ τούτῳ εἰδέναι τινὰ πᾶσαν τὴν γνῶσιν χωρὶς ἀγάπης, ἢ ἔχειν πίστιν τηλικαύτην ὥστε ὄρη μεθιστάνειν· ἀλλὰ βουλόμενος παραστῆσαι ὅτι εἰ ἐν ζυγῷ τεθείη ἡ ἀγάπη, καθ' ὑπόθεσιν εἰρημένου τοῦ λόγου. δεῖ οὖν φησὶ μάλιστα ζηλοῦν τὴν ἀγάπην. Ἄρα δὲ ἄγγελοι διαλεγόμενοι πρὸς ἀλλήλους ταύταις ταῖς γλώσσαις διαλέγονται αἷς καὶ ἄνθρωποι, ὥστε τῶν ἀγγέλων τινὰς μὲν Ἕλληνας εἶναι τυχόν τινὰς δὲ Ἑβραίους καὶ ἄλλους Αἰγυπτίους; ἢ τοῦτο ἄτοπον λέγειν περὶ τῶν ἄνω ἀγγελικῶν ταγμάτων; μὴ ποτε οὖν ὡσπερ εἰσὶν ἐν ἀνθρώποις διάλεκτοι πολλοί, οὕτως εἰσὶ καὶ ἐν ἀγγέλοις; καὶ ἐὰν ὁ θεὸς ἡμῖν χαρίσῃται ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐπὶ τὴν ἀγγελικὴν καταταγῆν<αι>, τοῦ κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπαγγελίαν λέγοντος Ἴ ἀγγελοι ἔσονται καὶ υἱοὶ θεοῦ τῇ ἀνατάεω υἱοὶ ὄντες, οὐκέτι χρῆσόμεθα διαλέκτῳ ἀνθρώπων ἀλλὰ διαλέκτῳ τῇ ἀγγελικῇ; καὶ ὡσπερ ἄλλη διάλεκτος παιδίων καὶ ἄλλη τετρανωμένων τὴν φωνήν, οὕτως πᾶσα ἐν ἀνθρώποις διάλεκτος οἰονεὶ παιδίων ἐστὶ διάλεκτος· ἢ δὲ ἀγγελικὴ οἰονεὶ ἀνδρῶν ἐστὶ τελείων καὶ τετρανωμένων; ἴσως δὲ κάκεῖ κατὰ τὴν ἀναλο γίνα τῆς καταστάσεως καὶ διάλεκτοὶ εἰσιν. ἐὰν οὖν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἤχων ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον.

ὡσπερ ὁ χαλκὸς ἠχῶν ἄσημον δίδωσι φωνήν, ὡσπερ τὸ κύμβαλον τὸ ἀλαλάζον οὐδὲν τρανόν, τὸν αὐτὸν τρόπον, χωρὶς μὲν ἀγάπης, γλῶσσα κἂν ἀγγέλων ἐν ἀνθρώποις καθ' ὑπόθεσιν ἦ, ἀτράνωτός ἐστιν· οὐδὲν γὰρ ποιεῖ τῶν ἀνθρώπων ἢ τοι τῶν ἀγγέλων τρανῆ καὶ σαφῆ, ὡς ἡ ἀγάπη· ἀγάπης δὲ μὴ παρουσίας τὸ λαλούμενον οὐδὲν ἐστίν. Τίς δὲ ἡ διαφορὰ τῆς γνώσεως καὶ τῆς τῶν μυστηρίων εἰδήσεως; περὶ δύο γὰρ πραγμάτων ὁ ἀπόστολος λέγει. ἠγοῦμαι τοίνυν τὸ μὲν περὶ τῶν φανερῶν εἰδέναι τὴν γνώσιν εἶναι, γενικωτέραν οὖσαν τῶν μυστηρίων· ἐν μέρει γὰρ τῆς γνώσεως ἡ τῶν μυστηρίων ἐστὶν ἐπιστήμη· τὸ δὲ περὶ τῶν ἀπορρητοτέρων καὶ θειοτέρων εἰδέναι τοῦτ' εἶναι τὸ μυστήριον γινώσκειν, ὡς εἶναι γενικὸν μὲν λόγον τῆς γνώσεως οὐκέτι δὲ πάσης τῆς γνώσεως εἶναι τὴν κατάληψιν μυστηρίων περὶ ὧν λέλεκται Ἄλλὰ λαλοῦμεν θεοῦ οφίαν ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώριεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰ δόξαν ἡμῶν. ὅταν γὰρ εἰδῶ ταῦτα, τότε ἔχω τὴν γνώσιν τῶν μυστηρίων. Κἂν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν ὥστε ὄρη μεθιστάνειν. γέγραπται ἐν τῷ εὐαγγελίῳ Ἐὰν ἔχητε πίτιν ὡς κόκκον ἰνάπεω, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ Ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μεταβήσεται, καὶ οὐδὲν ὑμῖν ἀδυνατή ἐστι. ὁ γὰρ ἔχων πίτιν ὡς κόκκον ἰνάπεω ὅλην ἔχει τὴν πίστιν. 50 xiii3 [κἂν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, κἂν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυχῆσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι.] [Ὁριγένους] Κἂν ψωμίσω πάντα μου τὰ ὑπάρχοντα οὐ διὰ τὴν ἀγάπην· κἂν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυχῆσωμαι, ὡς δυνατοῦ ὄντος ψωμίσει τινὰ τὰ ὑπάρχοντα οὐ διὰ τὴν ἀγάπην ἀλλὰ διὰ κενοδοξίαν, καὶ ὡς δυνατοῦ ὄντος καὶ μαρτυρῆσαι τινα ἔνεκεν καυχήσεως καὶ δόξης ἧς δοξάζονται ἐν ταῖς ἐκκλησίαις οἱ μάρτυρες. 51 xiii4-5 [Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς.] [Ὁριγένους] Τὰ ἐγκώμια τῆς ἀγάπης τῆς ὑπερεχούσης τὰ χαρίσματα διεξέρχεται. ἔδει γὰρ αὐτὸν διδάξαι καὶ τί ἐστὶν ἀγάπη καὶ πῶς ἐστὶν ὁ ἔχων τὴν ἀγάπην. Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ· εἰ ἔχεις μακροθυμίαν τὴν οὖσαν κάρπον τοῦ πνεύματος ἔχεις αὐτὴν διὰ τὴν ἀγάπην. Χρηστεύεται· τί χρηστότητι ἐναντίον; ἡ πονηρία. εἰ πονηρεῖς κατά τινος, οὐκ ἔχεις τὴν ἀγάπην. εἰ χρηστὸς εἶ καὶ γλυκὺς πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους, ἔχεις ἀγάπην. Ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ· εἰ ζηλὸς ἐστὶν ἐν σοὶ ὁποῖος ἦν ἐν τῷ Κάϊν πρὸς τὸν Ἄβελ ἢ ὁποῖος ἦν ἐν τοῖς ἀδελφοῖς τοῦ Ἰωσήφ πρὸς τὸν Ἰωσήφ, οὐκ ἔχεις τὴν ἀγάπην. μαχόμενον πρᾶγμα ἐστὶ· τὸ ἀγαπᾶν, τὸ ζηλοῦν. Ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται· ὅταν τις προπετῆς ἦ ἐπαγγελλόμενος εἰδέναι ἢ περὶ τέχνης ἢ περὶ ἐπιστήμης ἢ περὶ γνώσεως, οὗτός ἐστιν ὁ περπερευόμενος παρὰ τὸ μὴ ἔχειν τὴν ἀγάπην. Οὐκ ἀσχημονεῖ· οὐδεὶς τὴν ἀγάπην ἔχων ἀσχημὸν τι πράττει· ἐὰν οὖν ποτε ἀδελφοὶ ἡμῶν ἄρρην καὶ θήλεια φάσκοντες κατὰ θεὸν ἀλλήλους ἀγαπᾶν δι' ἀσθένειαν πέσωσι προφάσει ἀγάπης, λέγωμεν αὐτοῖς ὅτι οὐκ ἔχουσι τὴν ἀγάπην· ἡ γὰρ ἀγάπη οὐκ ἀσχημονεῖ. Οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς· οὐδεὶς ἀγάπην ἔχων ζητεῖ τὰ ἑαυτοῦ· οἷον μήτηρ τὸ ἀγαπᾶν τὸν υἱὸν ἢ πατὴρ οὐ ζητεῖ τὰ ἴδια ὡς τὰ τοῦ υἱοῦ· τὸ γὰρ ἔχειν ἀγάπην οὐ φίλαυτον. εἰ ἐζήτει τὰ ἑαυτοῦ ὁ Σωτὴρ ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων καὶ ὧν ἴα θεῶ, ἔμενον ἂν ἐν τῇ μορφῇ ἐκείνῃ· νῦν δὲ σῶσαι κόσμον ἀπολλύμενον θελήσας ἑαυτὸν ἐκένω ἐν μορφῇ δούλου λαβῶν· καὶ χήματι εὐρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος ἐταπείνω ἐν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ ταυροῦ. ἐλθὲ καὶ ἐπὶ τοὺς ἀγίους· ἴδε τὴν ἀγάπην Μωϋσέως· εἰ μὲν ἀφεῖ αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄφε· εἰ δὲ μή, κάμει ἐξάλειψον ἐκ τῆς βίβλου σου ἢ ἔγραψα. καὶ ὁ ἀπόστολος δὲ φησὶ Καθὼς κάγω πάντα πᾶν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἑμαυτοῦ ὑμέτερον ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν ἵνα ὠθῶν, καὶ εὐχόμενος αὐτὸ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν υγιενῶν μου κατὰ ἄρκα. ἀνάθεμα τοῦ χριστοῦ εὐχεται εἶναι ὑπὲρ τῆς ἄλλων σωτηρίας. 52 xiii8 [εἴτε γλῶσσαι, παύσσονται.] [Ὁριγένους] Γλῶσσαι παύσσονται, ὅτε νῶς ὁμιλήσω ὧς βούλομαι

διαλεχθῆναι. 53 xiii9–12 [Ἐκ μέρους δὲ γινώσκομεν καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν· ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην· ὅτε δὲ γέγονα ἀνὴρ, κατήγγηκα τὰ τοῦ νηπίου. βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον.] [Ῥωριγένους] Ὁ δοκῶν προκόπτει ἐνθάδε ὡς ἐν παιδίῳ προκόπτει· ἐὰν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον καὶ καταντήωμεν εἰ ἄνδρα τέλειον, τότε τὰ τῶν ἀνδρῶν χωρήσομεν καὶ γνῶσιν καὶ προφητείαν καὶ ὄψιν θεοῦ ἣν ὄψονται οἱ μακάριοι οἱ διὰ τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας. 54 xiv 5 [Μείζων γὰρ ὁ προφητεύων ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις, ἐκτὸς εἰ μὴ διερμη νεύει, ἵνα ἡ ἐκκλησία οἰκοδομῆν λάβῃ.] [Ῥωριγένους] Ὁ τὸ οἰκοδομοῦν ἔχων χάρισμα μείζων ἐστὶν τοῦ μὴ τὸ τοιοῦτον ἔχοντος, ἅτε κοινωφελέστερος ὢν ὁ τὸ οἰκοδομοῦν ἔχων χάρισμα· ἐὰν δὲ γλώσσαις λαλῶν ἔχῃ καὶ τὸ διερμηνεύειν ἐπὶ τῷ τὴν ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖν οὐκέτι μείζων ὁ προφητεύων. ἔστι γὰρ ὅτε ὑψηλὰ λαλεῖ, ἐαυτῷ λαλεῖ καὶ τῷ θεῷ ὡς μὴ δύνασθαι ἀκούειν τὴν ἐκκλησίαν. 55 xiv 6 [Νυνὶ δέ, ἀδελφοί, ἐὰν ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις λαλῶν, τί ὑμᾶς ὠφελήσω, ἐὰν μὴ ὑμῖν λαλήσω ἢ ἐν ἀποκαλύψει ἢ ἐν προφητείᾳ ἢ ἐν γνώσει ἢ ἐν διδαχῇ;] [Ῥωριγένους] Προφητεία ἐστὶν ἢ διὰ λόγου τῶν ἀφανῶν σημαντικὴ γνῶσις, ἢ εἴδησις τῆς τοῦ κόσμου συστάσεως καὶ ἐνεργείας στοιχείων καὶ χρόνων. διδαχὴ ἐστὶν ὁ εἰς τοὺς πολλοὺς διανεμόμενος διδασκαλικὸς λόγος. ἀποκάλυψις ἐστὶν ὅταν ὁ νοῦς ἔξω γίνῃται τῶν γηϊνῶν καὶ ἀποθῇται πᾶσαν πρᾶξιν σαρκικὴν δυνάμει θεοῦ· ὁ τούτου τυχὼν γέγονεν ἐν ἀποκαλύψει. τάχα δὲ καὶ ἡ περὶ τῶν μελλόντων γνῶσις δύναται ἀποκάλυψις λέγεσθαι, ἔξεστιν δὲ κατα χρηστικώτερον τοῖς ὀνόμασιν χρῆσθαι τὸν νοήσαντα τὴν ἐκάστου κυριολεξίαν. 56 xiv 7–9α [Ὅμως τὰ ἄψυχα φωνὴν δίδοντα, εἴτε αὐλὸς εἴτε κιθάρα, ἐὰν διαστολὴν τοῖς φθόγγοις μὴ δίδῃ, πῶς γνωσθήσεται τὸ αὐλούμενον ἢ τὸ κιθαριζόμενον; καὶ γὰρ ἐὰν ἄδηλον φωνὴν σάλπιγγος δῶ, τίς παρασκευάζεται εἰς πόλεμον; οὕτως καὶ ὑμεῖς διὰ τῆς γλώσσης ἐὰν μὴ εὖσημον λόγον δῶτε, πῶς γνωσθήσεται τὸ λαλούμενον;] [Ῥωριγένους] Δυσωπήσαι βούλεται τοὺς γλώσση λαλοῦντας ἰγᾶν ἐκκλησίαν, ἐὰν μὴ ἡ διερμηνευτή, καὶ φησὶ Τὰ ἄψυχα, αὐλὸς καὶ κιθάρα, τοῖς μουσικοῖς καὶ φθόγγοις διαστολὴν μὴ δίδοντα οὐ γινώσκειται ποίῳ ῥυθμῷ ἠύλησε· καὶ ὁ στρατιώτης οὐχ ὀπλίζεται εἰς πόλεμον, ἐὰν μὴ τὴν διεγερτικὴν εἰς πόλεμον προῆται φωνὴν ἢ σάλπιγγος· καὶ οἱ λαλοῦντες γλώσση καὶ μὴ διερμηνεύοντες οὐκ ὀφείλουσι λαλεῖν, ὡς μὴ δίδοντες διαστολὴν τοῖς λόγοις εἰς τὸ νοηθῆναι· τὰ μὲν οὖν τῆς θεωρίας δόγματα αὐλὸν καὶ κιθάραν εἶπεν ὡς μηδὲν ἐμφαίνοντα ἠθικόν, τοὺς δὲ ἐπ' ἀρετὴν προτρεπομένους σάλπιγγα· διὰ τοῦδε ἔστιν εἰπεῖν ὅτι τὰ ἀσαφῆ τῆς γραφῆς, οἷον τὰ περὶ θυσιῶν ἐν Λευϊτικῷ καὶ τῆς σκηνῆς ἐν Ἐξόδῳ, οὐ δεῖ ἀναγιγνώσκειν, εἰ μὴ τις αὐτῶν σαφηνίζει τὸν νοῦν τῆς διηγήσεως. 57 xiv 9β [Ἔσεσθε γὰρ εἰς ἀέρα λαλοῦντες.] [Ῥωριγένους] Ὁ λαλῶν γλώσση ἐν τῷ θεῷ λαλεῖ· εἰ καὶ μὴ νοοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' οὖν αἱ περὶ τὸν ἀέρα δυνάμεις ἀκούουσιν. 58 xiv 10 [Τοσαῦτα εἰ τύχοι γένη φωνῶν ἐστὶν ἐν κόσμῳ, καὶ οὐδὲν αὐτῶν ἄφωνον.] [Ῥωριγένους] Καὶ τὰ ἄψυχα οὖν φωνὴν δίδωσιν, τινὰ μὲν αὐτῶν μετὰ ταύτης τῶν φθόγγων διαστολῆς, τινὰ δὲ αὐτῆς· πᾶν γὰρ σῶμα ιδιότητα ἔχει φωνῆς, συγκροῦον ἐτέρῳ σώματι. 59 xiv 11 [Ἐὰν οὖν μὴ εἰδῶ τὴν δυνάμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος καὶ ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ βάρβαρος.] [Ῥωριγένους] Πᾶς ὁ λαλῶν τινὲς μὴ νοεῖ, ὁ ἀκούων δοκεῖ αὐτῷ βάρβαρος εἶναι, κἀκεῖνος τούτῳ. 60 xiv 12 [Οὕτως καὶ ὑμεῖς, ἐπεὶ ζηλωταὶ ἐστε πνευμάτων, πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖτε ἵνα περισσεύητε.] [Ῥωριγένους] Τὸ περισσεύειν γίνεται τῆς τῶν χαρισμάτων ὑπεροχῆ ἐκ τοῦ τὰ πρὸς οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖν, ὡς ὅτι οὐ περισσεύει ἐν τοῖς χαρίσμασιν ὁ μὴ ζητῶν τὸ κοινωφελές. εἰκὸς γὰρ ὅτι ἀργεῖ ἢ ἐνέργεια τοῦ χαρίσματος ὅταν μὴ λάμπῃ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων. διό, εἰ θέλομεν

αὔξειν τὰ χαρίσματα, τῇ ὠφελείᾳ τῶν πλειόνων ἑαυτοὺς ἐπιδώσομεν. 61 xiv 13–14 [Διόπερ ὁ λαλῶν γλώσση προσευχέσθω ἵνα διερμηνεύῃ. ἐὰν γὰρ προσεύχωμαι γλώσση, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται, ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστιν.] [Ῥωριγένους] Ἐὰν μὴ ἔχῃ τὸ χάρισμα τοῦ διερμηνεύειν ὁ γλώσση λαλῶν, κἂν μὴ οἱ ἄλλοι νοῶσιν ἄλλ' αὐτὸς νοεῖ τὰ ἀπὸ τοῦ πνεύματος αὐτῷ ἐμβαλλόμενα εἰς τὸ κινεῖσθαι λαλεῖν. ὅταν δὲ τὸ λαλούμενον νοηθεῖ παρ' ἄλλοις, τότε καρπὸς δοκεῖ οὗτος εἶναι τοῦ λαλοῦντος πρὸς τοὺς νοοῦντας. 62 xiv 15–17 [Τί οὖν ἐστιν; προσεύξωμαι τῷ πνεύματι, προσεύξωμαι δὲ καὶ τῷ νοῖ· ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοῖ. ἐπεὶ ἐὰν εὐλογῆσῃς τῷ πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώτου πῶς ἐρεῖ τὸ Ἄμην ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ; ἐπειδὴ τί λέγεις οὐκ οἶδεν· σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς, ἄλλ' ὁ ἕτερος οὐκ οἰκοδομεῖται.] [Ῥωριγένους] Καὶ διὰ τούτων τὸ κοινωφελές τῆς ἐκκλησίας διδασκόμεθα ζητεῖν. 63 xiv 18–9 [Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσσαις λαλῶν. ἄλλ' ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω, ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσση.] [Ῥωριγένους] Καὶ τὸ πνευματικῶς λαλεῖν τοὺς αἰσθητοὺς λόγους τὰς πέντε αἰσθήσεις τὸ κοινωφελές ἐστιν ζητεῖν· ὁ δὲ τῆς κατηχήσεως λόγος ὁ διὰ τῶν πέντε αἰσθήσεων ἐπὶ τῶν ἀκουόντων ἐν ἐκκλησίᾳ τέτακται, ὡς καὶ αὐτῶν ὑπὸ τῶν πέντε λόγων κατηχουμένων. οἱ γὰρ μὴ εἰδότες τὴν τῶν λεγομένων τρανότητα, ἀλλὰ μόνη τῇ ψιλῇ τῶν γραφῶν περιηγήσει προσέχοντες, κατηχούμενοι χρηματίζουσιν· οἱ δὲ τῆς τῶν φθόγγων διατολῇ ἀκούοντες ἀπὸ τῆς γραφῆς οὗτοι οὐ κατηχούμενοι ἀλλὰ πιστοί. 64 xiv 20 [Ἀδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶν τέλειοι γίνεσθε.] [Ῥωριγένους] Ἐπειδὴ ἂ προστάσει δυνατὰ ἐστιν, δυνατὸν ἡμᾶς τελείους γενέσθαι ταῖς φρεσίν. τοῦτο δὲ σχεδὸν ἐρμηνεύει τὸ Ἐὰν μὴ τραφῆτε καὶ γένηθε ὡς τὰ παιδία· στραφεῖς γὰρ γίνεται ὡς παιδίον ὁ τῇ κακίᾳ νηπιάζων. 65 xiv 21 [Ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται ὅτι Ἐν ἑτερογλώσσῃ καὶ ἐν χεῖλε ἰν ἑτέροι λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ' οὕτως εἰ ακούονταί μου, λέγει Κύριος.] [Ῥωριγένους] Καὶ τὸν προφητικὸν λόγον νόμον ἐκάλεσεν· ταῦτα δὲ τὰ ῥήματα εὔρομεν παρὰ Ἀκύλα καὶ ταῖς λοιπαῖς ἐκδόσεσιν, οὐ μὴν παρὰ τοῖς ἑβδομήκοντα. 66 xiv 24–5 [Ἐὰν δὲ πάντες προφητεύωσιν, εἰσέλθῃ δὲ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων, καὶ οὕτως τὰ κρυπτά τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερά γίνεται· καὶ οὕτως πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προκυνήει τῷ θεῷ, ἀπαγγέλλων ὅτι ὁ θεὸς ὄντων ἐν ἡμῖν ἐστίν.] [Ῥωριγένους] Ἐπειδὴ τὸ προφητικὸν χάρισμα ποιεῖ γινώκειν τὰ κρυπτά τῆς καρδίας τοῦ ἀπίστου καὶ ἰδιώτου καὶ πλησιάζοντος αὐτοῖς, δῆλον ὅτι ὅταν ἔλθῃ τὸ τέλειον, τελείως γινώσκουσιν παντὸς ἰδιώτου καὶ ἀπίστου τὰ κρυπτά, εἰκὸς δὲ ὅτι τότε καὶ τοῦ ἁγίου ἀνθρώπου τὰ κρυπτά φανερά γίνεται τοῖς προφήταις, τάχα τοῖς μείζουσιν τὰ τῶν καταδεεστέρων. <καὶ> ὁ ὠφελούμενος εὐλαβεῖται ἐμβλέψαι εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ θεοῦ· διὸ φανταζόμενος τὸν θεὸν πίπτει ἐπὶ πρόσωπον, καὶ τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν δόξαν αὐτῷ διδούς, καὶ οὕτως προκυνεῖ τῷ θεῷ. τὸ δὲ ἐλέγχει καὶ ἀνακρίνει τὰ κρυπτά τῆς καρδίας, ὃ ἐστὶ φανερά ποιῆσαι, χαρακτηρίζει ὅτι ὁ θεὸς ἐν τῷ πνεύματι ἐστὶ τῶν τοιούτων. εἰ δὲ καὶ τὰ λοιπὰ χαρίσματα σημεῖα ἐστὶ τοῦ ὄντος εἶναι θεόν, ἐν τίνι ζητητέον; 67 xiv 26–27 [Τί οὖν ἐστίν, ἀδελφοί; ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, γλώσσαν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει, ἐρμηνείαν ἔχει· πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω. εἴτε γλώσση τις λαλεῖ, κατὰ δύο ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς, καὶ ἀνά μέρος, καὶ εἷς διερμηνευέτω.] [Ῥωριγένους] Ὅταν συνέλθωμεν, πᾶσι τοῖς ἔχουσι χαρίσματα ἐπιτρεπτόν λαλεῖν τοῖς δυναμένοις διδάσκειν. 68 xiv 29 [Προφητῆται δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν.] [Ῥωριγένους] Ἄλλους λέγει τοὺς ἔχοντας χάρισμα διασαφεῖν τοὺς πνευματικὸς τῶν προφητῶν λόγους, εἴ γε αὐτοὶ οἱ προφητεύοντες οὐκ ἔσχον τῆς διακρίσεως τὸ χάρισμα· ἐν ᾧ γὰρ οὐκ ἔχουσι τοῦτο

εἰκὸς αὐτοὺς ὑπὸ τινος πονηροῦ πνεύματος ἠπατήσθαι τοῦ μεταχηματιζομένου εἰ ἄγγελον φωτό, ὡς προφητικοῦ τυχόντος ἀξιώματος. 69 xiv 30–31 [Ἐὰν δὲ ἄλλω ἀποκαλυφθῆ καθήμενῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω. δύνασθε γὰρ καθ' ἓνα πάντες προφητεύειν.] [Ῥωριγένους] Οὐκοῦν οὐκ ἐξίσταντο οἱ προφήται· ἐν αὐτοῖς γὰρ ἦν τὸ σιωπῆσαι καὶ ἐπισχεῖν τὸ ἐπ' αὐτοῖς πνεῦμα. 70 xiv 32 [Καὶ πνεύματα προφητῶν προφήταις ὑποτάσσεται.] [Ῥωριγένους] Διὰ τοῦτο τὸ τῆς ὑποταγῆς εὐγνωμόνως ἐν σιώπῃ δηλοῖ· ὅτι τὰ πνεύματα δὲ τοῖς προφήταις ὑποτάσσεται, ἀλλ' αἱ ψυχαὶ τῶν προφητῶν προφητεύουσιν. 71 xiv 34–35 [Αἱ γυναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν, οὐ γὰρ ἐπιτέτραπται λαλεῖν, ἀλλ' ὑποτάσσεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει. εἰ δέ τι μαθεῖν θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν.] [Ῥωριγένους] Ἐπειδὴ οἱ ἄνδρες κατὰ τὰς ἀρχὰς ἐξουσίαν εἶχον λαλεῖν καὶ τοὺς ἀκούοντας ὠφελεῖν, αἱ δὲ γυναῖκες περὶ ὧν ἐπηπόρουσιν ἠρώτων. νόμον δὲ λέγει τὸ ἐν τῇ Γενέσει εἰρημένον Πρὸ τὸν ἄνδρα οὐ ἢ ἀποτροφῆς οὐ. 72 xiv 37–38 [Εἴ τις δοκεῖ προφήτης εἶναι ἢ πνευματικός, ἐπιγινώσκέτω ἢ γράφω ὑμῖν ὅτι τοῦ κυρίου εἰσὶν ἐντολαί· εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνοεῖτω.] [Ῥωριγένους] Πνευματικός ἐστὶν ὁ πάντα λόγον καὶ πάντα νοῦν δυνάμενος βασανίζειν, καὶ διὰ πολλὴν βαθύτητα νοῦ δυσδιάγνωστον ὄντα ὥστε μὴ δύνασθαι ἀνακρίνεσθαι. οὐ τοῦ τυχόντος δὲ ἐστὶν εἰδέναι ὅτι τὰ γραφόμενα ὑπὸ Παύλου τοῦ κυρίου ἐστίν, ἀλλὰ προφήτου <ἦ> πνευματικοῦ· οὐκοῦν ὁ μὴ εἰδὼς ὅτι τοῦ κυρίου ἐστίν, οὔτε προφήτης ἐστὶν οὔτε πνευματικός. ἄλλο δὲ ἐστὶν πιστεύειν καὶ ἄλλο γινώσκειν· οὐκοῦν ὁ ἀγνοῶν ὅτι τοῦ κυρίου ἐστίν, ἀγνοεῖ μήπω φθάσας εἰς τὸ κυρίως εἶναι τοῦ θεοῦ· ὁ γὰρ γινωσκόμενος ἀνακρινᾷται τρόπον τινὰ τῷ γινώσκοντι αὐτόν. 73 xiv 31 [Δύνασθε γὰρ καθ' ἓνα πάντες προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσιν καὶ πάντες παρακαλῶνται.] [Ῥωριγένους] Κίνδυνός ἐστι τοῖς ἀναγινώσκουσιν ἀπλῶς ἀποφαίνεσθαι, ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ἀκούουσιν. ἄκουε γοῦν Παύλου λέγοντος Εἴ τι δοκεῖ ἐν ὑμῖν προφήτη εἶναι ἢ πνευματικό, ἐπιγινώκετω ἢ γράφω ὅτι θεοῦ ἐστίν· ὡς οὐ παντὸς ἐπιγινώσκοντος τὰ τοῦ θεοῦ ἐὰν μὴ ἢ προφήτη ἢ πνευματικό. διέγραψεν δὲ τὸν πνευματικὸν ὁ ἀπόστολος εἰπὼν Ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει τὰ πάντα, αὐτὸ δὲ ὑπ' οὐδενὸ ἀνακρίνεται. τίς δὲ ἐστὶν ὁ διακρίνων τὰ πάντα ἢ ὁ δυνάμενος πάντα λόγον ἐξετάζειν καὶ κρίνειν; οὗτος δὲ ὑπ' οὐδενὸ ἀνακρίνεται, διὰ τὸ βάθος τῶν νοημάτων αὐτοῦ μὴ καταλαμβανόμενος. ὁ γὰρ πνευματικὸς νοῦν ἔχει κυρίου. ὡσπερ οὖν παιδίον οὐ δύναται ἀνακρίναι νοῦν ἀνδρὸς καὶ ἐξετάσαι τὰ νοήματα αὐτοῦ· οὐδὲ γὰρ τὴν ἀρχὴν παρακολουθεῖ τοῖς τοῦ ἀνδρὸς νοήμασιν ὁ βραχὺς παῖς· τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ ψυχικὸ δύναται εἰδέναι ποῖα τὰ τοῦ θεοῦ καὶ ποῖα οὐχί, μόνου δὲ πνευματικοῦ ἐστὶ τοῦτο τὸ ἔργον. Ἐγὼ πολλάκις ἐζήτησιν κατ' ἑμαυτὸν τί δήποτε ὅτε οἱ προφήται ἦσαν τοῦ θεοῦ καὶ οἱ ψευδοπροφήται, οἱ ψευδοπροφήται εὐδοκίμουσιν παρὰ τοῖς βασιλεῦσιν αὐτῶν παρὰ τοὺς προφήτας· καὶ τὰ μὲν βιβλία τῶν ψευδοπροφητῶν οὐκ ἐγράφη οὐδὲ ἐσώθη ἐν τῷ λαῷ, τὰ δὲ τῶν προφητῶν καταδικασθέντων, μισηθέντων, πεπονηθέντων ἢ ἴσμεν, ἦλθεν εἰς μέσον καὶ τετίμηται. τίς γέγονεν ἢ τούτων ἀρχή, ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου ἀφορμὰς λαβὼν λέγω· ὅτι ἦν χάρισμα ἐν τῷ λαῷ ὡσπερ προφητεύειν, οὕτω διακρίνειν προφήτας. δύνασθε γὰρ καθ' ἓνα πάντες προφητεύειν· ἀφθονία ἦν τότε τῶν λεγόντων καὶ τῶν ἐπιτρεπομένων λέγειν. διὰ γὰρ τοῦτο ἐπέτρεψεν ὁ ἀπόστολος πᾶσι λέγειν ἐν ἐκκλησίᾳ· μικροῦ δεῖν καὶ ταῖς γυναῖξιν ἐπέτρεψε λαλεῖν, εἰ μὴ εἰρήκει τὸ ἐξῆς. 74 xiv 34–35 [Αἱ γυναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν, οὐ γὰρ ἐπιτέτραπται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλ' ὑποτάσσεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει. εἰ δέ τι μαθεῖν θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν, αἰσχρὸν γάρ ἐστι γυναῖξιν ἐν ἐκκλησίᾳ λαλεῖν.] [Ῥωριγένους] Ὡς γὰρ πάντων λεγόντων καὶ δυναμένων λέγειν, ἐὰν ἀποκάλυψις αὐτοῖς γένηται, φησὶν Αἱ γυναῖκες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν. ταύτης δὲ τῆς ἐντολῆς οὐκ ἦσαν οἱ

τῶν γυναικῶν μαθηταί, οἱ μαθητευθέντες Πρισκίλλη καὶ Μαξιμίλλη, οὐ Χριστοῦ τοῦ ἀνδρὸς τῆς νύμφης, ἀλλ' ὅμως εὐγνωμονῶμεν καὶ πρὸς τὰ πιθανὰ ἐκείνων ἀπαντῶντες. τέσσαρές φασι θυγατέρες ἦσαν Φιλίππου τοῦ εὐαγγελιστοῦ καὶ προφήτευσον. εἰ δὲ προφήτευσον, τί ἄτοπόν ἐστι καὶ τὰς ἡμετέρας, ὡς φασὶν ἐκεῖνοι, προφήτιδας προφητεύειν; ταῦτα δὲ λύσομεν. πρῶτον μὲν λέγοντες ὅτι Αἱ ἡμετέραι προφήτευσον, δείξατε τὰ σημεῖα τῆς προφητείας ἐν αὐταῖς· δεύτερον δὲ Εἰ καὶ προφήτευσον αἱ θυγατέρες Φιλίππου, ἀλλ' οὐκ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἔλεγον· οὐ γὰρ ἔχομεν τοῦτο ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων. ἀλλ' οὐδ' ἐν τῇ παλαιᾷ· Δεββῶρα μεμαρτύρηται προφήτις εἶναι, λαβοῦσα δὲ Μαριάμ ἢ ἀδελφὴ Ἀαρῶν τὸ τύμπανον ἐξῆρχε τῶν γυναικῶν. ἀλλ' οὐκ ἂν εὔροις ὅτι Δεββῶρα ἐδημηγόρησεν εἰς τὸν λαὸν ὡσπερ Ἰερεμίας καὶ Ἡσαΐας· οὐκ ἂν εὔροις ὅτι Ὀλδὰ προφήτις οὕσα ἐλάλησεν ἅλα ἄλλ' ἐνί τινι ἐλθόντι πρὸς αὐτήν. ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ἀνα γέγραπται Ἄννα προφήτις, θυγάτηρ Φανουήλ, ἐκ φυλῆς Ἀβραάμ· ἀλλ' οὐκ ἐν ἐκκλησίᾳ ἐλάλησεν. ἵνα οὖν καὶ δοθῆ ἕκ σημεῖου προφητικοῦ εἶναι προφήτις γυνή, ἀλλ' οὐκ ἐπιτρέπεται ταύτη λαλεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ. ὅτε ἐλάλησε Μαριάμ ἢ προφήτις ἄρχουσα ἦν τινῶν γυναικῶν· αἰσχρὸν γὰρ γυναικὶ λαλεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ, καὶ διδάκειν δὲ γυναικὶ οὐκ ἐπιτρέπω ἀπλῶς ἀλλ' οὐδὲ ἀυθεντεῖν ἀνδρὸς. Καὶ ἄλλοθεν δὲ τοῦτο παραστήσω, εἰ καὶ ἐκεῖνο ἀσφαλέστερον εἴρηται περὶ τοῦ μὴ τὴν γυναῖκα ἡγεμόνα γίνεσθαι τῷ λόγῳ τοῦ ἀνδρός· πρεβύτιδα ἐν κατατήματι ἱεροπρεπεῖ, καλοδιδακάλου, ἵνα ὠφρονίζωι τὰ νέα, οὐχ ἀπλῶς ἵνα διδάσκωσιν. καλοδιδακαὶ μὲν γὰρ ἔστωσαν καὶ γυναῖκες, οὐχ ἵνα ἄνδρες καθήμενοι ἀκούωσι γυναικῶν, ὡς ἐκλειπόντων ἀνδρῶν τῶν δυναμένων πρεσβεύειν τὸν τοῦ θεοῦ λόγον. Εἰ δέ τι μαθεῖν ἐθέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν· αἰσχρὸν γὰρ ἐστὶ γυναιξὶν ἐν ἐκκλησίᾳ λαλεῖν. δοκεῖ μοι τὸ τοὺς ἰδίους ἄνδρας οὐκ ἐπὶ τοὺς γαμετούς ἀναφέρεσθαι μόνον· αἱ παρθένοι γὰρ ἢ λαλήσουσιν ἐν ἐκκλησίᾳ ἢ οὐχ ἔξουσι τοὺς διδάσκοντας, καὶ αἱ χηρεύουσαι ὁμοίως· ἀλλὰ μήποτε τοὺς ἰδίους ἄνδρας οἷον καὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ τὸν οἰκεῖον καὶ τὸν υἱόν; ἅπαξ ἀπλῶς ἀνδρὸς πυνθανέσθω γυνὴ τοῦ ἰδίου κατὰ τὸ γενικὸν ὄνομα ἀνδρὸς πρὸς ἀντιδιαστολήν γυναικός· αἰσχρὸν γὰρ γυναικὶ λαλεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ, ὅποια ἐὰν λαλή, κἂν θαυμαστά λαλή, κἂν ἅγια, μόνον δὲ ἀπὸ στόματος γυναικείου ἐξέρχεται. Γυνὴ ἐν ἐκκλησίᾳ δηλονότι κατὰ τὸ αἰσχρὸν λέγεται ἐπὶ κατηγορίᾳ τῆς ὅλης ἐκκλησίας. xiv 36 [Ἡ ἀφ' ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν, ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν;] Ὡς τῆς ἀταξίας ταύτης οὔσης ἐν Κορίνθῳ μετὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀμαρτημάτων. τοῦτο οὖν λέγει ὅτι ἀπέστειλεν τὸν λόγον αὐτοῦ ὁ θεὸς εἰς τὸν κόσμον. ἄρ' οὖν ἡ ἀλήθεια καὶ ὁ κανὼν ὁ ἐκκλησιαστικὸς εἰς ὑμᾶς μόνους τοὺς Κορινθίους κατήντησεν; 75 xiv 37–38 [Εἴ τις δοκεῖ προφήτης εἶναι ἢ πνευματικὸς, ἐπιγινώσκέτω ἃ γράφω ὑμῖν ὅτι κυρίου εἰσὶν ἐντολαί· εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνοεῖτω.] [Ὡριγένους] Ἴν' οὖν ἐπιγινώσκωμεν τὰ τοῦ θεοῦ, παρακαλέσωμεν τὸν διδόντα χαρίσματα, ἵνα δώῃ ἡμῖν χάρισμα προφητικὸν καὶ ποιήσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ κρατοῦντος πνεύματος πνευματικούς· καὶ οὕτως ἐπὶ τοῦ κρίνειν ποῖα τοῦ θεοῦ ἐστὶν ἢ ποῖα οὐκ ἐστὶν αὐτοῦ. ὁ γὰρ τῆς χάριτος ταύτης ἐστερημένος συνεῖναι οὐ δύναται· ὅθεν ἐπήγαγεν Εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνοεῖτω. 76 xv 1–2 [Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον ὃ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἐστήκατε, δι' οὗ καὶ σώζεσθε, τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, εἰ κατέχετε, ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκὴ ἐπιστεύσατε.] [Ὡριγένους] Εὐαγγέλιον καλεῖ ὃ εὐαγγελίζεται, τοῦτο γὰρ καὶ παρέδωκεν· οὗτος δὲ ἔστηκεν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ὃ τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ ἔχων ἐπιβεβηκυῖαν, ὡς ἐπὶ σκάφει, ἐπ' αὐτῷ δι' οὗ καὶ σώζεται. εἰκὴ δὲ λέγει πεπιστευκέναι τὸν μὴ κατέχοντα τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου, ἀλλ' ἀλόγως καὶ συντυχικῶς καὶ οὐκ ἐξητασμένως ἀκούσαντα. [Ὡριγένους] Ἰουδαῖοι οὐχ ἐστήκασιν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, τὸν Ἰησοῦν μὴ παραδεξάμενοι· οἱ ἀπὸ τῶν αἱρέσεων κακῶς ἐστήκασιν, μὴ νοοῦντες τὸ εὐαγγέλιον

ἀλλ' ἰδίως αὐτὸ ἐκδεχόμενοι· οἱ ἀμαρτάνοντες οὐχ ἔστήκασι, μὴ βιοῦντες κατὰ τὸ εὖ ἀγγέλιον. τίνες οὖν ἔστήκασιν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ἢ οἱ παραλαβόντες αὐτὸ καὶ παραδεξάμενοι καὶ κατ' αὐτὸ βιοῦντες; ἐὰν δὲ νοηθῇ Τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, εἰ κατέχετε, καὶ νοηθῇ τὸ ἐπιφερόμενον εὐλόγως τούτοις τὸ Ἐκτός εἰ μὴ εἰκῆ ἐπιστεύσατε, εἰσόμεθα ὅτι ἀδύνατον εἶναι τὸν εἰκῆ πεπιστευκότα οὕτω πεπιστευκέναι ψευδεῖ· ἀλλὰ τὸ πεπιστευκέναι μὲν, ἀληθεῖ δέ, ἔργον οὐκ ἔστιν· <ἐν> κρίσει <δὲ> πιστεύειν· οἱ πρὸ καιρὸν πι τεύοντε καὶ ἐν καιρῷ πειραμοῦ ἀφι τάμενοι, εἰκῆ πιστεύουσι· καίτοιγε οὐ ψευδῆ πεπιστεύκασι ἀλλὰ τῷ ἀληθεῖ μὲν, ἐπειδὴ δὲ οὐ βεβαίως πεπιστεύκασι, διὰ τοῦτο ἐν καιρῷ πειραμοῦ ἀφίτανται. καλῶς γὰρ πιστεύων τις οὐ πεσεῖται. 77 xv 5 [Καὶ ὅτι ὠφθη Κηφᾶ, εἶτα τοῖς δώδεκα.] [Ῥιγένους] Ῥοφθῆναι τοῖς δώδεκα λέγει τὸν κύριον μετὰ τὴν ἀνάστασιν· εἰκὸς γὰρ ἦν ὅτι παρῆν καὶ ὁ Ματθίας ὃς ἀντὶ τοῦ Ἰούδα κατέστη ἀπόστολος. 78 xv 9 [Ἐγὼ γὰρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμι ἰκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ.] [Ῥιγένους] Συνειδὼς ἑαυτῷ ὧν ἠλευθερώθη ἀμαρτιῶν φησὶν Οὐκ εἰμι ἰκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος. 79 xv 10 [Χάριτι δὲ θεοῦ εἰμι ὃ εἰμι, καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἢ εἰς ἐμὲ οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα, οὐκ ἐγὼ δὲ ἀλλ' ἢ χάρις τοῦ θεοῦ ἢ σὺν ἐμοί.] [Ῥιγένους] Εἰπὼν ὅτι ἡ χάρις αὐτοῦ οὐ κενὴ ἐγενήθη εἰς ἐμέ, ἐδίδαξεν ὅτι οἱ ἀναξίως ζῶντες τῆς χάριτος κενὴν αὐτὴν ἔλαχον. οὐχ ἡ χάρις δὲ κοπιᾶ, ἀλλ' οὕτως νοητέον· Οὐκ ἐγὼ τάδε πεποίηκα, ἀλλ' ἡ χάρις ἢ σὺν ἐμοί. 80 xv 11 [Ἔϊτε οὖν ἐγὼ εἶτε ἐκεῖνοι, οὕτως κηρύσσομεν καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε.] [Ῥιγένους] Πάντων τῶν ἀποστόλων πληρ<ο>φορηθέντων περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως τοῦ χριστοῦ βεβαία ἢ ἀπόδειξις, διὸ τὰ αὐτὰ λέγομεν· καὶ γὰρ καὶ ὑμεῖς οὕτως ἐπιστεύσατε. 81 xv 12–13 [Εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσιν τινες ἐν ὑμῖν ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν; εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται.] [Ῥιγένους] Σαφὴς ἐστὶν ἡ τοῦ Χριστοῦ ἀνάστασις μεθ' ἧς εἶχε σαρκὸς γεγонуῖα ἐκ τοῦ προκειμένου ῥητοῦ, οἱ δέ, οἱ ἑτερόδοξοι, ἀλληγοροῦν θέλουσιν τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀνάστασιν· ἀλληγορήτωσαν καὶ τὴν τοῦ Σωτῆρος κακῶς τῷ ἑαυτῶν ἄθε

τοῦντες τὸ ῥητόν. [[Μανιχαῖος λέγει τοὺς λέγοντας ὅτι ὁ ἀπαλλασσόμενος ἀμαρτιῶν οὕτως ἀνέστη ἐκ νεκρῶν.]] 82 xv 14 [Εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα καὶ τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν.] [Ῥιγένους] Ἐπειδὴ οὔτε κενὸν τὸ κήρυγμα οὔτε κενὴ ἡ πίστις δῆλον ὅτι Χριστὸς ἐγήγερται. ταῦτα δὲ ἐσημειώσαμεθα ὑποδεικνύντες ὅτι εἰ καὶ ἦδει τοὺς διαλεκτικούς λόγους ὁ Παῦλος, ἀλλὰ φυσικῶς αὐτοῖς ἐχρήσατο· ἀπὸ γὰρ τῆς φύσεως καὶ συνηθείας ἢ διαλεκτικῆ τέχνης ἐσωματοποιήθη ὑπὸ τῶν φιλοσοφούντων. 83 xv 15–16 [Εὐρισκόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ θεοῦ ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ θεοῦ ὅτι ἦγειρεν τὸν Χριστόν, ὃν οὐκ ἦγειρεν εἶπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται. <εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται>, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται.] [Ῥιγένους] Εἰ κατὰ τοῦ θεοῦ ψευδομαρτυρεῖ ὁ λέγων ὅτι Χριστὸς ἀνέστη, οὐκοῦν καὶ πᾶς ὁ λέγων ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν· εἰ δὲ ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἀνέστη Χριστός, δῆλον ὅτι καὶ νεκροὶ ἐγείρονται. 84 xv 20–23 [Νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο· ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν· ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδάμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτως καὶ ἐν τῷ χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται. Ἐκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι.] [Ῥιγένους] Ἐπεὶ οἱ ἀπὸ τῶν αἰρέσεων λέγοντες τὴν ἐκκλησιαστικὴν πίστιν καὶ μυκτὴ ρίζοντες ὡς ἀνοήτων πίστιν ἀθετοῦσιν τῷ ἔργῳ, εἰ καὶ μὴ τῷ λόγῳ, μὴ γίνεσθαι ἀνάστασιν λέγοντες ὡς ἡ ἐκκλησία πιστεύει· ὅρα πῶς αὐτοῖς ἀπαντητέον ἐκ τῆς ἀποστολικῆς ταύτης λέξεως καὶ ἐξ ἄλλων δὲ μυρίων. Ἀνέστη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν, ἦ οὐ; ἀλλὰ περὶ τούτου πᾶσα αἴρεσις

συγκατέθετο. εἰ ἀνέστη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν, πρωτότοκο δὲ ἐκεῖνός ἐστιν ἐκ νεκρῶν, οὐδεὶς δὲ πρωτότοκός ἐστιν ἑτερογενῶς, ἀνάγκη ὁμογενῆ εἶναι τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ τῇ ἀναστάσει τῶν ἀνισταμένων. οἷον· πρωτότοκός ἐστι Ῥουβὶμ, υἱὸς ὧν τοῦ Ἰακώβ, ὁμογενῶν τῶν ἀδελφῶν ὄντων· οὐ γὰρ ἄλλης φύσεως ὁ Ῥουβὶμ καὶ ἄλλης φύσεως ὁ Συμεὼν ἢ ὁ Λευὶ καὶ οἱ ἕξῃς. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πρωτοτόκων τὸ αὐτό. εἰ τοίνυν καὶ ὁ Ἰησοῦς πρωτότοκός ἐστιν ἐκ νεκρῶν, ἀνάγκη ὁμογενῆ εἶναι τὴν ἀνάστασιν τῶν ἀνισταμένων. εἰ δὲ ἐκεῖνος μὲν ἐφόρεσε σῶμα, καὶ ἡ ἀνάστασις αὐτοῦ μετὰ σώματος ἦν ὥστε αὐτὸν καὶ φαγεῖν ὡς γέγραπται ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίῳ. ἄλλως δὲ ἀνίστανται, ὡς οἴονται οἱ ἀπὸ τῶν αἰρέσεων, οἱ ἀνιστάμενοι τῶν πιστευόντων εἰς τὸν χριστόν. οὐ δύναται παραστήσαι πῶς Ἰησοῦς πρωτότοκός ἐστιν ἐκ τῶν νεκρῶν. εἰ γὰρ ὕμμορφοι γεγόναμεν τῷ θανάτῳ τοῦ χριστοῦ, καὶ τῇ ἀνατάεω αὐτοῦ σύμμορφοι ἐόμεθα· καὶ πῶς διδάσκει λέγων ὁ Παῦλος Ὁ μεταχηματίει τὸ ὦμα τῇ ταπεινώεω ἡμῶν ὕμμορφον τῷ ὦματι τῇ δόξῃ τοῦ χριστοῦ. Ἀναιδῶς τοίνυν τινὲς παραδέχονται μὲν ὅτι ἐγήγερται Χριστὸς ἐκ νεκρῶν, λέγουσι δὲ ὅτι ἀνάταε νεκρῶν οὐκ ἔστιν. διὸ φησὶν ὁ ἀπόστολος Εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται ἐκ νεκρῶν ὅτι ἐγήγερται, πῶς λέγουσιν ἐν ὑμῖν τινεὶ ὅτι ἀνάταε νεκρῶν οὐκ ἔστιν; κἂν μὴ τῷ στόματι λέγη τις, τῇ δὲ καρδίᾳ λέγει Ἀνάταε νεκρῶν οὐκ ἔστιν, δυνάμει ἀθετεῖ καὶ τὴν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀνάστασιν. εἰ γὰρ τὸ καθολικὸν ψεῦδος, δῆλον ὅτι περιέχεται ἐν τῷ καθολικῷ καὶ ὁ εἷς ἀναστάς ἐκ νεκρῶν. εἰ γὰρ οὐκ ἐγείρονται οἱ νεκροί, γέγονε δὲ καὶ ἐν νεκροῖς ὁ Ἰησοῦς, οὐκ ἐγήγερται οὐδὲ ὁ Ἰησοῦς· εἰ δὲ ἐκεῖνος ἐγήγερται, δι' ἐκείνου δηλοῦται ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν· εἰ μὴ τῷ ἀδυνάτῳ τοῦ πράγματος καθ' αὐτὸ ἀπιστῶμεν, ἐπιλανθανόμενοι τίς ὁ ἐπαγγελάμενος. τί γὰρ ὡς ἐν ἀδυνάτοις, ἴν' οὕτως εἶπω, ἀδυνατώτερον τὸ ζωοποιηθῆναι τὸ σῶμα ἢ οὐρανὸν ἐξ οὐκ ὄντων γενέσθαι ἢ ἥλιον ἢ τὰ λοιπὰ τῶν κτισμάτων; Ἐλθὲ δὲ καὶ ἐπ' αὐτὴν τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀρχὴν· ἀναπόλησον αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν. δείκνυται σοι σπέρμα ἀνθρώπου· εἰ ἔλεγεν τις Τοῦτο τὸ σπέρμα ἄνθρωπος ἔσται, μορφωθήσεται, ὅστ' ἔσται, ἀπὸ τούτου σάρκες, νεῦρα, φλέβες· περιπατήσεται· ἀπὸ τούτου τοῦ σπέρματος τοῦ βραχείος, τοῦ εὐτελοῦς, ἄνθρωπος ἐπὶ γῆς διεγηγεργμένος χρήσεται ὀργάνοις· οὐκ ἂν ἐλέγομεν ἀνόητον εἶναι τὸν ταῦτα ἡμῖν κηρύσσοντα, εἰ μὴ πείραν εἰλήφαμεν τούτου; ἴν' οὖν τολμήσω καὶ παραστήσω σοι τὴν ἀνάστασιν, καὶ μᾶλλον αὐτὴν παραδέξῃ πιστεύσας τῇ τελειότητι τοῦ θεοῦ. ὅπερ ἐκεῖνο τὸ σπέρμα ἦν πρὸς τοῦτο τὸ σῶμα τὸ ἐνεστηκός, νῦν τὸ παρεστηκός, τὸ γενικόν, τὸ σπεῖρον, τὸ ὄργανον γενόμενον λόγων καὶ ἔργων τῶν κατὰ δικαιοσύνην, τοῦτο τὸ σῶμα πρὸς ἐκεῖνο γίνεται· Ὁ κόκκος τοῦ ἴτου ἔαν μὴ περὶ τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸ μόνον μένει· ἔαν δὲ περὶ τὴν γῆν ἀποθάνῃ καὶ διασαπῇ, ἐκ τῆς διασάψεως τοῦ κόκκου τοῦ σίτου στάχυς ἑκατοντάκις γίνεται. ὅτι γὰρ τὸ σῶμά σου σπέρμα ἐστὶ τοῦ ἀναστησομένου, ἄκουε Παύλου λέγοντος· Σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ· πείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ· πείρεται ἐν ἀθηνείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει· πείρεται ὦμα ψυχικόν, ἐγείρεται ὦμα πνευματικόν. ὄρα ὡς ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ σπέρματος εὐτελές <τι> καὶ οὐδενὸς λόγου ἄξιον ἐσπάρῃ, καὶ ἐγήγερται ἄνθρωπος ὡραῖος καὶ καλός· τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦτο τὸ νεκρὸν κόκκος ἐστὶ σίτου τῷ θεῷ ὡς τὸ προανασησόμενον. ὥσπερ οὖν εὐπόρησεν ὁ θεὸς ἀπὸ τοῦ κόκκου τοῦ σίτου στάχυν ποιῆσαι—οὐκ ἔξωθεν τῶν ἀφορμῶν τῶν ἐν τῷ σπέρματι τῷ βραχεῖ· ἀπὸ γὰρ ἐκείνου ἡγείρεν τὸν στάχυν, καὶ ἀφ' ἐκάστου σπέρματος ἐγείρει τὸ δυνάμει ἐνυπάρχον τῷ σπέρματι—οὕτως ἀπὸ σπέρματος μὲν ἀνθρώπου κατὰ τὴν ἀρχὴν γέγονεν οὗτος ὁ ἄνθρωπος. ἔαν δὲ ἀποθάνῃ τὸ σῶμα αὐτοῦ, σπέρμα γίνεται τοῦ ἀναστησομένου ἐκ νεκρῶν ἐν δόξῃ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. τὸ ἄπιστον δὲ τῇ ἀναστάσει τῇ ἀπὸ τῶν νεκρῶν ἴσον ὑπέλαβεν εἶναι ὁ ἀπόστολος τῷ μὴ πιστεύειν ὅτι ἐσόμεθα τὴν ἀρχὴν μετὰ τὴν ἕξοδον. διὸ τοῖς <μη> πιστεύουσιν ἀνάστασιν ἔσεσθαι νεκρῶν φησιν, ὡς μὴ ἄλλης κατ' αὐτοῦς ζωῆς παρὰ τὴν

ἐνεστῶσαν, τὸ εἶ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἐν Χριστῷ ἡλικιότε ἐμὲν μόνον, ἐλεεινότεροι
 ἐμὲν πάντων ἀνθρώπων. καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς δὲ ὡς κατὰ τοὺς λέγοντας μὴ εἶναι
 ἀνάστασιν νεκρῶν, μηδὲ ζωῆς ὑπαρχούσης κατὰ τὸν βίον τοῦτον, φησὶ Τί καὶ ἡμεῖ
 κινδυνεύομεν πᾶν ἄν ὥραν; καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, νῆ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἣν
 ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, καὶ τὰ ἐξῆς. δηλοῖ δὲ καὶ ἡ αἴρεσις τῶν Σαδ-
 δουκαίων ἀθετούντων τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν, ὅτι ἀκολουθεῖ αὐτοῖς τὸ μηδὲ
 ζῆν ὑμᾶς μετὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν. διόπερ ὁ Σωτὴρ πρὸς αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ νόμου
 μόνον παράδειγμα λαμβάνει περὶ τοῦ εἶναι ἀνάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν ῥητὸν λέγων
 Περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι ὁ θεὸς εἶπεν ἐπὶ τῆς βάρου
 λέγων Ἐγὼ ὁ θεὸς Ἀβραάμ καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ; θεὸς οὐκ ἔστι νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων. Νυνὶ
 δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων. Ἡ ἀπαρχὴ πολλῶν
 ἐστὶν ἀπαρχή. ὡς δὲ ἐπὶ παραδείγματος τῶν ἐν τῷ νόμῳ εἶδομεν· ἀπαρχὴ
 ἀναφέρεται σίτου ὑπὸ τῶν σίτον θερισάντων· καὶ φέρε εἶπεῖν οἴνου ὑπὸ τῶν οἶνον
 τρυγησάντων· καὶ ἐλαίου ἀπὸ τῶν ἐλαίαν ἐκθλασάντων· οὕτως εἶπερ ὁ κύριος ἡμῶν
 Ἰησοῦς Χριστὸς ἀπαρχὴ ἐστὶ τῶν κεκοιμημένων, ἀναγκαῖόν ἐστι πολλοὺς εἶναι ὧν
 ἐστὶν οὗτος ἀπαρχή· καὶ ζητοῦμεν πότερον πάντων ἀπαρχὴ ἐστὶν ἢ πολλῶν; Χριστὸς
 γὰρ φησὶν ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων. εἰ μὲν οὖν μὴ εἶχομεν λέξιν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς,
 κἂν ἐλέγομεν, δύσφημόν τι νομίσαντες εἶναι κατὰ τὸν τόπον τὸ λέγειν αὐτὸν
 ἀπαρχὴν πάντων εἶναι, ὅτι ἀπαρχὴ ἐστὶ τῶν κεκοιμημένων δικαίων μόνων οὐχὶ δὲ
 τῶν λοιπῶν. νυνὶ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ἀπόστολος λέγει Ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ
 θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν· πῶς ἐπὶ τινος αὐτὸς λέγει ὅτι ἐπὶ
 πάντας; ὡς περ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτως ἐν τῷ Χριστῷ, οὐκ
 εἴρηκεν οἱ δίκαιοι ζωοποιηθήσονται <ἀλλὰ πάντες ζωοποιηθήσονται>. εἶτα ἵνα μὴ
 ταραχθῆς καὶ εἴπῃς Ἄρα οὖν μάτην ἐμοὶ ὁ κάματος ὁ τοσοῦτος ἀνήντηται, εἶγε
 Χριστὸς ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν πάντων ἐστὶν ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων καὶ ἐν τῷ
 Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται, λέγει Ἐκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι. πάντες μὲν
 οὖν ἐν τῷ Ἀδὰμ ἀπέθανον, καὶ πάντες ἐν τῷ Χριστῷ ζωοποιηθήσονται· ἀλλ' εἰ καὶ ἐν
 τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀπέθανον, οὐδὲν ἦττον Ἀβραάμ δίκαιος ἦν, Ἰσαὰκ πατριάρχης ἦν,
 Ἰακώβ τοὺς δώδεκα πατριάρχας γεννήσας Ἰσραὴλ ἦν· οὕτω δὲ ἐλεύσει καὶ ἐπὶ τοὺς
 λοιποὺς δικαίους. κατατολμῶ εἶπεῖν ὅτι ὁ μὲν ἀπόστολος εἶπεν ἀπαρχὴν εἶναι τῶν
 κεκοιμημένων Χριστὸν Ἰησοῦν, ἐγὼ δὲ παρ' ἐκεῖνον ποιήσαιμ' ἂν οὗτος μὲν ἀπαρχὴ
 ἐπὶ ζωὴν τῶν μελλόντων ζῆν, Ἀδὰμ δὲ ἀπαρχὴ τοῦ θανάτου τῶν ἀνθρώπων
 γεγένηται· ἐν γὰρ τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, ἐκεῖνου τὴν ἀπαρχὴν τοῦ
 θανάτου εἰληφότος· ἀλλ' ὁ μὲν Σωτὴρ θέλων τὴν ἀπαρχὴν τῆς ζωῆς ἀναλαβεῖν,
 ἀνέλαβεν πρῶτον τὸν θάνατον τῶν ἀποθανόντων, ἵνα καταργήσας τὸν θάνατον
 γένηται οὗτος ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων καὶ ζώντων. 85 xv 31 [Ἀποθνήσκω, νῆ τὴν
 ὑμετέραν καύχησιν ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, καθ' ἡμέραν.]
 [Ὠριγένους] Ζητητέον εἰ οὐ παρέβη τὸ εὐαγγελικὸν πρόσταγμα τὸ λέγον Μὴ ὁμολο-
 ῶ. 86 xv 32 [εἰ κατὰ ἄνθρωπον ἐθηριομάχησα ἐν Ἐφέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος;]
 [Ὠριγένους] Ἔστι καὶ θηρία νοητά. 87 xv 35–38 [Ἄλλ' ἐρεῖ τις Πῶς ἐγείρονται οἱ
 νεκροί, ποῖω δὲ σώματι ἔρχονται; ἄφρον, σὺ δ' σπεῖρεις οὐ ζωοποιεῖται ἐὰν μὴ
 ἀποθάνῃ· καὶ δ' σπεῖρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπεῖρεις ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον
 εἰ τύχοι σίτου ἢ τινος τῶν λοιπῶν· ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα καθὼς ἠθέλησεν, καὶ
 ἐκάστῳ τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον σῶμα.] [Ὠριγένους] Ἄρ' οὖν τὸ τοῦ ἀνθρώπου
 σπέρμα παρὰ πάντα ἐκεῖνα τὰ σώματα τῷ δημιουργῷ ἄχρηστόν ἐστιν, ὡς ἐλπίζειν
 μὲν ἀνάστασιν εἶναι νεκρῶν, εἰ δεῖ οὕτως εἶπεῖν, ἐλαϊκῶς καὶ ἀμπελικῶς καὶ
 σιτικῶς, καὶ ἀπὸ τῆς κιχραμίδος τῆς συκῆς ἀνίσταται τηλικαύτη συκὴ, καὶ οὐ γελαῶς
 τοῦτο ὁ ἐπὶ τῇ πείρᾳ βλέπει; καὶ εἴτις σοι λέγει ὅτι ἀπὸ τούτου τοῦ βραχέος
 ἐγείρεται συκὴ καρποφοροῦσα, τῇ πείρᾳ μαθὼν οὐ καταγελαῶς· ἐπεὶ δὲ οὐδέπω ἦλθεν

ὁ καιρὸς τοῦ ἀνατεῖλαι ἀπὸ τοῦ ἀνθρωπέου σώματος κατὰ τὴν ἀνάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν τὸ ἀναστησόμενον, οὐ θέλεις περιμένειν, ἵνα καὶ τοῦτο ἴδῃς; ἢ οὐκ οἶδας ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πάντων σπερμάτων οὐ πᾶς καιρὸς ἐπιτήδειός ἐστι πρὸς τὸ ἀνατεῖλαι τὰ σπέρματα; ἀλλ' ἐγείρεται κόκκος σίτου τῷδε τῷ καιρῷ τοῦ ἐνιαυτοῦ· ἐγείρεται τὸ γίγαρτον τῆδε τῆ ὥρα τοῦ ἐνιαυτοῦ· ὁ πυρὴν τῆς ἐλαίας κατὰ τόνδε τὸν μῆνα, οὐ κατὰ πάντα χρόνον. θέλεις δὲ ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πιστεύσης, κατ' ἐνιαυτὸν ὡς τὸ γίγαρτον, ὡς τὴν ἐλαίαν, ἀνίστασθαι τοὺς νεκροὺς καὶ οὐχὶ ἓνα καιρὸν παράδοξον ὅψει ἵνα εἰδῆς τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν; τίς ὁ εἷς καιρός; ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος. ἵνα μετὰ τὴν ἀνάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν μηκέτι ἦς ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐνεστῶτι πονηρῷ. Ἰησοῦς γὰρ Χριστὸς πέπονθεν ὅπως ἐξέλθῃται ἡμᾶς ἐκ τοῦ αἰῶνος τοῦ ἐνεστῶτος πονηροῦ· καὶ ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσι. καλῶς οὖν ὁ θεὸς καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων ὠκονόμησεν. 88 xv 51 [Ἰδοὺ μυστήριον ὑμῖν λέγω· πάντες μὲν οὐ κοιμησόμεθα πάντες δὲ ἀλλαγισόμεθα.] [Ὡριγένους] Πάντας τοὺς ὁμοίους ἑαυτῷ ὁ Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Θεσσαλονικεῖς ᾠζῶντα καλεῖ· ὁ γὰρ τῶν ζώντων θεὸς καὶ Παύλου καὶ τῶν ὁμοίων αὐτοῦ θεὸς ἐστίν. 89 xvi 10–12 [Ἐὰν δὲ ἔλθῃ Τιμόθεος, βλέπετε ἵνα ἀφόβως γένηται πρὸς ὑμᾶς, τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεται ὡς καὶ ἐγώ· μή τις οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσῃ. προπέμψατε δὲ αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρὸς με, ἐκδέχομαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν. Περὶ δὲ Ἀπολλῶ τοῦ ἀδελφοῦ, πολλὰ παρεκάλεσα αὐτὸν ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν· καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα ἵνα νῦν ἔλθῃ· ἐλεύσεται δὲ ὅταν εὐκαιρήσῃ.] [Ὡριγένους] Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπιστολῆς ἔφασκεν Ἀκούω σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν· ἕκα το γὰρ ὑμῶν, φησί, λέγει Ἐγὼ μὲν εἰμι Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ· τούτου περὶ οὗ φησι τοιαύτης στάσεως καὶ ταραχῆς οὔσης ἐν τῇ Κορινθίων ἐκκλησίᾳ. ὁ θαυμάσιος οὗτος Ἀπολλῶς ἐπίσκοπος ὢν τῶν κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ὡς ἐπὶ κριτὴν κατέφυγεν τὸν ἀπόστολον. Παῦλος τὰ τῆς ἀποστολῆς ἐποίει· οὐκ ἦν αὐτῷ τὰ πράγματα ἐπιβάλλοντα διατρίβοντι ἐν τῇ Ἀσίᾳ τότε καταλιπεῖν τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ γενέσθαι εἰς τὴν Κόρινθον· ἀλλ' ἀνθ' ἑαυτοῦ ἐξελέξατο Τιμόθεον καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν διορθωσόμενον τὰ ἐν Κόρινθῳ καὶ ἀναγκαίως μετὰ τῆς ἐπιστολῆς πέμπων αὐτὸν παρακατατιθέναι τῇ ἐκκλησίᾳ. ὅτε γὰρ ἐπεδήμουν οἱ ἅγιοι ὠφελοῦντες τοὺς ἀκούοντας, οὐκ ἐν ἀθηνείᾳ παρεγίνοντο οὐδὲ ἐν φόβῳ οὐδὲ ἐν τρόμῳ· ὅτε δὲ παρεγίνοντο πρὸς τοὺς ἀσθενεστέρους, ἐν ἀθηνείᾳ καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ ἐπεδήμουν· τοιοῦτοι ἦσαν Κορινθιοί, ὥστε οὐ Παῦλον τὸν μέγαν ἐπιδημεῖν αὐτοῖς ἀλλὰ τὸν ἀσθενῆ, καθὼς ἔλεγεν Ἐγενόμην τοῖ ἀθηνέσι ὡς ἀθηνή, ἵνα τοῦ ἀθηνεῖ κερδήω. καὶ διὰ τοῦτο ἔλεγεν Κἀγὼ ἐν ἀθηνείᾳ ἐγενόμην πρὸ ὑμᾶ· διὰ τοῦτο καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῶ ἐγένετο, ὅπως τῶν ἀκουόντων περιγένηται. ἐπειδὴ οὖν τὸ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ ἐπιδημεῖν τὸν μέλλοντα ὠφελεῖν περὶ τοὺς ἀκροατάς ἐστιν, παρακαλεῖ νῦν τοὺς Κορινθίους ἵνα ἀφόβως γένηται Τιμόθεος πρὸς αὐτούς· τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεται ὡς καὶ ἐγώ· ὅπερ ἐγὼ ἐπεποιήκειν ἂν ἐπιδημήσας ὑμῖν, τοῦτο ποιεῖ ὑμῖν ὁ Τιμόθεος. μή τις οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσῃ· εἰ γὰρ τοῦτον ἐξουθενεῖτε, κάμει· τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεται ὡς καὶ ἐγώ. προπέμψατε δὲ αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρὸς με· νῦν μὲν ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς εἰρήνην ποιήσων. στάσιν γὰρ ὑμῶν εὐρίσκει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· ἀλλ' ὁμονοήσαντες καὶ διορθωθέντες ἐκ τῶν λεγομένων ὑπ' αὐτοῦ <καὶ> εἰρήνην ἀναλαμβάνοντες, προπέμψατε αὐτὸν ἐν τῇ ὑμετέρᾳ ὁμονοίᾳ καὶ εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρὸς ἐμέ. ἐκδέχομαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν· ποίων ἀδελφῶν; περὶ ὧν προεῖπεν ὅτι Οὐ ἐὰν δοκιμάητε δι' ἐπιτολῆ, τούτου πέμψω. ἐκδέχομαι οὖν ἀκούων αὐτὸν ἐπανελευσόμενον, ἀπαγγέλλοντά μοι τὰ καθ' ὑμᾶς. Περὶ δὲ Ἀπολλῶ τοῦ ἀδελφοῦ παρεκάλεσα αὐτόν, ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς· καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα ἵνα ἔλθῃ νῦν. ἄνθρωπος ἦν, ὡς εἰκός, ἅγιος, εἰρήνης φίλος, καὶ βλέπων στάσιν καὶ ταραχὴν ἐν τῇ ὑπ' αὐτὸν ἐκκλησίᾳ, οὐκ ἐπεδικάζετο

τοῦτό που ἀλλὰ παρεχώρησεν. εἶτα παρακαλεῖ αὐτὸν ὁ ἀπόστολος μακροθυμήσαντα ἐπανελθεῖν εἰς τὴν παροικίαν αὐτοῦ. οὗτος δὲ οὐδὲ ὅλως ἐώρακεν τὴν Κόρινθον, οὐκ ἀπιθήσας τῷ ἀποστόλῳ· οὐ γὰρ ἂν οὕτως συνέστησεν αὐτοῦ τὸ δοκοῦν, οὐχ ὑποτεταγμένον· λέγει γὰρ Πάντως οὐκ ἦν θέλημα ἵνα νῦν ἔλθῃ· οἶον· οὐκ ἄνευ θελήματος θεοῦ πεποίηκεν τὸ μὴ ἐλθεῖν αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς· ἐλεύσεται δὲ ὅταν εὐκαιρήσῃ. πότε δὲ εὐκαιρεῖ; ἐὰν ὑμεῖς εἰρηνεύητε, ἐὰν Τιμόθεον μὴ ἐξουθενήσητε. 90 xvi 13–14 [Γρηγορεῖτε, στήκετε ἐν τῇ πίστει, ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε. πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω.] [Ὠριγένους] Ἔστι γὰρ τις ὕπνος ψυχῆς καὶ γρηγόρησις· διὸ καὶ ἀποτρέπων τοῦ καθεύδειν τὴν ψυχὴν διὰ Σολομῶντος ὁ λόγος φησὶ Μὴ δῶ ὕπνον τοῖς ὄμμασι, μηδὲ νυσταγμὸν οἱ βλεφάροι, ἵνα ὥζη ὡς περ δορκὰ ἐκ βρόχων καὶ ὡς περ ὄρνεον ἐκ παγίδος. καὶ ὁ Σωτὴρ φησὶ Γρηγορεῖτε ἐν παντὶ καιρῷ καὶ προεὔχεθε ἵνα δυνηθῆτε ἐκφυγεῖν τοὺς μέλλοντας γίνεσθαι πειρασμούς. Στήκετε· μὴ σαλεύεσθε ἀλλὰ βέβαιοι γίνεσθε. ὁ δίψυχος οὐχ ἔστηκεν ἐν τῇ πίστει ἢ ὁ ἀμφιβάλλων περὶ τῶν κατὰ τὴν πίστιν πραγμάτων. Ἀνδρίζεσθε· ὡς στρατιώταις λέγει· ἐνδύσθε γὰρ φησὶ τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς τῆναι πρὸς τὰ μεθοδεῖα τοῦ διαβόλου. Κραταιοῦσθε· οἶον· Ἀναλάβετε τὴν ἰσχύν, ἵνα δυνηθῆτε κραταιωθέντες εἰπεῖν Πάντα ἰχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ Ἰησοῦ. Πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω· Εἰσαγομένων τὸ ἐν φόβῳ ποιεῖν, τελείων δὲ τὸ ἐν ἀγάπῃ.